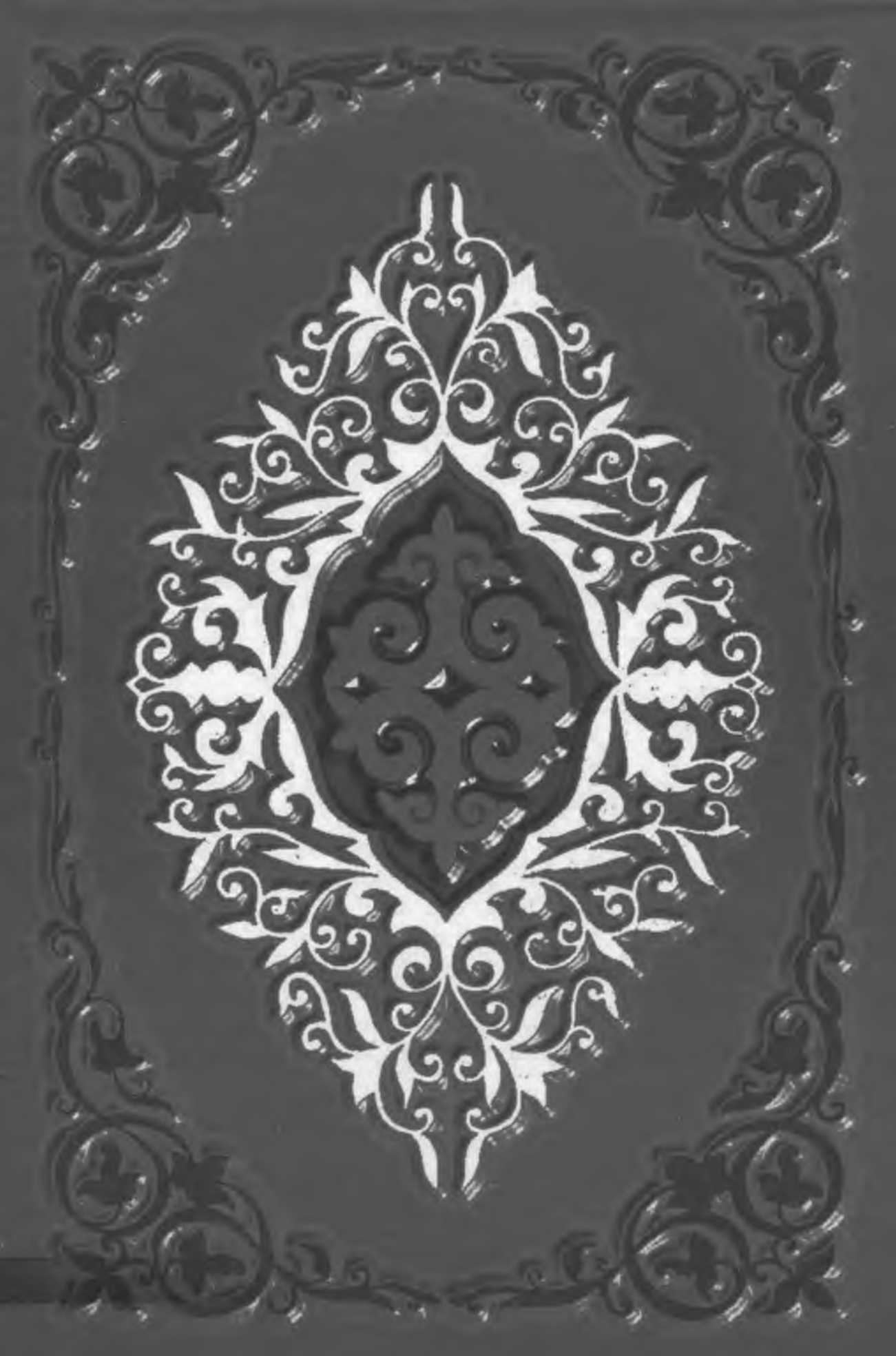

Омар
Хайям

ОМАР ХАЙЯМ

Р У Б А Й Я Т

Оливер
Хейл

ОМАР ХАЙЯМ

РУБАЙЯТ

**КЪАРАЧАЙ ТИЛГЕ КЁЧЮРГЕН
БАТЧАЛАНЫ МУССАНЫ джашы АЛЬБЕРТ**

Санкт - Петербугну “Светоч” деген китаб басмасы

Санкт - Петербург

1997

84(5Т22)1-5

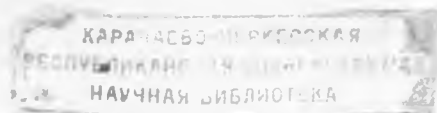
x 14

Омар Хайямны орус тилге пахмулу алимле,
поэтле кёчюргендиле: О.Румер, Г.Плисецкий, Н.Стрижков, В.Державин,
И.Налбандян, И. Тхоржевский д.б. - бары да кыркъ джети автор.
Мен аланы тамалында кырачай тилге кёчюргенме.

Китабны тышында суратны салгъан суратчы - Н.Решетникова.

Батчаланы Альберт.

Каpa: 5613

1

Сагъыш этдим ёмюрюмю хар кюнюнде,
Айча ачыкъды бу джашау ай тюбюнде.
Манга туурады - билмегеним кескин затны:
Ма керти зат сизге - айтырча тюнюмде.

2

Мен сохтасы бу джашауну, аманаты,
Ишим ауур, устазым а - тамам къаты.
Чал болгъунчу дер юрендим джашаудан,
Дагъыда чыкъмады усталыкъгъа атым.

3

Бу букъучукъ да болгъанд къызны билеги,
Болгъанды къутас чачы, суйген джюреги.
Кюнджаякъ Зухраны кеси огъуна болур:
Бетингден букъуну эслеб сюрт - тилегим.

4

Биреу дуня байлыкъгъа атханд эсин:
“Алтыным барды”, - деб тургъузады кесин.
Бу махтанчакъ тындыргъынчы ишлерин толу,
Мычымай, аджал къагъады терезесин.

5

Тул кишича бир тынгысыз кьошун, кириб,
 Тюз кьошунла таба айланды, джекириб:
 “Къайдалла сатыучу, алыучу эм кьошунчу?”
 Джаталла ала да къабырлада, чириб!

6

Сёлешиучю кьошун алдым, кёзюу джетиб:
 “Патчах эдим мен да, - деди, сагъыш этиб.
 Энди кьошунчу топурагъымдан, аякъ ишлеб,
 Чагъыр теджейди хар кимге, алгъыш этиб.”

7

Ма эски кьошун джарлыны тепсисинде
 Залим патчах болгъанды, базгъан кесине.
 Бу кьолунга алыб турган кьошун аякъ да
 Болгъанды акъ ёшюню къызны юсюнде.

8

Мыдах болма чырт, булутлача, джаз чакъда,
 Ал энтда, бу чагъыр аякъны къучакъла.
 Бюгюн къууанаса къырдышны джашил нюрюне,
 Тамбла кёрмезсе, къабырында гюл чакъса.

Къайданды джашауну алгъа чыкъгъан джери?
 Ол тахсаны ташада тутады Тейри.
 Алимле тюнгкелерин тауусуб билирге,
 Бери да билалмады бюгюннге дери.

Эй, акъсакъл, сор джашчыкъгъа, джууукъ барыб,-
 Ойнайд юйчюк ишлеб, топуракъдан, арыб.
 Сюйген джюрекни, акъыл башны топурагъыды -
 Бир ангылат ол джашчыкъгъа, айтыб ары.

Тёрт затны: хауаны, отну, сууну, Джерни
 Эсгериб джашайма мен бюгюннге дери.
 Алагъа уа джети дуня къошулуб бирден,
 Тюртелле мени эркин джашаудан кери.

Бешикде - сабий, ёлюк - къабыр ичинде.
 Алайды, къарасанг джазыуну ишине.
 Ол себебден, кеб сёзню къой да, ич чагъырдан:
 Бий адам тахсасын бермез къул кишиге.

13

Джашауну тикрал билирге - мени антым,
Аслам билеме кертисин, аман затын.
Аджал туююмчекден къалгъан барын тешгенме,
Ол а туююлген кёреем тамам къаты.

14

Тенг тюлдю тенгинг тамбланы эртденинде,
Джылама, зыраф болду деб, ётген кюннге,
Ийнанма ётген, кетген сагъатха, ышаныб,
Бюгюн кюндю насыбынг - айтырым сеннге!

15

Джюз, минг джылла кетгендиле бизге дери,
Кетгендиле къартла теренине джерни.
Аякъ тюбюнде айланнган бу джансыз ташла
Болгъалла омакъ кёзлени гинджилери.

16

Сакълансын тюзлюк - олду насыбны башы,
Джандет чыпчыкъча, ханны къызыча ашхы,
Джылтыраб джашнар ючюн, тахсасын бермезге
Керекди накъут-налмазны асыл ташы.

17

Керек тюлдю, бармайма мен джандет төрге,
Чагъырны андан эсе игиге терге.
Бош затлалла кызла, гюлле, сют шоркъала,
Аланы кьой да, чагъыр узат ичерге!

18

Эртдеги къартланы сёзлерине къара:
Терен сюзсенг да, джашауунг кетиб барад.
Неди башхасы джандетден джашил кырдыкны?
Ёлсенг а - тюшдюнг джерге, кыыблагъа къараб.

19

Насыблы туугъанды дунягъа биреу,
Алай а джазыу ишлегенд юйюн хылеу.
Джан кирген эсе төнгекге, киргенча кьошха,
Эсле: салыннганды анга чирик тиреу.

20

Джолсуз къалырла, ийнаныб, джюзле-мингле,-
Эсли къауум аккыллыды джахил диннге.
“Эки дунянгда да джокъду джолунг”, - дейди
Биреулен, кескин ангылатыб хар кимге.

21

Сынаб джарлылыкъны, болсанг да джаланнгач,
Болма сен малкёз, джаламиш, къалсанг да ач.
Сюек кемирсенг да, олтурма бир тепсиге:
“Бийлебиз”, - деген осалладан кенгенге къач.

22

Къой аш къатында бет табмагъан къылыкъны,
Ач чибинча, атма ашаргъа мыллыкны.
Бир къабыны огъуна болмасын Хайямны,
Сыйланнгандан эсе юйюнде сылыкъны.

23

Ишлей эсе биреулен терлеб, кюрешиб,
Ала эсе къыйынын кеси, юлешиб,
Керекмиди анга бойсунургъа джалкъаугъа.
Неда аны бла джюрюгеннге илешиб!

24

Кёреме бу Джерни - бушууну фатарын.
Кёреме хар кимни къабырда джатарын.
Эм онглу патчахланы, кюнджаякъ къызланы
Къурт-къумурсхагъа ашарыкъ болгъанларын.

25

Къудретни хорлаб, тюлсе узакъ къачарыкъ,
Джер джутады, тюлсе ёмюрге джашарыкъ.
Бюгюн саума деб, ангбамы махтанаса?
Сен да болурса къумурсхагъа ашарыкъ.

26

Джокъду аламны кёз джетерча ахыры,-
Башындан тюбюне узакъды асыры.
Кёзбаугъа сана кёргенинги дуняда,
Джашауну ташады бизден ичги сыры.

27

Теблейди зор дуняны залим чархы,
Кёз ачдырмайды аны къарангы чарсы.
Бу чотну тюзетирге кюрешиб, алимле
Джукъ эталмай кетгендиле, мени сартын.

28

Сейир, тамашады къудретни этгени:
Джан салады джарсытыргъа джюреклене.
Келелле, кетелле хар ким да дунягъа -
Киши билмейд нек келгенин, нек кетгенин.

29

Кёз алдайды аламны кёксюл келбети,
 Учсуз-кыйырсызды, кьатланыбды джети.
 Аламны джокьду мардасы, узуну, эни,
 Биллик тюлсе ёлчесин, акъылынг джетиб.

30

Кёбдюле джулдузла, джаналла тамаша,
 Бири - кёзге туура, бири - кёзден таша.
 Эй, эсли адам! Аджашмай джюрю джашауда,
 Эс ташламай, акъылынг бла ёхтем джаша!

31

Бар зат кетед, кьаты кьыссанг да кьолунгу,
 Бош кюрешме, тенгим, ангыларгъа муну.
 Ал чагъырны кьолунга, тур джукъбилмез бол да,
 Джокьду магъана, сюзгенликге илмуну!

32

Джанынгы тёнгекден айырыргъа кери,
 Сакълайды аджал, ачыб эшигин бери.
 Билемисе кьайдан келдик, кьайры барабыз!?
 Огъай. Сора ойна, кюл, тарт тангнга деру!

33

Ийнансанг, джокъду джаханим, джокъду джандет,
 Джюкъду, ары барыб, бери къайтхан адет.
 Умут этиб, бош ашырма бу дуниянгы.
 Къоркъмасын ахрат азабдан къадар миллет.

34

Джан тёнгекден чыкъса кюнлени биринде,
 Салырла къазыб топуракъны тюбюне.
 Сени да топуракъ болгъан чархынгдан этерле
 Бир зат, озуб кетселе джылла, ёмюрле.

35

Кимди, дейсе, табарыкъ аламны чегин?
 Изле джашауда магъана, табыб эбин.
 Дагъыда табарыкъ тюлсе хазна иги зат -
 Табарынг а: эки атлам джер, бир кебин.

36

Алтындан акъыл багъалыды адамда,
 Акъыллы сыйлы болгъанды хар заманда.
 Бюгюн кюнде онгду, тели маталлы болсанг,
 Акъыллы уа итге саналмайд орамда.

37

*Джанны топуракъ этед джазыуну кьолу.
Джер тюбюне барады хар кимни джолу.
Не бек кьарасам да, кьаралды кьрюб кенгде:
Къабырла кёб. Болгъан къабырладан толугу.*

38

*Баш сюекни кёлтюрюб юйню юсюне,
Бир кьузгъун кьонду, былай келиб эсине:
“О патчах! Къайда сени хорланмаз аскеринг?
Къайда хорлам, кьарачы энди кесинге?!”*

39

*Тизиб кьошунланы бир-бири кьатына,
Кьошунчу ишлейди, кьарамай артына.
Ишлейди, патчах, кьойчу демей, отда кьыздырыб,
Айырмай кьолун-башын, мени сартына.*

40

*О кьошунчу! Кьычырсам, нек демейсе: “Ой!”
Ийлейсе халкъны, бермейсе кишиге бой!
Таб Фаридунну къабыр топурагъын да кьошдунг,
Аяусуз этесе адамланы, кьой-къой!*

41

Ма былайда джашай элле байла-бийле,
Кие элле ала парчала, дарийле.
Къайда муну бары? Энди къанатлылагъа
Уяла болдула бу бош къалгъан юйле!

42

Тар дуня - бу эски къаланы аты.
Кетгендиле ханла, бу зауукъну атыб.
Кетгендиле кюнле, кечелеге ауушуб,
Кетгенча патчахла, къабырлада джатыб.

43

Ма Бахрамны, солуб, чагъыр ичген джери
Джаныуарладан толгъанд эртдеден бери.
Кёр сен уучуланы: къабхан салыб биреуге,
Тюшгенлерин анга, айланыб кеслери.

44

Зийналыкъ тюшюреди сыйын адамны,
Бош къалады аллайны къартлыкъ заманы.
Ол себебден, эсгер сен кесинги эм тюшюн:
Къайдаса сен, кимсе, къайрыса? Бил аны.

45

*Ичгеним бла кѡшунну, кѣлтюрюб ёрге,
Тамам кючюмю салыб, бекледим джерге.
“О насыбсыз, - деди кѡшун, бир кесек сынгсыб,-
Санга этерлери да олду, кирсенг кѣрге!”*

46

*Кѡшунчу кѣзюне-башына джетдире,
Топуракъдан этген кѡшунун кебдиред.
“Теблеме мени, тюнене мен да адамом”,-
Дейди ууалгъан кѡшун, башын кѣлтюре.*

47

*Ёлсенг, топуракъгъа кѡшулдунг, болуб джер:
Андан а омакъ кѡшун этеди чемер.
Эслеб къара: адам этден ийлейди тылы,-
Бу уста кѡшунчу болгъанды тамам сер.*

48

*Бюгюн бу кѡшун кѣууат салад тепсиге,
Субай джан эди алгъын, суюмеклик синген.
Къынгыр сабы уа ол кѡшунну бойнунда
Кѡлуду къызны, кѣучакълагъан кесине.*

49

Кърал байлыкъдан, дун-дунияны мюлкюнден
Багъалыды, толу аякъ чагъыр ичсенг.
Кей-Хосровну, Фаридунну къарыуу азды
Чагъыр къошунну буштугъуну кючюнден.

50

Хорасанны патчах къабырлы тюзлери,
Бюгюн кюнде гокка ханслы кюйюзлери...
Энтда чагъалла ол тюзледе ариу гюлле,
Алгъын а - къызланы ышаргъан кёзлери.

51

Бу джалгъан дунияда терк джетиб болджал,
Адамны, гюлню да топуракъ этед аджал.
Ол топуракъны сугъарады ёлгенни къаны,
Чыгъар ючюн андан гокка хансла маджал.

52

Къызыл гюлюмю алтын кюн бияъынлай
Эркелетед, аязчыкъ да башын сылай.
О къаты Аллах! Гюлюмю мууал этесе,
Сейир джашнаб неда чагъыб башлагъанлай.

Кард: 5613

КАРАЧАЕВО-ЧЕРКЕССКАЯ
РЕСПУБЛИКА
19 ЧИ...

53

Кетгендиле келмезден тенглерим кери,
Къабыргъады хар бирини барлыкъ джери.
Къоралла бизден алгъа бизни бла ичгенле,
Саркъытыб гоппанларын тюбюне дери.

54

Эй джашлыкъ - кёк кёгюрчюн, терк кетдинг менден!
Джарсыу къалды джюрекде зауукъ кюнледен.
Келгенинги-кетгенинги эслегинчи мен,
Къанат тауушунгу эштиб къалдым кенгден.

55

Кюн таякъладан окъа сокъгъан сен чемер,
Сени да аллыкъды къойнуна къара джер.
О Хайям! Юзюлгенча джангыз окъа халы,
Хаух джашауда джашауунг юзюлюб кетер.

56

Биз - Уллу Аллахны тилсиз гинджилери.
Чырт къулагъына алмайды бизни Тейри.
Шынтахыгъа тагъыб, кёзюу-кёзюу джюрютюр,
Кюбюрге асырайды, къобмазча бери.

57

Тенгизден-теркден терен акъыллы киши
 Сау аламны аулайды, баджарыб ишин.
 Къара: Джерни тёрюнде, кёкню этегинде
 Джашайбыз, Джер бла Кёк бла да келишиб.

58

Ма биягъы къошунчуну сен да таны,
 Къошунчу тёрге тизгенди къошунланы.
 Муну уа этгенди атамы топурагъындан:
 Мен ушатама алайгъа тамам аны.

59

Аяз тешеди гюлню къызыл чепкенин.
 Кёреме аны булбул уккаш этгенин.
 Бюгюн кюнню бош ийме: ойна-кюл сен да.
 Ангыла гюлню заманы терк кетгенин.

60

Аджал джетиб, айырады джанны джандан.
 Айырады джер тюбюнде санны сандан.
 Киши къайтмагъанды барыб ол дуниягъа.
 Кёргенмисиз ызына къайтханны андан?

Бармыды джашауну ара багъанасы?
 Неди бу джашауну ахыр магъанасы?
 О Хайям! Бир тамчыдан тууады хар адам,
 Джелча, терк кетеди аны ауанасы.

Джалгъанды бу дуня, о мубарекле!
 Тутхучсузду джашау, баргъанча кёлекге.
 Учхунча, терк кетген джашауда тепсе-ойна!
 Башха бир зат джокъду не джерде, не кёкде.

Бютеу къууанч, насыб бизге - бир джукъ да тюл.
 Бютеу таула, аулакъ тюзле - бир джукъ да тюл.
 Бютеу мурагла кёлюбюзде - бир джукъ да тюл.
 Бютеу джыйгъаныбыз юйге - бир джукъ да тюл.

Къарыулуду къолунг. Андан сора уа не?
 Асыулуду джолунг. Андан сора уа не?
 Джюз джыл толду санга - алай огъуна болсун.
 Эки джюзге толдунг. Андан сора уа не?

65

*Кёбмюд насыб дуняда? Кесек затчыкъ.
Къалдымы заманынг джашаргъа? Бек азчык.
Сау дунягъа къучакъ джайыб, зауукъ этелле.
Ёлсенг а - джугъунг да джокъ, айтайым ачыкъ.*

66

*Кёб зауукъ этмезсе джашауну тоюнда.
Турмазса ёмюрюнг наныкъны къойнунда:
Эртде-кеч болса да, кетериксе дунядан,
Ол а борчуду хар адамны бойнунда.*

67

*Ма юйю-кюню джокъ, калак эмда хауле.
Джашауун-мюлкюн да сатады ичкиге!
Шериатны, Къуранны да алмайды къулакъгъа:
Кимни санарса джашауда андан деуге?*

68

*Бармайма мен межгитге, керек тюлдю ол.
Мен асыма - узатмайма Аллахха къол.
Мен хаулеме - аны ийнаннганы бедишди,
Барсынла джандетге, таба эселе джол.*

69

Джерни юсю - тенгизле, тюзле эм таула -
Барын да джарытады кюн, бирден аулай.
Джашауунг а буз къатханчыкъды терезенгде,
Кюн тийгенлей, эриб кетерикди саулай.

70

Баш иерик тюлме, къараб къара джерге.
Мен ийнанмайма джандетге, кирсем кёрге.
Ийнанмайма, къабырда чириб топуракъ болсам,
Дагъыда чёб болуб чыгъарма деб ёрге.

71

О уллу Аллах! Къызгъанчса эм келепен:
Къаллай бир бошагъанса сен джюрекледен!
Къаллай къызыл эринлени, къутас чачланы
Джашыргъанса къара джерге тамам терен!

72

Джашау - тар арбаз: сен - айланнган бир факъыр.
Кёзюнг къарайды джашаугъа, кёлюнг - такъыр.
Эртде этгенди оноуунгу кёкде Къадар,
Сакълаб турады сени да терен къабыр.

73

Кюнча джарыталмам, билиб бар тахсасын.
Джерни ичин ачалмам, табыб ташасын.
Табханма акъылны накъут-налмаз ташын,
Ол дунягъа джылтырасын-джашнасын.

74

Кетеме мен, кетерик мени бла кетсин.
Танымайды бу джашауда ит иесин.
Кюлсюн ызымдан, джашарыкъ эсе минг джылны,
Ол болумгъа хар адам да сагъыш этсин.

75

Созаллыкъ тюл эсенг аджалны болджалын,
Тар къабыр сакълай эсе хар кимни салын,
Ёмюрлюк зат этеллик тюл эсенг къаууздан,
Бош джылайса, тенгим, чыгъады деб джанынг.

76

Биз - бир зауукъну, бир джарсыуну иеси.
Биз - харамлыкъны, халаллыкъны гюрбеси.
Гинасууча, тюрленеди адам дегенинг:
Бир - тёбен, бир тауладан мийикди кеси.

77

Джокъмуду джашауда башынга бошлугъунг?
Неди мадар, толтур Аллахны буйругъун!
Оюм эт да къара: бизни джан тёнгегибиз
Бир учхунчукъ эм шайтан джелни къуйругъу ...

78

Ойна-кюл! Бардыр суйгенинг бла ушакъны,
Бизсиз этгендиле тюнене бу какны.
Гюнах, сууаб - барын этдирген да джазыуду:
Бош джаяса сау дунягъа къучакъны.

79

Джалгъанды бу дуня деб, этме бушуу,
Таукел тюбесин джюрегинг, болма къуу-шуу.
Кетген кюнюнг кетди, келлик а - къара тубан,
Бармагъа къой терк джашауну, баргъанча суу ...

80

Мен да барлыгъем джандетге, табсам сокъмакъ,
Алай а джашау болгъанды манга токъмакъ.
Къорарыгъем, кёрге киргенча, тар джашаудан,
Табылса ахратда манга да бир къашпакъ.

81

Къаллай бир айландырсанг да ары-бери,
Тюбюн бермейди джашауну бизге Тейри.
Биз этерик: келдик, кетдик бу дуниядан.
Ким биледи да джолун артына деру?

82

Кёкню, Джерни Джаратхан ёлюмсюз Къадар
Нек этмейди бизге, ёлмезча, бир мадар?
Алай тюл эсе, нек туугъанбыз дуниягъа?
Нек къойгъанды ишин джарты, айтсын хапар!?

83

Уста аякъны этмегенди чемерлеб,
Ууатсын деб бир эсирген, джерге беклеб.
Алай а кёб акъыл токъмакъны, джюреклену
Къаушатханды Уллу Аллах, кёрге кеблеб.

84

Топуракъдан чагъыр аякъ этгени ючюн,
Къошунчугъа ачмайса джандетни ичин, -
Сора не айтырса къабдан сауут этгеннге,
О Аллах! Эслесенг аны билим кючюн?

85

Киши джокъду ахыратны кёрюб къайтыргъа.
Болумубуз джетмейди тюзюн айтыргъа,
Кезюбюзге чабхан ауну сюртюб къараргъа...
Чирик болуб къалабыз терен къабырда.

86

Биреу ёледи бу дуня амалтын,
Биреуню уа - ол дуняда мураты.
Аджал - джар. Сау заманында киши билмейди
Керти дуняны, кёрюб джарны артын.

87

Джюрюгенбиз бу джашауда таугъа-тюзге,
Аджашыб да къайтханбыз арбазгъа-юйге.
Алай, кёзюн джумуб, бир кетген бу джашаудан
Чырт къайтмагъанды ызына - бери бизге.

88

Келсем да бу джашаугъа, кетсем да мындан,
Бай, джарлы да боллукъ тюлдю джашау андан.
Бираз къарайым да, кете-кете барайым -
Бир джукъ билмедим сора бу дунядан.

Тынгылама акъыл юретген телиге,
 Джаш къызчыкъны унутма Тораз элинде.
 О Хайям! Къайтмаздан кетгинчи, тарт чагъыр!
 Сюй къаракъашны, мура тынгча кёлюнгде!

Аллах кёреди: хар айланнган джеримде
 Ичеем рахатлыкъ ючюн джюрегимде.
 Чанка-бий айтмаса да, кьойгъанма ичгенни,
 Сюймекликни къаты сынаб кёргенимде.

Халал болса къарыулу, зар да, - къарыусуз,
 Чырт джарсымазек, сагъыш этиб аяусуз!
 Тюзлюк джорукъ болса джашауда, болмай терслик,
 Тарыкъмазек, болду деб хар зат джазыусуз.

Билмей эсек аламны, тюшюб эбине,
 Сюймеклик бла чагъыр келеди эсеме.
 Бизге не - джаратылгъан, къалгъан эсе да Джер,
 Барлыкъ эсек къайтмаздан аны тюбюне?

93

Кечмейди аджал гитчени эм уллуну -
Сынай барлыкъды аны бар адам улу.
Дунияда сау къаллыкъ джокъду. Кетерикди,
Кёзююу джетгенлей, Аллахны хар къулу.

94

Гюлле чыгъадыла сени ючюн ёрге.
Ийнанма бу джашаугъа - кёзбаугъа терге.
Бир тёлю келир дуниягъа, бири кетер,
Юз гюлледен, сени да салгъынчы кёрге.

95

О наным! Эртденбла тартдырсанг - кёлюм токъ.
Кесинг да тарт, къыл къобузну да джарыкъ сокъ.
Ансы джашау, джулдуз учханча, терк ётеди,
Энтда уртла, ансы ... бир кетсенг, къайтыу джокъ.

96

Сеничаны кёрмегенме, татлы шохум!
Сенсиз джарсыб тургъанма, багъалы хоншум.
Къуй къошун аякъгъа, экибиз да тартайыкъ,
Таб, бизден да къошунчу этгинчи къошун!

97

*Кёр суюмекликни эм да чагъырны сыйын,
Кесин хан тургъузузуб тургъан тюлдю кыйын ...
Керек болмайды бизни джаратхан Аллахха
Не мени сакъалым, не сени мыйыгъынг.*

98

*Ашхыды, токъ эсе сени юсюнг-башынг.
Игиди, бюгюнлюкде бар эсе ашынг.
Дуня байлыкъдан багъалыды джашау -
Сайламайма байлыкъны багъалы ташын.*

99

*Арт кюнюме дери турлукъма кыйналыб,
Сен а джарыкъса кюнден-кюннге, чайкъалыб.
Джазыугъа ышаныб, джарлы этме башынгы:
Джыгъаргъа болур сени да, чалдыу салыб.*

100

*Тамчыладан къуюлуб болады тенгиз.
Букъучукъла джыйылыб болады джерджюз.
Келгенинги - кетгенинги стемейди киши,
Чибинчик къонуб кетгенча, келиб кюндюз.*

101

Къызланы къабырларындан бюгюн кюнде
Чыгъалла, алача, субай, омакъ гюлле.
Бу аякъ тюбде гюл да джюрегиди ариуну,
Алгъаракъда сау айланнган ойнай-кюле.

102

Бош ашырма заманны, сирелиб ёре.
Таукел атла аллынга - боллукъса тёре.
Къой сен къургъакъ сёзлени, уллу муратланы,
Боллукъса баш, кёб айлана, кёбню кёре.

103

Булутчукъ джиламугъун тёгеди джерге.
Бу тамашагъа тёзмей, кетгенме серге.
Бюгюн ох дейбиз, таяна джашил кырдыкга -
Тамбла джатарыкъбыз тюз тюбюне, кёрге.

104

Къыйналыб джашасам да, этмейме дауур.
Юйюм джокъ, тынгым джокъ - джазыкъсыныр гяур.
Ненча кере апчытады джазыу, о Хайям!
Айтхан сёзюм Аллахха тиймесин ауур!

Бир къарамай, тарт бюгюн да кючлю чагъыр,
 Къайда эсе да сакълайды бизни къабыр.
 Къабырлада джашил къырдышха таян да, тарт!
 Ашыкъмасын бизге ёлюм, этсин сабыр.

Джашау кетер, мурат кетер, умут кетер,
 Джыйгъан ырысхынгы заман учуз этер.
 Кёзююнде нёгеринг бла эки бёлмесенг -
 Бютеу бары душманынга саулай джетер.

Къарайма да джашаугъа, табсызды болум,-
 Кесим суюгенча бармайды джашау джолум.
 Хылеу болгъанды джарлы джанымы тёнгеги:
 “Кел энди”, - деб узатады аджал къолун.

Къарангыда бек джанады накъут-налмаз:
 Къыйынлыкъла сынамай, акъыл толмаз.
 Джаны саугъа не да табыллыкъды джашауда,
 Бош джюрегинг да насыбдан къуру къалмаз!

109

Джашауубузну тауусхунчу тамам артын,
Джаным, тауусайыкъ чагъырны акъыртын.
Ким биледи, аджал уртлам бермей къоймасын -
Алайды чоту джазыуну, мени сартын.

110

Туугъунчу тураенг инджилмей, бек рахат,
Туугъанынга, болдунг тынгысыз, керахат.
Дуниядан тоймагъан кёзню басса топуракъ,
Энтда башынга бошлукъ берир ахырат.

111

Баргъанладан джаханимге, не джандетге
Бири да келмегенд къайтыб энтда бизге.
Джарлы-бай, гюнахлы-сууаблы эсенг да сен,
Бош умут этме, кетсенг, къайтыб келирге.

112

Ушайма кюннге. къарачы бет нюрюме,
Бу субай санларым чыбыкъча бюгюле.
Къайсы уста этгенди мени уа, гинджича,
Бу сорууну кимге сорайым мен, кимге?

113

Къалай къуралгъанды джашау? Билсем аны,
Мен ангыларем къалай чыкъгъанын джанны.
Джаным саулай джетмедим эсе бу муратха,
Ёлсем анга джетмезими тамам таны.

114

О Къудрет, тас этгенча кёкде булутну,
Къайры джокъ этесе джюрекде умутну?
Къаллай бир алапат жан кюйгенди, думп болуб.
Не магъана? Джууаб бер. Къойма унутуб!

115

Бу чагъыр аякъны кёр сыйын-хатерин,
Тангнга дерн “уппа” этиб аны эрнин.
Кёремисе, бу омакъ затны кеси этиб,
Къошунчу къолундан джерге джибергенин.

116

Бедишди адамгъа, турса хаман джарсыб,
Кёлкъалды болуб, даулаб, бойнунгдан асыб.
Джырла, юзюлгюнчю къыл къобузну къыллары,
Ич, ууатхынчы къошунну, ташха басыб!

117

Кел, тартайыкъ, барыб ол алма терекге:
Тюбю джашил къырдышды эмда кёлекке.
О джазыу! Адам башдан этгенсе кьошунну,
Андан къуюб ичебиз, тилеб тилекле.

118

Къартлыкъ терекди, чиригенди тамыры.
Къартаймайды бизни Аллахны амыры.
Хылеудю межамым, къоркъуулуду джаныма,
Чырагы да джокъ, ичиндеча къабырны.

119

Къаты эм къызгъанчды Джер, Тейри адамы.
Бу адаргы джашауну да джокъду дамы.
Адамланы джутуб тоймагъан Джерни джарсанг,
Чыгъарлыкъенг сансыз-санаусуз хазнаны.

120

Бу джашау - келген бла кетгенди эшикге.
Барыбыз да кирликбиз къабыр тешикге.
Такъыйкъа джашасакъ да, насыбды, алай а
Туумагъан игиди, джыламай бешикде.

121

Кесим суююб тууарыкъ тюйюлем бери,
 Туугъандан сора кетмезем мындан кери.
 Къолумдан келсе, къымылдамазем орнумдан,
 Туумазем бу дунягъа, ийнан, Тейри.

122

Кёк да Джер да, къучакълашыб ёмюрлени,
 Суюгенлеча туралла бюгюннге дери.
 Зем-зем суу тюлдю ол тёгюлген: туудукъланы
 Къызыл къаныды, суугъаргъан къара Джерни.

123

Экиджюз джыл джаша, минг джыл джаша, суюсенг,
 Къумурсхала азыгъы боллукъса ёлсенг.
 Башхасы джокъ: патчах, факъыр эсенг да сен,
 Болсанг да зыккыл, не ариу кийиннген.

124

Эй,джашау, къаратаса Хайямны кёзюн,
 Тансыкълайма хар кюнюнгю, табмай тёзюм.
 Амма, саркъыб кетер джашауунгу зем-зем сууу,
 Не бек сакъласанг да, болмаз анга сёзюнг.

125

Ий, сени кѳулагъынга айтайым бир зат:
Аллах джарсыудан этерми бизни азат!
Азаб кѳошуб ийлейди топуракъдан тылыны,
Дагъыда джерге салыргъа кѳабыр кѳазад!

126

Мѳлек кѳыз кѳучакъласа да тамам кѳаты,
Файхамбарча белгили болса да аты,
Зухрадан джарыкъ эсе да аны макъамы, -
Аманды, джокъ эсе адамны уяты!

127

Адам кѳандан тоймайды кѳан ичген кѳадар:
Джашауубузну кѳысха бичед эмда тар.
Керти да былай болгъанын билсем джашауну,
Чыкъмазем бу дунягъа, табыб мадар.

128

О джюрегим, излеме игилик, ийнан,
Бу дуняда игид игиден аман.
Ётюрюкню суйген джашауда джокъду тюзлюк,
Джюрекде кѳара джарсыудан джокъду дарман.

129

Гюл джылайды бюгюн кюнде, кёлю кьалыб:
“Нек кюрешелле мени бла, джыртыб алыб?”.
“Бютеу кьыйыным тас болду”, - дейди булбул,
Бу гюлню сытылгъанына кьулакь салыб.

130

Чагъыр излей чыкъгъанымда, болмай ансыз,
Сойланыб джата эди кьызыл гюл джансыз:
“О насыбсыз! Сени уа не гюнахынг барды?”.
“Асыры джарыгъем, энди кьалдым сансыз”.

131

Алдайдыла: “Аллах” - дегенлени бары.
Меннге да топуракь юлюш - эки къары.
Къурт, бёрю ашаса да кьабырны ичинде,
Неди башхасы манга, бир кетсенг ары?

132

Чыкъма чагъыр гёзенден, о акъылман къарт!
Патчахны башыды кьолунгда аякъ - тарт.
Баргъан сууда кёмюкча, тутхучсузду джашау,
Биз ангылагъынчы аны, бурады арт.

133

Мадар джокъду джашауунгу узайтыргъа,
 Минг джыл турлукъду бу дуня, айтыргъа.
 Туугъунчу да - джокъ, ёлгенден сора да джокъбуз.
 Не файда, кетсенг да, умут джокъ къайтыргъа.

134

О хатерсиз джазыу! Къала, хамам, турмен
 Бересе, тилесе бир сылхыр не дюрген.
 Ашхыгъа, ишчиге уа - тюзлюк джокъ,
 Сора тюздю сени бетинге тюкюрген.

135

Къор болубму турлукъбуз кесек насыбха:
 Къуллукъ этгенлей саныбызда напсыгъа?
 Бу дуняда бир адам да салмагъанды,
 Напсысын къандырыб, сау башын джастыкъгъа!

136

Не хайыр, акъыл тёнгек эсенг да саудан.
 Бу хаухлукъгъа берилген къысха джашаудан?
 Эртде, кеч келсенг да, не магъана джашаугъа?
 Чыгъалмай турсанг сен къуру да къуршоудан?

137

Болсам эдим мен кючлю-къарыулу адам,
Чачар эдим кёкню, этмей арам-къарам.
Ишлер эдим джангы кёк, тюзлюкню Тейриси,
Иги-ашхы адамны сюерча тамам!

138

Ёлюм хакъды, суйсенг - джырла, суйсенг - джыла:
“Ах”, деген бир тылпычукъду ауузунг бла.
Нек къыйналаса? Туугъунчу да джокъ эсенг сен,
Туугъандан сора да - джокъ, аны ангыла!

139

Биз да джашайбыз, тёрт саныбызны тюйюб.
Умут эте джашаргъа, къыйналыб-кюйюб.
Быллай джашауда джокъду насыбны эшиги,
Келмегенбиз биз бери кесибиз, суйюб.

140

Бек ачыды джашауда джашауну дамы.
Ёлюр от къабдырады, Тейри адамы.
Насыблы, термилмей, терк кетеди джашаудан,
Андан да насыблы - туумагъанны джаны.

141

О джюрегим! Этдинг мени кѣулну кѣулу:
Не айтханынга да чабама хар кѣуру.
Джокѣду кѣарыу тюрлендирирге бу джашауну,
Сора неге туугѣанма хар кимге туру?

142

Акѣыллыны, ариуну да кѣара джерге
Хазырланыб турады кѣадар кѣмерге.
Палахха кѣалгѣанбыз! Бир хайырсыз кетебиз,
Зыраф болуб, бу джашаудан терен кѣрге.

143

Джангыз чагѣырды джюрегимде кѣууанчым,
Аны да кѣалгѣанды тѣбюнде бир тамчы.
Лахор эте ичиучю тенгледен киши джокѣ,
Джашаууму ахыры - ачыдан ачы.

144

Ууахты, джетиб, атса тузакѣ бойнума,
Салса мени да Джерни сууукѣ кѣойнуна -
Осият этеме: кѣабырымдан кѣошун ишлеб,
Чагѣыр кѣуюб, кѣошугѣуз тойгѣа-оюннга.

145

Кёбмю, азмы джашарма - билмейме санын.
Бошалдымы зауукъ кюнюм - айтмам аны.
Аны ючюн ахсынма сен, ичинги тартыб,
Солуу алгъынчы чыкъса уа сени джанынг?

146

Къууан, чарс болса да джашауунгу джолу.
Сюйсенг, ичсенг да, къууаныб, алай солу.
Бир кюнча кетер джашауунг сени бла бирге,
Аны да къууанч бла джаша джюрек толуп!

147

Чагъыр гёзенден эшитеме бир таууш:
“Джукълама сен, джашау къысхады - бир къарыш.
Баш гоппанынгы толтургъунчу къабыр топуракъдан,
Толтур аякъны чагъырдан, этиб алгъыш!”

148

Чагъыр къуууб къууандыр джанын адамны,
Ол игид махтагъандан алгъын заманны.
Акъыл бошламайды бизни, салыб тутмакъгъа,
Ички уа бошлайды, джылытыб хар санны.

149

Кёз кысханча, дженгилди ийнанган диннге.
Булутлача, терк озалла джашау кюнле.
Бир кюнча кетеди: багъасын бил джашауну,
Болса да аны тергеую джюзле, мингле.

150

Джукъумдан уятды мени эсли адам:
“Тур ёрге, тюшюнде насыб джокъду, Хайям.
Къой, къалкъыб барма, джукъу бла ёлюм бирди.
Ёлюб кетсенг, тоярся джукъудан тамам!”

151

Чагъырдан узат бери - сууну ары сал!
Къартлыкъ агъартыб, болсам да бюгюнде чал.
Тыйыншлы тюлдю, ичкини къойгъанд, - деселе.
О къарт, тартынма, дунияда тартыб къал.

152

Ёлгенлеге чагъыр, суу - башхасы болмаз.
Джатхан джери болса да Багдад не Шираз.
Биз кетсек да тауусула - тола турур ай.
Кече сайын ышаргъанлай ол да турмаз.

153

Хар заманда да джюрют биргенге чагъыр,
Къаракъашны да къонакъгъа хаман чакъыр.
Тартыгъыз кёбюрек джюзюмню татлы къанын,
Сизни да салгъынчы джерге, къазыб къабыр.

154

Ёлче бла берилген джашауну бир кере,
Болмаиды не узун, не къысха бичерге.
Тилемей, зарланмай джашайыкъ хар адамгъа,
Джашауну да хар кюнюне багъа бере.

155

Шапа! Къуйчу балхам татыулу чагъырдан!
Мен огъуна болайым ичиб джыгъылгъан.
Къошунчула, къабырымы топурагъындан
Къошунла этиб, къобаргъынчы джангыдан!

156

Келтир къошунда чагъырны - къызыл отну.
Олду кетерген джюрекде къара тотну.
Келтир, ичинде джашау къайнай, чагъыр къошунну, -
Къой ныгъышлада джарсыб олтургъан чотну!

157

Бек сюеме кызыл уурт тенглерими,
Кёб ичеме зем-зем сууну танга дери,
Чагъырдан да юлюшюмю алыб кыалайым,
Бир болгъунчу хар кимни да джатхан джери.

158

Джангурла джауалла, сингиб къара Джерге,
Джан кириб, ёседиле ёсюмле ёрге.
Тарт, ёлгенлени уятырча джер тюбюнде,
Тарт джашил кыырдышда алакёз бла бирге.

159

Айырыллыкъ тюлме тенглени ичинден,
Ичерикме ёлгюнчю татлы ичкиден!
Ичерикме, ариу кыошунланы толтуруб,
Мен кыошун болгъунчу кыадарны кычюнден!

160

Джюрютме джюрекде джарсыуну джарасын,
Кетерме кыууанчны, ангыла арасын.
Тарт, шохум, разы этиб джаша джюрегинги:
Билмейсе джашар ёмюрюнгю мардасын.

161

Этгенди оноу Къудрет, къайгъырыб кенгден.

Бир адам келмейди оноу излеб менден.

Сора, къуй, шапа, саркъыт чагъырны артын:

Къуй, кёмерча бушууну чагъыргъа терен.

162

О акъылман, болма акъылны тутмагъы,

Джашау къысхады - бир къарышды сокъмагъы.

Тарт, юрен тартыргъа, къошун аякъ болгъунчу

Сени да тёгерек башынгы токъмагъы.

163

Джашауну терслиги тюшгенча бойнунга,

Джылаб турма, джылауну да бур оюннга.

Къуй бери биягъы чайыр бетли чаъырдан,

Джанынгы бер акъёшюн къызны къойнуна.

164

Джангыласа, алапатды десенг заман,

Къалгъанлагъа алай айтыб, салма заран.

Кёб джашагъан - кёб, аз джашагъан - джарсыйды аз,

Къайгъырма, аз джашадым деб къалгъанладан.

165

Къара суюгенинги джашил чепкенине,
Къарагъанча джазны жангы джетгенине.
Джарыкъ джюрю джашауда, бошлама кесинги,
Къыйналма джашауну бизден кетгенине!

166

Джарыкъ бетден къол тутайыкъ бу эртденде,
Бушууну, джарсыуну да атайыкъ кенгге,
Кёл кенгдире, тогъу бу эртденнги хауадан,
Солуб къалайыкъ, шохум, айтырым сеннге!

167

Ичген бла кетерикди джашауум бютюн,
Аллахха ичиб барлыкъма къыяма кюн.
Тансыкълайма къошунну, сылаб тангнга деру,
Саркъытама, джугъун къоймай, аны тюбюн.

168

Къой, шохум, намазны, чагъырны къолгъа ал.
Афендини сыйын тюшюрюб, джерге сал,
Джазыуну джеталлыкъ тюлсе, ызындан къууб:
Къаракъашны этегине къадалыб къал!

Бюгюн гюнахчыкъ этейик, айджаягъым!
 Тартынмай тарт, толуду чагъыр аягъынг.
 Тамбла табмазгъа болурса мени, кёкден ай
 Джарытса да, узатыб кюмюш таягъын.

Хаман да джарыкъ айланыуду адетим,
 Суймейме аллахсызны аман иннетин.
 Джашауну “Къалынын” соргъанымда джазыудан:
 “Джюрегингди къалынынг”, - деб джууаб этди.

О шапа! Толтур бу тюбсюз къошунланы!
 Тёгюлмеге къой чагъырны къызыл къаны.
 Кетди суймеклик эм тенглик, чагыр а къалад,
 Олду нёгерим, сагъынма къалгъанланы.

Эртден чыкъда джылтыраб ханс, джашнайды гюл.
 Бу къууанч да узакъ бармаз, - андан тюнгюл.
 Нек десенг, къараб къарагъынчы джашауда
 Ханс чалынса, бир гокка ханс да къаллыкъ тюл.

173

Берчи чагъыр - ол кийиреди меннге тин,
Ичиб, эсириб айлансам да - бир мискин.
Бер аякъны, ансы бу дуня таурухду,
Джашау - джелча, биз а, башхасы джокъ, - джилтин.

174

“Бир кетсе суу, болурму къайтыб келирге”, -
Деб сорады чабакъ бабушдан билирге.
“Ашыкъма, айтырма, - дейди бабуш чабакъгъа, -
Араууннга тюшсек экибиз да бирге!”

175

Кёк тургъанды ёмюрлени бизни сакълаб,
Чагъыр аякъча, кёксюл къалпагъын къаблаб.
Тёгерек айлана къаты кёк, кёзюу джетсе,
Сени да аяб къоймаз, юсюнг бла атлаб.

176

Джел къадалса къызыл гюлню этегине,
Акъыллы да чагъыр къуяр экеуленнге.
Чакъырыб акъёшюн къаракъашны къырдышха,
Бош сауутну да ууатыр, уруб джерге.

177

Тур эртденликде, толтур чагъыр аякъны,
Тюзлюк амалтын кѣлтюрсенг да таякъны.
Тюзлюк джашау мизам болса дуняда,
Сен баш орнуна кемирмезенг джаякъны.

178

Джашау - турса джюзюм суу санынга татыб.
Джашау - турса къобузну джыры уятыб.
Ненча къарасам да толгъан айны тюбюнде,
Джашау олду - джашасанг, зауукъгъа батыб.

179

Сюй ингичгебел, омакъкѣз суюгенинги,
Тарт, къысылыб, ач биягъы джюрегинги.
Ач бѣрюча, адамланы джутуучу къадар
Сыйыргъынчы дуняда кюнлеринги!

180

Атынг унутуллукъду деб къыйналма бош,
Чагыр бла басыб, джюрекни этерсе шош.
Джиликлеринг айырылгъынчы, суюгенинги
Джюрегинге рахатлыкъгъа биргенге къош.

181

Халалджюрек калакла бла бирге айлан.
Къобузчуланы чакъыр, тапчаннга таян.
Къошунну джанынга сал, аякъны къолгъа ал,
Дауурну къой, биягъы чагъыргъа джаблан.

182

Джыйыб кюрешгенден эсе байлыкъ хазна,
Махтау излеб джашагъандан эсе анга,
Ёлгюнчю кюрешгенден эсе, болсам деб залим,
Игиди эсириб айланнганым манга!

183

Суу саркъыб кетди, къайтыу джокъ илипиннге.
Кюн ётюрб кетди - къайтыу джокъ ётген кюннге.
О ариуум, бюгюн кюн бла джашайыкъ тамам,
Бош сокъуранма - къыйналыу джокъ ётгеннге.

184

Джаз. Суу джагъада чагъады гокка хансчыкъ.
Озуб барады, мёлекча, къаракъашчыкъ.
Бармайма, дуагъа, чагъырдан келтир бери:
Аллахынгы унутаса, тартсанг азчыкъ!

185

Не айталла гугурукла, атхынчы танг?
Къайтмазламы, дейле, кетгенле ахратдан?
Огъесе энтда бир кече кетдими, дейле,
Уянгынчы саула бюгече джукъудан?

186

Джашырма джюрекде джарсыуну джалынын,
Сайлама намысдан ачханы къалынын.
Заманында азыкъны тенгинг бла бёлмесенг,
Артынгда къалгъан къабар, къоймай къабынын.

187

Адамны аямайды хатерсиз Аллах.
Джамшидге, Махмудха да салгъанды палах,
Тарт, ансы къайтыу джокъду, кетсенг джер тюбюне.
Не къычырыб чакъырсанг да, тартыб салах.

188

Асыры ашыкъма джетерге муратха.
Сен таукел атла аллынга, турмай артха.
Бюгюн да тар тюлдю джашау, табсанг орнунгу.
Турсанг, урмай кесинги керексиз затха.

189

Сордум ол дуняда джашауну, халны,
Чагъырдан тарта, тохтатыб акъсакъалны:
“Тарт, - деди. - Ансы тамам узакъды джол.
Кетген къайтмайды, бир ашырсала салны.”

190

Джан тебресе тебрениб, къалмай джюрекде,
Ышанырча бир адам джокъ тегерекде.
Къайсы тели, къайсы сылхыр да, бир уртласа,
Джамшидча, тамам базады кекюрекге.

191

Терк кетелле кюнле, ташайыб туурадан,
Терк ауушдуруб кюн чыкъгъанны кюн батхан.
О шапа! Ётген кюнлеге бушуу этме, къуй!
Ансы джукъ къалмай бошалады джылладан.

192

Къаллай салкъын кюндю бюгюн эм аламат.
Гоккалы къырдышны бетинде нюр джанад.
Булбул чакъгъан гюлню юсюнде, арыгъынчы
Ичигиз деб, аякъны этед аманат!

193

Танг алада кѣуй, джаным! Кѣлюм болсун токѣ.
Кѣобузну кѣолгѣа ал, таралыб, джарыкѣ сокѣ.
Ансы айлана да келе ѣмюрлюк кюнле,
Джамны, Кейни да этгелле джашаудан джокѣ.

194

Ай себгенди нюрюн кечени юсюне:
Сал биягѣы чагѣыр кѣошунну тепсиге!
Бу джашауда джашау юлюшюнѣ саркѣыб кетер,
Кѣзюу джетгинчи чагѣырны иесине!

195

Мадар эте бутну-кѣолну джюрютюрѣ,
Сюелалмай эдим кесим, туруб ѣрге.
Кѣыйналама сабий джылланы кетгенине,
Онгум болмай кючлю чагѣырдан ичерѣ.

196

Тарт биягѣы чагѣырны – кѣууанчны башы.
Тынгыла кѣобузчугѣа – джюрекни ашы.
Сен ауушдур бушууну кѣуру да кѣууанчха,
Олду этген муратынгы тыбыр ташы.

197

Не сакълайды джолуму - билмейме аны.
Тохтаусуз этеме бушуу сагъышланы.
Тарт, Хайям! Джашаууну татлы суун, балсытыб,
Ич, кюнлеча саркъыб баргъан тамчыланы.

198

Аллын тыйма джюрекни - джюгенин бошла.
Хар муратны, мычымай, баджарыб башла.
Джулдузлу кече зауукъ эт джашил къырдышда,
Ингирде джат, кюн чыкъса, джукъуну боша.

199

Къызны дарий бети , кырдыкны келбети
Къууанчды манга ёлгюнчю, кёзюу джетиб.
Ичгенме мен, ичеме, ичгенлей турлукъма,
Къалгъынчы тамам ол дунягъа кетиб!

200

Китабда джазылгъаннга ийнанма, къой-къой.
Ариуунг бла къырдышда заманынгы джой.
Биягъы джазыу къурутхунчу санларынгы,
Къурут хаман чагъыр аякъны, ичиб той!

201

*Кел, къайгъырмаыйкъ ётген кюнню юсюнден,
Кел, тартайыкъ, хайырланыб бюгюн кюнден.
Тамбла кетерикбиз кетгенлени ызындан,
Къураллыкъбыз джолгъа экибиз да бирден.*

202

*Заманны тюрленнгенине къарама сен,
Сюймекликни, эм чагъырны да татыуун эм.
Аллахха бошуна къуллукъ этгенден эсе,
Энтда суйгенинге къучагъынгы джай кенг!*

203

*Джюзюм сууду чагъыр - энтда айтыб къояйым:
Болгъан манга болсун, мындан ичиб тояйым.
Джашаргъа мюлкюмден кесек къалгъан эсе,
Бюгюн барын да чагъыргъа бериб, джояйым!*

204

*Дунягъа келгенбиз кесибиз, тутулуб,
Мычымай да кетерикбиз мындан, къутулуб.
Биз небиз? Чёбчюк чириб къалгъанча джерде,
Къаллыкъбыз сансыз ёмюрледе, унутулуб!*

205

Джокъду кыйынлыкъны уллусу, гитчеси,
Кыйнайды бизни джулдузланы джетиси:
Аяусузду бизге табигъатны төрт заты.
Чагъырды джюрекге тынчлыкъ эм кертиси!

206

Бир муратыбызгъа джетдирмейди джазыу.
Заман джетсе, джан тылпыугъа джокъду базыу.
Ашыкъма, олтур кёк кырдышха, кёзюу джетиб,
Башланнгынчы кесинге да къабыр къазыу.

207

Ёмюрюнгю узакъ этеди чагъыр - тарт.
Кёлюнгю джарыкъ этеди, салыб къууат.
Джюзюм сууча, ойнатады санларынгы,
Джаш этеди джюрегинги, болсанг да къарт!

208

Ичинде джашаргъа бар эсе межамынг,
Бу осал заманда - къабаргъа къабынынг,
Тюл эсенг а биреуге ие, неда джалчы,
Сора сыйлыса сен, уллуду насыбынг.

209

*Керек тюлдюле джандетни сют кёллери
Бал кёгетле эм гюлле кълсынла кери.
Бошдула “ол дуня”, “джандет “деген сёзле,
Манга бюгюн чагъыр аякъны бер бери!*

210

*Булут джабмаз кюнню ариу тийген нюрюн,
Бушуу алмаз джюрекни джарыкъ нюзюрюн.
Не файда, керексиз муратха ашыкъгъандан!
Игиси - ич, зауукълу ётсюн хар кюнюнг!*

211

*О шапа, къуй ол биягъы отдан меннге!
Бездирдиле мени бу махтанчакъ тенгле.
Къошунуму толтуруб, джаныма чагъыр сал,
Менден да къошун этгинчи, къошуб джерге.*

212

*Шапа, болгъанды чагъыр аягъым къуру:
Къуй, къуярыкъ эсенг, энтда халкъгъа туру.
Ансы кълмады таза иннетли нёгерим,
Таза нёгерге санайма чагъыр сууну.*

213

Къуй энтда бизге, эсириб турсам да мен:
 Аллах зауугъун кёресе, тамам ичсенг.
 Къуй, ансы чагъырча дженгил саркъады джашау,
 Къалгъан зат бошду бу дуняда, билсенг!

214

Алгъышла Хайямны, кюн бла бирге туруб.
 Узат чагъыр аякъны, тамам толтуруб.
 Эсингде тут: къайтараллыкъ тюлбюз, бир кетсек,
 Джашауда бу такъыйкъаны, бери буруб.

215

Ичмесем, турама чыкъмай, кириб юйге.
 Ичсем, акъылым азыб, кетеме серге.
 Ичген бла ичмегенни ортасыды тюзлюк.
 Мен да ол тюзлюкню къулума ёмюрге!

216

Кючлю эсенг, кюреш джашаргъа ёмюрге.
 Алайсыз - кюреш Аллахха бой берирге.
 Алай а, сёзюнг болмасын, бу топракъ къошун да
 Топуракъ болуб кирликди къара джерге.

217

Джюрегинги ачыуун алады чагъыр,
Акъылынгы къайгъысын этеди сабыр.
Бу бушууну унутдургъан дарман-дарыны,
Азчыкъ-азчыкъ иче тургъан биле барыр!

218

Джашау тузакъды, андан къачханынг ашхы.
Ашыр джашауну, ийнакълай къаракъашны.
Джарсыуну къызыу кёсеуюн чагъыр бла джукълат,
Аджалгъа салдырма башынга сын ташны.

219

Къоркъма сен къысхады деб джашауну джолу.
Хаман да джарсыб турма, бир кесек солу.
Башынг тёгерек айланнгынчы тарт, зауукъ эт.
Дагъыда тарт, кёзюу джетсе: аякъ - толу.

220

Къалай ариуду, - къарачы бу эртденнге!
Къуйчу, кечеден джукъ къалгъан эсе меннге.
Тансыкъла бу огъур тангны, хурметин эт:
Тилсиз ташча, кетгинчи джашаудан кенгнге.

221

Тюрленмейди чырт айланнганы Чолпанны:

Седиреб барад джашау кюнлени саны.

Тарт. Джарсыма. "Джарсыу ууду", - дейле къартла.

Кючлю чагъыр а - аны тамам дарманы.

222

Инджилсенг, къой Аллахха аман айтханны.

Къой, къабырлагъа барсанг, джылаб къайтханны.

Бюгюн кюннге, бюгюн такъыйкъагъа багъа бер.

Къой кетген кюнню, атарын тамбла тангны.

223

Акъыл насыбны излейди кёкде-джерде:

"Заманны бош ийме, - дейд, - киргинчи кёрге!"

Ансы, къаура тюлсе сен, бир кере чалсала,

Дагъыда джашнаб чыгъарча джерден ёрге.

224

Хурттак джашау. Чагъыр - бушууну дарманы.

Ашхыд бир кюнню да джарсыусуз баргъаны.

Разылыкъ бер джазыуну берген юлюшюне,

Къой аны тюрлендирирге мадарланы.

225

Джашау тѣксе да санга байлыгъын чомарт,
Артынга турма, бийягъы чагъырдан тарт.
Ансы бютеу мюлкюн сеннге берсе да джашау,
Тамбласында болур бурургъа санга арт.

226

Чагъыр къошунну къучакълаб чыкъдым тангнга.
“Джашар кюнюмю узакъ эт”, - дедим анга.
“Тарт, джазыу бичгенди къаллай бир джашарынгы”, -
Деб джууаб берди чагъыр, шыбырдаб манга.

227

Бютеу хорланнган къралланы аскерлери
Чачылыб кетселе бир-биринден кери,
Сен болмазса онглу, тюйюлсе ёлмезлик:
Юч атлам джерчикди сеннге да джетери.

228

Чагъыр бер! Къууанчха белейик джюрекни,
Бу дунябызда кёрейик джандетни.
Къобузну, дух ийис этген хансланы келтир,
Таралт къобузну - къоймайыкъ бу адетни.

Къарт болсам да, къыйнайды суюмеклик мени.
 Тартсам, кетеди джюрекни инджилгени.
 О сатыучула! Багъасы джокъду чагъырны,
 Суюмейме аны бла сатыу этгенлени.

Кетер джюрекден зарлыкъны ауур джюгюн,
 Болма махтанчакъ, болмасын ётюрюгюн.
 Тарт, узунчачынгы чачын сылай эм тарай,
 Джашауда кетер, шын деб, кетгенча кюнюн.

Билеме, къартлыкъ келиб, болгъанма ауур,
 “Тартады”, - деб адамла этелле дауур.
 Билмейди киши: къартха джашлыкъны, джюрекге
 Джазны джашнагъанын келтиреди чагъыр!

Чагъырсыз джюрюттем джашауда джанымы,
 Неда, ичмей, ауурлугъун тёрт санымы.
 Сакъларыкъма: “Эсиргенме”, - дегинчи шапа.
 Сора къуярма, атдыргъынчы тангымы.

233

Джаша бу джерде джашауда, джанынг тоюб.
Кёзюнг къарамазча артда, кетсенг къоюб.
Кёр, заманны, къобхан сууча, баргъанын къутуруб,
Залим патчахны да, къаласын да оюб!

234

О акъылсыз, сен да тюшгенсе къабханнга,
Терк баргъан джашау къургъанды аны санга.
Нек чарлайса, о мубарек? Нексе тынгысыз?
Артда секире турусса: къуйчу манга!

235

О Хайям, муккур болма! Къатдыр белинги,
Бош джарсыудан кенгде джарыкъ тут кёлюнсю.
Сора кёрлюкдюле кёзлеринг кенг тюзлени,
Къабырлагъа барыб, кёргюнчю ёлюмню.

236

Намаз къылмай да айлан, гюнахдан толуб,
Айлана эсенг джырлаб, ойнаб эм солуб,
Багъалы джашау терк бошалгъаны себебли,
Айлан сен накъырдачы, чамчы да болуб.

237

Къалмагъанды мен сыйларча эркек уру,
Биягъы чагъырды сыйлагъаным къуру.
Артха алма къолунгу къошунну сабындан,
Джангыз эсенг къартлыгъында халкъгъа туру.

238

Джандетге баргъандан гюнахым кечилиб,
Къалсам сюеме бу джашауда кечигиб.
Бош дауурду: "джандет", "джаханим" деген сёзле.
Къуйчу, турлукъма мен чагъыр бла кечиниб.

239

Бир джулдуз чыгъады Джерни теппесине,
Башхала да айланалла биргесинде.
Ортада отлайла мыйысыз эшекле, къойла:
Бири тюзюне бара, бири - терсине!

240

"Хауле айлана, къалыб кетесе тангнга,
Ичесе, санынгы сатаса озгъаннга", -
Дейди шыйых бир къызгъа. "Керти айтаса,
Сен менден да бытдырса", - деди къыз анга.

241

Ички онглуду уллу аты чыкъгъанд
Ичген ашхыды харам намаз къылгъандан.
Эсириб джырлагъанланы сюеди Аллах,
Ётюрюк дууа окъугъан ауазладан!

242

Тюз сёз эштирме деб, келмегенме салыб,
Неда намаз къылыргъа, межгитде къалыб.
Ол заманда намазлыгъым джыртыкъ болгъанды,
Терк къайтайым деб келгенме, джангы алыб.

243

Гетен сархны дорхха салыб тартарыкъбыз,
Эсириб, ханны бёркюн да сатарыкъбыз.
Динчилени сыйлы кийимлерин да алыб,
Къарамай чагъыргъа бериб, батарыкъбыз.

244

“О, ассы, батыб кетесе чагъыр кёлге,
Эки къат аз ич”, - дейдиле меннге элде.
Сора эртденликде ичмей къалай къояйым?
Ичкичиге керекди къатлаб ичерге.

245

*Тарт, турмаздан джукълаб къалгынчы ёмюрге.
Джашау къысхады гюл чакъгъан чакълы бирге.
Ич тенглени ичинде, кириб тар гёзеннге,
Тарт, къалсынла аджалны юсюнден сёзле.*

246

*Къоймай эсенг къараргъа бетине айны,
Бой бериб сеннге, къояйым къарагъанны.
Алай а ол ачы тиеди джюрегиме,
Чагъырны къуюб: “Ичме” - дегенча аны.*

247

*Къралны хорлаб, кёмгенледен эсе джерге,
Ичгенни кёлтюрюледи кёлю ёрге.
Керекди тамам: баш кюн, гюрге кюн, шабат кюн,
Ыйых кюн, байрым кюн, барас кюн ичерге!*

248

*Ийнанма, ичмеген десе ары-бери,
Ахыратхад ичиучюню барлыкъ джери.
Джаханимге барсала ичгенле, суюгенле,
Тамбла джандет бош болур, кирсенг ичгери.*

249

Бар эселе джандетде чагъыр бёчкеле,
Гюнах тюлдю бу дуняда ичерге.
Джерде суй, ич ашхы, эркин эселе кёкде
Ичерге ол дунягъа да кёчгенле.

250

Тутмай эсем ораза, кьоюб ичкини,
Тутхандан кирге санамайма ичими.
Кечеча, къарангылла ораза кюнлеринг,
Кече гюнахынгы болады кечими.

251

Дуниядан баш этеди иги уртлам:
Чагъырны сыйлы кёреди ичген адам.
Дин тутхан шыйыхны сархындан багъалыды
Бу кьолджаулукъ, чагъыр джугъу болса тамам.

252

Чагъыр алама сатыб - айтырым санга.
Джандет ашны сатама, ким алса, анга.
Суйсенг - ийнан, суйсенг - кьой джандетде зауукъгъа,
Кет къайры суйсенг да, ичерге кьой манга!

253

*Билмейме, къайры тюшерими ахратда:
Джандетгеми, огъесе - джаханим отха.
Алай а мен саулукъдан ичгенлей турлукъма.
Тенг къызым бла кёк къырдышда, алма садда.*

254

*Чагъырны джаратама сууну къатында, -
Сюйген ишинги джетдиресе артына.
Арсар болургъа буйюрмайды къудрет манга,
Мен а сокъуранмайма этген затыма.*

255

*“Энди ичмейме”, - деб ант этмесин поэт.
Антын бузгъаннга кечим салмайды миллет.
Булбулла тёгюлелле, гюлле чайкъалалла,
Сора къалай тыйгъын кесинги, сагъыш эт?*

256

*Мени да асырасагъыз, къазыб къабыр,
Джылаб, сарнагъандан джокъду меннге хайыр.
Сакълагъыз, санларым чириб болгъунчу топуракъ.
Сора этерсиз сауут, къуярча чагъыр.*

257

Ичиригиз, энтда келмезча уртларым.
Къызыл къызарырча мени уууртларым.
Ёлсем а санларымы чагъыр бла джууугъуз,
Джюзюм чыбыкъдан этилсин джатар салым.

258

Чагъырдан себигиз, ёлсем табар ючюн,
Аллах ахратда кеси къады болгъан кюн.
Мени табхан тынчды, Харабатха барсагъыз:
Къармаб кёрюгюз чагъыр гёзенни тюбюн.

259

Ичген бла бошарыкъма къалгъан кюнлени,
Чагъыр ийис келсин къабырымдан мени.
Экинчи къат эсиртирча, уртлаб келселе,
Бютеу барын, къабырыма келгенлени!

260

Ораза, намаз, молла - къуруб кетсинле!
Махтау - бал аякъ бла Аллахны кесине.
Чархыбыз тюрленнгенлей турады: бир къошун,
Бир аякъ болабыз аны биргесине.

261

Риндча айлан, кириб чагъыр гёзенлеге.
Азат бол, ичиб, кьошулуб ичгенлеге.
Тюйсенг, тонасанг да байланы, джолну сакълаб,
Игилик эт джарлылыкъ бла келгенлеге.

262

Бир кесек тартса, тау да болур тепсерге.
Харибди чагъырны суймеген ичерге.
Бош этесиз барамта! Чагъыр берекетди.
Огъурлулукъ келгенди аны бла бирге.

263

Джокъду бир базман суусабымы чегерге.
Хазырма чагъырдан бир чара ичерге.
Дин бла, илму бла да айырлыкъма ортамы,
Джюзюмню “къызын” сайларыкъма бийчеге.

264

Ашырсала адамны юзюгюн джерге,
Чириб, саз топракъ болса, тёнгеги керде,
Сора андан кьошун этиб, чагъыр къуйсала,
Адам тирилиб, энтда турлукъду ёрге!

265

Чагъырны ал, джарсыу джокъласа джюрекни.
Къой джазыугъа “джазыкъсын” деген тилекни.
Алтын тюлсе, бир басдыргъанда сора сени
Къазыб алырча, эсирик телирекни.

266

Табмай эсе бюгюн джюрек излегенин,
Неге керекди аны бош инджилгени?
Джараш эмда болсун къудретни буйругъуча,
Ол джазылыбды мангылайынгда сени!

267

Джазыу китабда джазылыбды хар ишинг.
Насыбсыз туугъан эсенг, болушмаз киши.
Ачыу сууунгу ич, джашауунг бошалгъынчы,
Кенг, тар да боллукъ тюлдю джашар юлюшюнг.

268

Бу дуняда хар атламынг - юзгере.
Кесим суююб джашарыкъ тюлем бир кере.
Оноу этерин этиб, чамланады Къудрет,
Джукъ айтсам, къолайсыз джашауума кёре.

*Халаллыккъ, харамлыкъ, къызбайлыкъ, батырлыкъ -
Бизни биргебизге тууады хар къылыкъ.*

*Не иги, не аман боллукъ тюлбюз ёлгюнчю:
Боллукъ тюлдю Аллах бергенден башхалыкъ.*

*Насыб табсанг, сен тели, атма эсинги,
Насыбсыз болсанг а - аяма кесинги.
Аманлыкъны, игиликни кёрме Кудретден,
Кёлтюрмейди ол ауурлугъун терсинги!*

*Игилик, аманлыкъ сынарын адамны
Джазгъанды джазыу тюз учу бла къаламны.
Джокъду магъана инджилгенден, джарсыгъадан:
Джазыу ёлчелеб бергенди хар атламны.*

*Кюнча, джукъланмай, шынкъарт жансанг - суюмеклик,
Джандет чыпчыкъча, бек къууансанг - суюмеклик.
Суюмеклик сынамай да джырлайла булбулла,
Ичинг кюйюб, джюрегинг къанса - суюмеклик.*

273

Тейри джюрекге, шыбырдаб, сорду былай:
“Гурушхамы этесе, къыйынлыкъ сынай?”
“Игитда дейсе: кёкде оноуну таб этсенг -
Джюрек Джерде насыбсыз болмазед алай!”

274

Суу бла саз топракъдан ишлеб адам тюрсюн,
О Къудрет, джетгенди манга уллу кючюнг.
Хар иннетими джазгъанса мангылайыма,
Не этейим? Сау болму дейим аны ючюн?

275

Джерлеб заманны къызыу баргъанын бютюн,
Кёкде хар джулдузгъа да ат аталгъан кюн,
Джазыу кюнлерибиз джазылгъанды бизге.
Бой бергенбиз. Айыб джокъду аны ючюн.

276

Къайдалла тюненеги джашла - джигерле?
Тейри аланы да джатдыргъанды джерге.
Джарсыгъандан хайыр джокъду, боллукъ болгъанды.
Бер, ёлгюнчю, ёлюмсюз чагъыр ичерге.

277

Сюйген, ичген - бизге. Джандет, межгит - сизге.
Хур кызла да - сизге, биз а - джаханимге.
Не гюнах барды бизде, джазыуну буйругъу
Джазылыб эсе Къуранны хар бетинде.

278

Не файда, мынчакъ тартсанг, кыылсанг да намаз?
Джандетге барлыкъ джаханимни унамаз.
Джаратылгъынчы джазыу этген эсе къудрет,
Сора аны джазыуундан киши къалмаз!

279

“Джаша, ораза тута, сен иш сагъатда,-
Дейдиле, - ёлсенг, тирилик ючюн артда!”
Мен сюйген кызым бла чагъырдан айырылмам,
Турсам да Аллахны аллында ахратда.

280

“Ичкичиди”, - дейле меннге, тюзю алайд!
“Бузукъчуду”, - дейле, - ичсе” - тюзю алайд!
Мен - менме да менме, этсегиз да сёзюмю.
Айтырым сизге: мен къаллыкъма Хайямлай!

281

*Игилик бла аманлыкъ келеди бирге:
Терк оюлады ишлегенинг ёмюрге.
Батыр бол, бюгюн кюнюнг бла джаша дуняда,
Келлик кюнню къой, ёкюнме кетген кюннге.*

282

*Суймеклигим къалсын чагъыр бла биргеме!
Баям огъуна болайым мен тийреме!
Къалай-алай да боллукъ бир эсе, боллуукъду:
Бир зат къошаллыкъ тюлбюз джазыу бергеннге.*

283

*Кипарисни тиллери кёб - джокъду саны.
Уллу сыйды анга сёлешмей тургъаны!
Иги боллукъ эди бир тиллиле - адамла,
Керексиз джаншамай, эсгерселе аны...*

284

*Молладан акъыллыма деб, алим киши
Алдай эсе, уллуду аны бедиши.
Сослан ташча, бек тутад сёзюн керти алим -
Не джаны бла да онглуду аны иши.*

285

Къайнаб джюрек, ишлеб акъыл, тебиб тулу -
Джерни ауларгъа излейди адам улу.

Чагъырны саркъытханча, тауусуб джашауун,
Джер тюрбюнде джукълайды Аллахны къулу.

286

Айырмайды суймеклик сауну, сакъатны,
Суйгенле уа - не джашауну, не ахратны.
Башхасы джокъ - къалай джатсала да суйгенле,
Салсанг да джумушакъ орун, неда - къаты.

287

Бош тургъандан, насыб излеб миллет ючюн,
Игид ахлунга берсенг насыб юлюшюн.
Игид, тенгни кесинге тартыб, этсенг хатер,
Азат этиб кюрешгенден Джерни юсюн.

288

Чагъыр аякъча, айланыб барад заман,
Акъыллы эм алим оюм этед андан.
Неда - юрениб бир ичкичи айланыргъа,
Бир зат ангыламай къалад дуниядан.

289

Хар ахсыннганым - къара булутла кёкде.
Кёз джашларым - толкъунла тенгизде-теркде.
Тюнкелерин тауусханлагъа - джандет зауукъ.
Джаханимде от джарыкъ - кюйген джюрекле.

290

Джыймайды мюлк эсли адам, тюлдю гызмар.
Алай а бюгюн шайсыз да джокъду мадар.
Буруу ичинде гокка ханс болады мугур,
Эркин ёсген гюлню - кюню, нюрю да бар!

291

Бармыд экен, ауласанг да Джерни башын,
Къаныкъдыргъан джюрегин, тёммей кёз джашын?
Таш макъа тешгенд, сюек къабын таракъ этиб,
Сылар ючюн суюгенини джибек чачын.

292

Ич сыйлы бла, акъылсыз тюл эсе сенден.
Не ич айджаякъ бла, керти кемсиз суюген.
Къаллай бир ичкенинги айтма кишиге,
Эслеб ич, ашхыды мардасы бла ичген.

293

Бек кёбдю мени айтырым акъылымда:
Айтсам, башымы тюшюрюрле аллыма.
Джангыз бу къагъытха боллукъду ышаныргъа.
Ышаныу джокъду сенича шохларыма.

294

Иннети кирлиге келмейди къарарым.
Джангыдан бек суююб, келеди джанарым:
Не келсин - джыламукъла джабыб кёзлерими,
Башха къызгъа къараргъа джокъду мадарым.

295

Булбулла башласала суюгенлеге джыр,
Ич, тенг къызынга да ичир кючлю чагъыр.
Эслеймисе: суюмеклик сингиб, чакъгъанды гюл?
О суюген джан, сен да джюрегинги къандыр!

296

Ичмейме, Къураннга къаршчы чыгъарма деб,
Неда, джюрегим къууаныб, джырларма деб.
Ичеме, сагъышларымы чачаргъа суююб,
Зор дунямы унутуб къоярма деб.

297

“Джандет, джаханим - кёкде”, - дейле динчиле.

Алдайла мени Аллахдан келечиле.

Джандет, джаханим - айрымкъан тюлдю аламда.

Ол - къууанч эм джарсыу джюрекни ичинде.

298

Ичеме эслеб, бузукъ этмей эсириб.

Ичсем да тамам бек, сакълайма эсими.

Сен а ичмейсе, кесингден сора къайгъынг джокъ.

Мен ашхы ичиб, унутама кесими.

299

Ичеме, кёб турмай чиригинчи джерде.

Ётюрюк сёзлелле: ахрат-азаб сёзле.

Ичеме, ийнанмайма ол дуниягъа

Неда зауукъ джашаугъа джандетде - терде.

300

“Хайям кесин бергенди, - дейле, - ичкиге”.

Джукъ ичмегенлени туталла юлгюге.

Ичгенлерича кёрюнселе бедишлери,

Кеслери къаллыкъ болурмелле кюлкюге?!

301

Адамны ич иннетин айыр бетинден.
Алтынны - кюмюшден, аманны - игиден.
Аманлыкъ, игилик да хаухду дуняда.
Экиси да терк кетер джерни юсюнден.

302

Къартайсам да, къоймайды суюмеклик мени.
Сора къалай къоярыкъма ичгеними?
Ариуум амалтын антларымы бузгъанма,
Джылайма, билиб оюмсуз этгеними.

303

Джаншама да къуй, къуярыкъ эсенг бери!
Чагъыр бетлид ариууму эринлери:
Джюрегими балхамы - аны уппа этгени,
Джаннган отча кюйдюреди тийген джери.

304

Дарман бер, башымы ауругъаны кетсин,
Аны чагъыр ийиси бурнума джетсин.
Хайямны джарсыуун сау этерге излеген,
Чагъыр аякъны толтуруб, тигим этсин.

305

Шоркъа суула - бу ёзен - джандетни кесид.
Бу джерни джандетден башхалыгъы несид?
Кёлюнг кенгнгинчи бир ауна джашил къырдышда,
Тарт чагъыр, хур къызлагъа да кете эсинг.

306

Къысыллыкъма къошуннга, эртденбла къобсам,
Чагъырча къызарсам да, чагъырдан тойсам.
Ичерикме: “Кой муну”, - десе да акъылым,
Антсызма, муну тюбюнде тамчы къойсам.

307

Кетерик эсе джашауунг, кетгенча суу,
Ахырда да къалмасын джюрекде джарсыу.
Джылаб турсанг, тынгысызлай ётер ёмюрюнг,
Джарыкъ кёллю болсанг а - джюрекге асыу.

308

Ич бу джансызгъа джан салыучу мылыны,
Ич, къайтарады чагъыр джашлыкъ джылынгы,
Къызыл-ала къызыу бетли чагъырны ичсенг,
Джарсыу кетиб, къууанч табаса джылыныб.

309

*Кючюнг къайнасын дей эсенг джюрегингде,
Мыдахлыкъ къорасын дей эсенг кёлюнге,
Къошунну суу къошулмагъан чагъырдан толтур.
Сора зауукъ этериксе хар кюнюнге.*

310

*Тарт чагъыр - хар адамгъа да нёгерди ол.
Солутады тамам, арытса узакъ джол.
Ахырзаман келгенча, джарсыу тенгизинде,
Батыб кетмезча, узатады санга “къол”.*

311

*Джазны чууакъ кюнюнде къырдышха джатсам,
Хур къызны субай къолундан чагъыр тартсам,
Сора итден туугъан ит огъуна болайым:
“Ол дуняда джандет барды”, - деб айтсам.*

312

*Бу дуняда чыкъмайды тюзлюкге джол,
Бир ёмюрге да башчы болмагъанды ол.
Бу джорукъ тюрленир деб, ишинги джарсытма:
Тюбю кесилген бутакъдан тутма, сакъ бол!*

313

Харабатха джолланы унутмайыкъ биз.
Тёлесек да, буду иги адетибиз.
Тойну, сюнну басыгъыз - Аллах чомартды.
Чагъыр да суу кибик къуюлады кемсиз.

314

Къуру ички бла ашырабыз заманны.
Бир уртлам ючюн беребиз къан багъаны.
Аны ючюн ашхы Аллах кечерик болур,
Ансы ашхылыгъы къалайыды аны?

315

Кимди джашагъан, гюнах этмей? Джууаб бер!
Гюнахсыз а муратына къалай джетер?
О Къудрет, сени менден неди игилигинг,
Гюнах ючюн къыйнай эсенг, этмей хатер?!

316

О Къудрет, чагъыр къошунуму ууатдынг.
Джандетни да эшиклерин меннге джабдынг.
Бу сыйлы сууну джугъун къоймай, джерге тёкдюнг.
Кесингсе эсириб тургъан, мени сартын!

317

Къалсын аякъны тюбюнде аз къалгъаны.
Тангнга салам бере, тартарыкъма аны.
Джашауда жарсыуча, ачыды чагъыр, дейле.
Сора джашауну кесид чагъырны дамы!

318

Кюрешибиз, намаз къыла, тилек тилеб,
Джаханимден къачыб, джандетге кирсек деб.
Аллахны бу лагъымын ангылаб бир эсле:
Къойгъанды анга-анга да къолун силдеб.

319

Тартханынг ашхыды, къызланы ийнакълай,
Намаз къылгъандан эсе, джанынгы сакълай.
Джаханимге эселе ичгенле, суюгенле,
Сора кимди да барлыкъ джандетни джокълай!

320

Бир тенгигиз ол дунягъа кетген кюн,
Унутмагъыз аны да чагъыр юлюшюн.
Кёзюу аякъ, айланыб, Хайямгъа джетгенлей,
Ичигиз, кёкге къантарыб аны тюбюн!

321

*Биз кьоркьуб кьарарыкь тюлбюз кёкге, джерге.
“Бисмилля”, - деб башлайбыз энтда ичерге.
Гюнах багъалыд сууабдан. Гюнахны кечген
Керекди бизге да бир затны кечерге.*

322

*Сиз - адамланы кьыйнаб тургъан кьанлыла!
Кечим излемегиз Аллахны аллында.
Бир хатасыз кишиге кечилсе да ахратда,
Кечилмезле сизнича осал джанлыла.*

323

*Биз - акъыл токъмакь, джарсыуну тьуюмчеги.
Биз - билимни кьобюрю бла кьобюрчеги.
Биз - тёгерек Джерни джюзюнде асыл ташы.
Биз - аламны джарыкь джулдузу кечеги.*

324

*Гюлню орнуна чыгъанакъны алырса,
Джандет табмасанг, джаханимге барырса.
Кесинги афендинг, межгитинг болмай кьалса да,
Башха диннге, моллагъа да ийнанырса!*

325

Чабыб баргъан атча, заманны налларын
Алтын чюйле бла ургъанды Аллах барын.
Кюмюшча кърны себгенди аны джолуна,
Къабырны басмай барырча туякълары.

326

Менсиз джыйылсагъыз ички тепсигизге,
Акъыл сёзле, алгъыш айта кесигизге,
Шапа биягъы аякъны толтуруб берсе,
Хайямны да тюшюрюгюз эсигизге!

327

Кюйюз бетли, гокка ханслы джашил тюзле.
Чайкъалалла, тегюлелле акъсыл гюлле.
Къуяма къайнай тургъан чагъырны игисин:
Ол да, от джаннганча, башы бла тегюле.

328

Уллу Аллах, безиб джашайбыз, кеч бизни.
Эсириб, сандыраб джаншайбыз, кеч бизни.
Бу аякъны къучакълагъан къолланы да кеч,
Харабатда ичиб башлайбыз, кеч бизни.

329

Игилик эт адамгъа, мадар табханлай.

Джыйгъан мюлкюнгю бер тюзлюк ючюн саулай.

О сыйлы джан, тюзлюк этмегеннге урушма.

Тюзлюк керек тюл эсе, айлансын алай!

330

Чагъыр гоппан ашхыд мюлкюнден Къытайны.

Зем-зем суудан татымлыд чагъырны дамы.

Отча, ачы къыздырады аузунгу чагъыр.

Ол а тамам татыууду дунияны.

331

Сюйме сен да сюймегенни, кюлюб бети.

“Сюй”, - деб тилеме, тюз тюл эсе иннети.

Аллайлагъа бойсунмай, джалынмай джюрю.

Сора сени да сюерле кеппе-керти.

332

Бу хаух джашауну арты чунгурду, чунгур.

Кёзбау затлагъа алданма, болма мугур.

Дунияда джашагъан джаныды адамны.

Ол затны хар заманда эсгергенлей тур.

333

Болма санча, салыб къяйым эсинге.

Тюз тенглеринг джыйылсала да тепсинге.

Татлы тенгинг - къанлы джауунг болургъа болур,

Айырылмай джюрюсенг да биргесине.

334

Биреу кючлюдю, кюпседи деб, болма зар.

Агъарыб атхан тангны да кюню батар.

Бир тылпыуча, ёнкюч алгъанса бу джашауну,

Хаухлугъун хайырланыб, ызына къайтар.

335

Джарлыса, бар эсе джюрегинги бузу.

Эритмез аны суюмекликни джулдузу.

Суюмеклик бла ашыргъан кюнюнг - эм багъалы.

Алайсыз кюнюнг а - учузну учузу.

336

Джюрекленни джумушатады бу чагъыр.

Муну ичген дуниядан татыу алыр.

Джылынса, кёкде ибилис да тобагъа къайтыб,

Джерде адамны аллында тобукъланыр!

337

*Къызыл отдан толтур энтда пияланы:
Пияла - тёнгеги. Мылысы уа - джаны.
Андан ичсенг, джугъун къоймай тюбюнде,
Къурутурса джюрекде джыламукъланы.*

338

*Санларыма себебди чагъырны чоту:
Кетеди жарсыгъан джюрегими тоту.
Сора, елор отду деб, нек айтадыла анга?
Джарсыуну да хорлай эсе аны оту!*

339

*Диннге къуллукъ этмесем да дуняда,
Гюнахым кёбюрек дженгсе да базманда,
Уллу Аллах кечер деб турама, нек десенг -
Эки бетли болмагъанма бир заманда.*

340

*Ийме эки кюнлюк джашауну солуна,
Болджал къошалсанг, чагъырны ал къолунга.
Ауа-сауа турады джашауну межамы,
Эсирген, сен да тентирей бар джолунга.*

341

Ёлюмню кёрдюм, билдим джашауну тюбюн.
Къаджыкъмай дуняны ауладым бютюн.
Ма сизге айтырым, ахыры-ауалы да:
Бир зат бла тенгleshдирмем чагъырны кючюн!

342

Танг ала гокка ханслагъа тюшгенди чыкъ,
Къызыл гюл да, уялыб, къарайды азчыкъ.
Джюрегиме уа тамам илешеди кирсиз,
Тюгел бети ачылмагъан гокка хансчыкъ.

343

О джазыу, тынгыла, бар эсе амалынг.
Бир ангылат манга джашауну тамалын.
Санча, ангылай тургъанлай джалгъан джашауну,
Зтегине былай къаты нек къадалдынг?

344

Бир къабханнга тюшерге хазырды джюрек,
Бир, Аллах сен сакъла деб, тилейди тилек.
О Хайям, межгитге джюрюб тургъандан эсе,
Харабатда айтдыр атынгы кёбюрек!

345

Аякъда чагъыр ушайды кызыл гюлге,
Отну кызыуучады кёрюннген кюлде.
Да, чагъыргъа тенг болурча джукъ джокъду джерде.
Чагъыр ушайды кёкден кюйдюрген кюннге.

346

Турсун джюрегиме суюмеклик кышула,
Турсун кыайнагъанлай чагъыр да кыошунда.
Кыудрет гюнахлыны тобагъа кыайтарады,
Мен аны ючюн джарсымайма бошуна.

347

Аллах сакъласын сени кетгенден серге.
Кеченг-кюнюнг да унутма сен ичерге.
Алкыын кыабыр топрагъынгдан аякъ этгинчи,
Аякыны чырт джиберме кыолунгдан джерге.

348

Джюрекни излегенин мычымай табдыр,
Аны муратларын джашыргъынчы кыабыр.
Кесибиз да джансыз тёнгекча атылгъынчы,
О шапа, джан салгъан зем-зем суу бла кыандыр.

349

*Бир кѡауумну чагъыргъа кетибди эси,
Бир кѡауум намаз бла тешеди тюнкесин.
Бары да кѡарайдыла мийик джарны башындан,
Аладан да мийикден - Аллахны кеси!*

350

*Сакъ бол - балсытыб, махтасала атынгы,
Джазыуну кѡылычы сакълайды кѡатынгы.
Ачы ууу хазырды джазыуну хар кѡуру:
Ёлюр отданды халыуаны татымы!*

351

*Чыртда кѡоркѡарыкъ тюлме, джетсе болджалым,
Джандетден тюнгюлгенме, джокъду амалым.
Ёмюрлюк джанны хаухлугъун тутуб бошасам,
Кѡайтарлыкъма ызына, джетсе аджалым.*

352

*Аллах сайлатыб берген затладан кѡуру
Джетгенд меннге гырджынны кесек умуру.
Джанымы сакълар ючюн, инджилиб турсам да,
Джюрек токъду байдан эсе, халкъгъа туру.*

353

Не барды аламда эски чагъыргъа тенг,
Артыкъсыз да, кёмюклери къайнай, ичсенг.
Андан сора не керекди асыл кишиге,
Бу чагъырдан толтуруб, аякъны берсенг?

354

Биллик тюлсе Аллахны ишин, джолдашым.
Табмазса бу кёкню не тюбюн, не башын.
Аз табсанг да: "Шукур", - де да, къысылыб джаша,
Къаты къучакълаб юйюнгю тыбыр ташын.

355

Эсириб тобукълансам, туралмай ёрге,
Айыб этме да, намаз къылгъаннга терге.
Аллах ичерге буюргъанды манга, сора
Къалай атарма аны саламын джерге?

356

Буюрмайды Аллах, билмегеннге иче,
Тюбеген бла ичиб, бола эсе телче.
Акъыллы киши уа ичсин, ичген кёзюуде
Ичгенни мардасын билген, салыб ёлче.

357

Джашлыкъдан акъылына базыб биреулен,
Бу джашауну тахъсасын тинтеди терен.
Амма, иги бишгинчи юзюлгенча джюзюм,
Ол да замансызлай дуниядан кетгенд.

358

О чагъыр! Къалай кючлюдю сени халынг,
Бек къаты байлайса ичгенни акъылын.
Къулну джекгенча, бойсундураса адамны,
Ачыкъ этесе, къаллай инсан болгъанын.

359

Хар ким да окъуяллыкъ тюлдю Къуранны,
Къаджыкъмай кюрешген окъурукъду Аны.
Ичерге суйгенле уа къайтарыб окъурла
Аякъгъа джазылгъан сыйлы аятланы.

360

Тынгыла ариу ауазына зурнаны.
Аламатды чагъырны къайнай тургъаны.
О акъылман, ич, зауукъдан къайнасын джюрегинг,
Ичмеген а турсун къучакълаб Къуранны!

361

*“Юслюб деген менме, мен, билигиз аны,
Хакъды тышына къул болуб атылгъаным”.*

*“Ийнанмай эсегиз, кѣргюзтейим мен сизге
Акъ кѣлегимде бюгюн да къызыл къанны”.*

362

*Джукъ айтсам, манга бедишлени санайса,
“Аллахынг джокъду”, - деб бетиме къарайса.
Хо, мен ассы огъуна болайым, сѣз ючюн,
Сен кесинге къара, кесинг а къалайса?*

363

*Файхамбарла буруб игиликни бери,
Огъур жангур джибитгенча къургъакъ Джерни,
Хар хансны башын сылаб, тирилтгенча Мусса,
Исса да тургъанча сакълаб, кетмей кери.*

364

*Гѣзенибиз - Мекка. Чагъыр а - къаныбыз.
Бизни да чагъыр бла биргеди джаныбыз.
Джюрекде чагъыр татыу къалгъынчы, ичдик тамам,
Чагъырды бюгюн бизни залим ханыбыз.*

365

*Керекди суюмекликни сыйын кёрюрге:
Ушамайд ол оту джукъланнган кёмюрге.
Керти суюмеклик кюнча къыздырады кёкде,
Тынгынгы-джукъунгу да алыб ёмюрге.*

366

*Джангурдан тоюб, гюл сюелгенди ёрге.
Биягъы джюрегим разыды ичерге.
О шапа, кюн тийиб тургъанлай терезенге,
Эртдед чагъыр гёзенни джабыб кетерге.*

367

*Къой сен алтынны, кюмюшню, харакетни.
Сыйла джюрек байлыкъны, иги адетни.
Зыккыл кийинсенг да, тас этме адамлыкъны.
Патчахча, бийча тут намысны, адебни.*

368

*Аллах чыртда бёлмей эсе менге эсин,
Сора тилегими шайтан “къабыл” этсин.
Джюрегими муратын бермей эсе Тейри,
Игиликни “башы” ибилисден келсин.*

369

Этген эсем, этгенме, буйрукъгъа кёре.
Тентергенме Джерни башын талай кере.
Кимме? Къайданма мен? Джюрюгенме абзыраб,
Уллу Аллахны айтханына бой бере.

370

Сыйлыны сыйлыча айтмайдыла атын.
Мен а джан берликме сыйлыла амалтын.
Ахырат-азабны сынаргъа излеймисе?
Сыйсызла бла джюрю да кёр, мени сартын!

371

Тюлдю акъылым алай уллу, эм терен,
Билирча Аллахны буйругъун кесинден.
Аллахны ишин биллик Аллахны кесиди,-
Чыртда кюрешмейме аны билирге мен.

372

Нек бересе да сыфат, джан салыб къошакъгъа,
Аллах, атыб къоярыкъ эсенг бошунакъгъа?
Кёз джумгъанча, бир кесекге топуракъдан джаратыб,
Дагъыда къайтмаздан быргъайса топуракъгъа.

373

Зауукъгъа батыб, болурма кеч къалыргъа.
Джаратхан Аллах болур кечим салыргъа.
Ма, энтда эсириб джатама хуналада,
Кечсин Аллах джансызны, кирсем къабыргъа.

374

От эдим, турмай эдим бир джукъдан артха.
Къартлыкъ келиб, сокъуранама кёб затха.
Таб, Аллах кечирсе да мени, джазыкъсыныб,
Уяллыкъма Аллында, барсам ахратха.

375

О Кёк, терк кесесе насыблыны джолун!
Бермейсе аны насыб дуккулун толу.
Джелни, отну, сууну да кюл-кёмюр этесе:
Ичерге, солургъа да къоймайды Къолунг.

376

Сууаблы джанынг джашайды тар джюрекде.
Ёлгенден сора джашарыкъды джандетде.
Анда - юйюнгде, мында - тутмакъда тургъанча,
Ийлыгъыб тураса бу гюнахлы джерде.

377

“Къой, сокъураныrsa, - дейле, - ички чотну.
Ансы сынаrsa, -дейле, - джаханим отну!”
Тюздю. Амма, иги тюлмюд джандетден эсе,
Бир такъыйкъа эсириб, джюреги токъну?

378

Гюнахлыма деб, къоркъуб турма ахратдан.
Хайям, гюнах этмем деб, ант этме артдан.
Гюнахсыз эсенг, неге керексе бу Къудретге?
Анга керексе кечим тилерге Андан.

379

О Аллах, джазыкъсын, азабынгдан сакъла,
Хаджилени кеслерин сал ол азабха.
Мен осалма, сен алагъа тюл эсенг хыны,
Тумакъма - кечим эте эсенг тумакъгъа.

380

О къаты Кёк, аяусуз Аллах аламда!
Бир болушлукъ этмегенсе Сен адамгъа.
Бушуудан кюл-кёмюр болгъан джюрекни кёрсенг,
Андан да бек кюйдюрюб, саласа тамгъа.

381

Ойна, кюл! Мыдахла болалла телчеле.
Ёмюрге къалалла джулдузлу кечеле.
Къалай тёзгюн, къабырынгдан саман этселе?
Аллах берсе нюзюрню къысха ёлчелеб.

382

Насыблыса, дарий-парча киймей эсенг.
Атынг да белгили болуб, кюймей эсенг.
Самург къушча, джашаудан эрек кетмей эсенг,
Хайямча, джангыз турургъа суймей эсенг.

383

Бу дамсыз джашауда толулла бедерле.
Бири биринден бетсизле, саудюгерле.
Сагъыш эт: эштмеген, кёрмеген, билмеген бол.
Ансын эрнинги-бурнунгу къан этерле.

384

Баш суюкле кёрсенг, теблеме аланы.
Эсле! Баш суюклерилле адамланы.
Ол башладан къошунла этиб, сындыралла,
Кёзюу джетиб, сынарыкъса ол затланы.

385

Энтда бир ичер ючюн чагъырдан тоюб,
Арт кырпычын сатарма юйюмю оюб.
Мариям тикмеген шойд да сархны, халатны?
Тамбла да ичерикме, аланы джоюб.

386

Бош джылама! Джокъду амал башха этер:
Джырласанг-джыласанг да, ууахтынг джетер.
Топракъ болгъан бу акъыллы башларыбызны
Тамбла къошунчу аякълары бла теблер.

387

Керти тенгни сайла барындан шохланы.
Бедишлик болма ичлеринде похланы.
Къайда осал дарман ичирсе - тѣгюб джибер!
Акъыллы адам уу берсе да, ич аны.

388

О палаткачы! Ушагъанса тѣнгекге.
Худжу арбазда джангыз къалгъан терекге.
Аджал келсе, кѣкюрек четенинге кириб,
Ёлюмсюз джанынг терк чыгъыб кетер кѣкге.

Джел тобча, аякъ тюрбюнде чынгай-чынгай,
 Джазыу сюрюб, айланабыз джырла джырлай.
 Бу оюнну соруб, джоругъун билаллыкъ тюлсе:
 Аны сени бла ойнагъан билед ойнай.

Кюнлени биринде акъыллы алимден:
 “Китабладан не табаса?” - деб сордум мен.
 “О къой, къаракъашны къойнуна джукъ джетмейди”, -
 Деб джууаб берди, ахсыныб тамам терен!

“Бу шапа ушайды къан ичген инсаннга,
 Къуйгъан чагъыры ушайды къызыл къаннга”, -
 Дедим тенгиме. Накъырдамы этесе сен?” -
 Деб сорду. “Игитда дейсе”, - дедим анга.

Джаным-тиним да джюзюмню ала къаны.
 Джанымы алсанг да, ичерикме аны.
 Олду кетерген дуняда джарсыулары,
 Андан башха джокъду джюрекни дарманы!

393

*Уллу сыйы джокъду бизде акъыллыны,
Бюгюн къарны токъду тумакъ маталлыны.
Мен да болайымчы тели, ичиб эсириб:
Рысхы бюртюк сакълай эсе уа аллымы.*

394

*О, Аллах, болгъанса дейме къызгъанч эм къарт.
Хар къулунга джумдуругъунг тийиб турад.
Сууаблы бойсуннганы ючюн джандет табад,
Меннге уа джукъ бермейсе - тюлсе Сен чомарт!*

395

*О Къудрет, турады Хайям, кечим тилей,
Ораза тута, межгитге джюрюгенлей.
Алай а бу ассы къулунг бир кюн межгитде
“Таууш этди”, намазлыкъгъа ийилгенлей.*

396

*Кюн тийди тереземе - огъурду меннге!
Чагъырны бети ушайды къызыл кюннге!
“Муслиманла, ичигиз!” - деб мийик межгитден
Муадзин азан тартады эртденликде.*

397

Кёзбаудула джашауда кёрген затларынг.
Файда табмазса, сынаб кёрсенг хар барын.
Бу суратлада магъана излеб кыйналма:
Асыуду андан эсе энтда тартханынг!

398

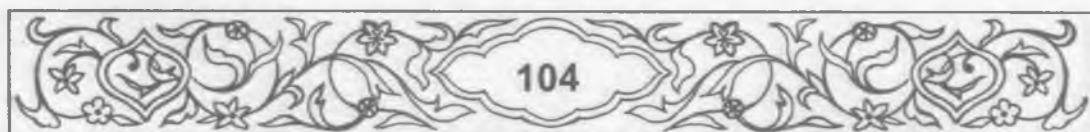
О джаным, кьонакь болуб киргенсе меннге,
Эртденнгиде тартыб, кюч кьошайым сеннге.
Къабыр таба ашыргъынчын, “джукълай” тебресем,
Кеф алыб кетерча, тёнгегимден кенге.

399

Харабатха баргъан тюлд гюнах, тюлд бедиш.
Ичген этеди огъурлу, джараулу иш.
Межгит - ма буду аманлыкъны джахил юйю:
Тюртюб атарем межгитни джардан эниш.

400

Бек игиси джашауда - эсириб турсанг,
Мёлек къызны джырына эсинги бурсанг.
Муратынгча, акъылынг ишлесе башынгда,
Къуран “Этме” дегенни унутуб кьойсанг.

401

Ант этеме: китабны кѳолума алмам,
Энди алгъынча анга кѳлюмю салмам.
Сен окъуу бла кѳарт болдунг, мен ичиб джибидим,
Сора мен джаханим отда джаныб кѳалмам.

402

Аллах, тѳѳзюм салама кесим кесиме.
Инджитиб тургъанынг турса да эсимде.
Тѳѳзгеним ючюн буюрлукъ болурса меннге.
Хур кѳызны чагъыр кѳошун бла биргесине.

403

Некди кѳуру бу чагъыр аякѳны ичи?
Кѳайда рейхан чагъырны кѳууаты-кючю?
Исламны “ичме!” дегенин унут бир кесек,
Бир кѳарамай ич кесинг экеулен ючюн.

404

Майна ол кѳарт сойланыб джатады джерде.
Эсиргенден тѳюшюб кетерчады кѳрге.
Дагъыда, кесин эсгерирге кюрешиб,
Хазырды: “ Уллу Аллах, Сен бирсе”, - дерге.

405

*Бюгюн энтда тюшдюм гёзеннге ичерге.
Эсирген къарт сойланад, туралмай ёрге.
“Айыб тюлмюдю къартха былай? - дегенимде,-
Кечиучю кечер”, - деди, кабланыб джерге.*

406

*Межгитни атыб, чагъыр гёзеннге чабдыкъ,
Босагъада намаз къылыб, къулакъ къакъдыкъ.
Нечик зыраф ётдю джашауубуз межгитде!
Бюгюн а, тартыб, джашауда къууанч табдыкъ.*

407

*Кёрюрсе джатханымы аякъ тюбюнде,
Къайда болса да чалдышланы ичинде,
Табарса мени арбазда, багушда, кюлде,
Ангыларса джетгеними быллай кюннге.*

408

*Ич, ички бла ичме ансы бар эсинги.
Мардасы бла, берме ичкиге кесинги.
Халал тенглеринг бла ич, тенгликни тутуб,
Дауур-суююр болмай джанында тепсини.*

409

Сылыкъла кюрешсинле айыб этерге!
Эртден бла аладан алгъа къобуб ёрге,
Бу намазлыкъны да чагъыргъа ауушдуруб,
Бош аякъны ууатайыкъ, уруб джерге!

410

Аяб къоярыкъ тюл эсе мени аджал,
Терк къуйсун шапа чагъырдан, салмай боджал!
Бу бурху дунияда къысха эсе джашау,
Аны бушуусуз ашыр сен - олду маджал.

411

Огъайым джокъ эди, хар къуру сый алсам,
Гюнахларым ючюн отда кюймей къалсам.
Алай а, джюзюм суу, зем-зем сууча, сыйлыса,—
Джаныса джюрегими, аузума салсам.

412

Къурман джетед: джыйыллыкъды динчи къауум.
Хайуанлача ичедиле: джокду дауум.
Аллахны бу сыйлы байрамы - хазыр сылтау:
Быллай бедишликге къалсын мени джауум!

413

Сууаб ишлейсе, тутаса атмай динни,
Садакъя бересе, сатмайса бир тенгни.
Керти да джандетни тёрюне чыгъарыгъенг,
Энтда чагъыр уртлатыб, джырлатсанг мени!

414

Излеб турлукъма ариу тюрсюнню бютюн,
Ауласам да джерни башын, джерни тубюн.
Субайлыгъынг субайды кипарис терекден,
Бетинг а - эртденнгиде чууакъ тийген кюн...

415

Терк ычхыныб, къорады бу джашау менден,
Мен аязыгъынчы ингирде ичгенден.
Дунияны мюлкюнден ашхыд ичген такъыйкъам.
Заманым кетди, суу саркъгъанча элекден.

416

Зор дуния. Хар адамгъа зорлукъ джетед.
Адам, адамны аямай, дертли этед.
Бармыды насыблы дунияны юсюнде?
Насыбсызды бу джашауда къадар миллет.

417

Эсирген, мыйыкълары бла сыйпай джерни,
Быргъайды санамай шайланы, капеклени.
Джер башы-тюбюне айланса да хапарсызд,
Джукълайды. Несин аллыкъса эсиргенни?

418

Джашау кетди, кетгенча учуб букъучукъ,
Думп болгъанча джукъланыб кёкде учхунчукъ.
Дыгалас этсем да, джашарем дуняда,
Къалса эди джюрекде джашар умутчукъ.

419

Эсле ариуну тузагъына тюшерге.
Ариулукъ бла суймекликни оту - бирге.
Бу дуня байлыкъ джарсытханлай турады,
Джюреклени кюйдюрюб, кёмеди джерге.

420

Ёлчелеб берген эсе Аллах заманны,
Къоюгъуз сиз да гурушханы-гууаны.
Ёлмезлик джангыз Уллу Аллахны Кесиди,
Сен а багъалат бу кюнню - эсгер аны.

421

Кюеди-бишеди, джарылады джюрек.
Ол сау болса эди деб, тилейме тилек.
Сюймекликни орнуна анга джарсыу салады,
Кече-кюн да Тейри манга хыныды бек.

422

Хаман ораза тутуб, телिमисе сен?
Игимид кеси кесин кемсиз инджитген.
Ичген ёлед, ичмеген ёллюк тюлмюд сора,
Джокъмуд башхасы гюнахлыны шейитден?

423

Сакълайд гюлерин чагъыр бла чакъгъан садда,
Быллай керти джандетни табалмам артда.
Киши чыгъыб кёрмегенди кёкде джандетни,
Алай эсе, иги тюлмюд бу сагъатда?

424

Бир талай дин барды, бир болса да Ислам.
Мени диним а - сюймеклик, тюзюн айтсам.
Энтда кюйдюрлюк болмаз Аллах джаханимде,
Бу сюймекликни отунда кюйюб къалсам.

425

Абзырама, ёхтем тут башынгы ёрге.

Джарсыуланы унут, кел энтда ичерге.

Ансы, кюн кюйдюрюб, кёсеу этиб къояды,

Биз насыбсызланы кёмюб къара джерге.

426

Байлыгъым артыкъ эсе, сен болдунгму кем?

Джукъ къошуллукумуд сеннге, мен ачдан ёлсем?

О нени да Кечиучю, тилейме Сенден:

Азыракъ азаб бериб, кёбюрек кечсенг!

427

Иги тюлдю келлик чакъгъа сыртын бургъан

Эмда аманны-игини сайлаб тургъан.

Тейри насыбны кёзлерин къысыб бюркеди:

Берген гылын алыб къал сеннге буюргъан.

428

Шапа! Ол накъут бетли чагъырны келтир.

Гюлерин! Сен да андан эрнинге джетдир.

Чагъыр аякъ бла суйгенлени эринлери

Бирдиле, джан бла тёнгекча, таб, ант этдир!

429

Ушатмазла, атынг чыкъса эслирекге.
Къымсыз болсанг а, санарла телирекге.
Бек игиси: киши да сени кѳрмей турса,
Не кишини кѳрмей турсанг кенгирекде!

430

Ашхы Аллах, къоркъмам азабынгдан, ёлсем,
Гюнахдан толуб, ахыратынга келсем.
Кесинг Къады болгъан кюнде кечерсе мени,
Ахыр кюнде, тилеб, Аллынга сюелсем!

431

Ёхтем болгъан да юсюнде саулай Джерни,
Деу болуб, башы джетген да кѳкге дери,
Не бек базгъан да кесине, кеталмаз узакъ,
Къадар Кеси буйургъандан ары-бери!

432

Къобузчуну, чагъырны эм шоркъа сууну
Таба эсенг хаухлугъун - къойчу джарсыуну.
Быланы барын таба эсенг - кемсиз байса.
Аллай байлыкъды джюрегинге асыулу!

433

О чагъыр! Сюеме сени джандан джаннга,
Къанат да, насыб да бересе сен манга.
Аллах Кеси: “Чагъыр бедииш тюлдю”, - дегенди.
Ийнанмай эсенг, ал да къара Къураннга.

434

Биз - эки чакъгъан бутагъы бир терекни.
Биз - бир мураты эки суйген джюрекни.
Айырылыб, айланыб, дагъыда бир тюбешсек,
Экибиз да тилейбиз бирге тилекни.

435

Къуру окъуб тургъан тюлдю джашау манга.
Чагъырдан айырылмай чыгъама тангнга.
Акъыл сени бийинг эсе, мени къулумду:
Не айтханымы да этдиреме анга!

436

Игид джашауда намаз къылмай джашагъан,
Кесин тойдан-оюндан тыймай бошлагъан.
Андан да игиси: кюнджаякъ бла къырдышда
Чагъыр къошунну бирге ичиб бошагъан!

437

Сокъуранама, башымдан чекгенимде,
Кечим болмаз бу къартлыкъгъа джетгенимде.
Аллахны “Этме” дегенин этиб тургъанма.
Джарсыйма акъылсыз ишни этгениме.

438

Шапа! Суююмлюсе файхамбар Юсюбден.
Нюзюрюм толуред, сени ючюн ёлсем.
Кёз чырагъым, къор болайым аякъ тюбюнге,
Кече да джарытхан ёмюрлюк кюнсе сен.

439

Ичгенни къойгъанлы, кёлюм азды тамам.
Хар ким акъыл юретед, келтиред дарман.
Аны ючюн такъыл болдум деб танымайма,
Чагъырдан тогъуса, сау боллукъду Хайям!

440

Тейри башыбыздан джерге къараб турад:
Сени, мени джолубузгъа къабхан къурад.
Оноуну кеси этиб, кеси терс болса да,
Биягъы бизни терслеб, къобмазча урад.

441

Джаратхан Аллах джан салса да тылданнга,
Сынгар муратын бермегенди инсаннга.
Сора тюзлюкмюд, джашауда гюнахлыса деб,
Джандетни эшигин ачмай къойса манга?

442

Джарлы, эсирсе, хан тургъузады кесин.
Ит, тойса, танымай къояды иесин.
Къарт, ичиб джылынса, джашча токъду джюреги.
Джаш, ичсе, къарттамакъ болад, джыйыб эсин.

443

Эй муфтий, мени да кёбдюле ишлерим.
Сенден такъылма, бар эсе да ичгеним.
Мен джюзюм сууну ичеме, сен - халкъны къанын.
Кимди къан ичген, айтчы? Олду тилерим.

444

О эсли! Кече-кюн айырмай, бир тумакъ,
Кюндюзгю кюнде джандыра эсе чыракъ,
Даулашма аллайла бла, ала маталлы бол
Ансы, мамматха кьошмай, этерле бырнав.

445

О чагъыр, сенсе джашауда джаным-тиним.
О чагъыр гёзен, сенсе ийманым-диним.
Энтда алай ичерикме. “Кимди бу?” - деселе,
Джууаб бералмазча, тамам чалыб тилим.

446

Майна бурмачач - джюрегими иеси.
Алай а аны башхагъа кетгенд эси.
О джюрегим! Сау этерми бизни бурмачач,
Сюймеклик ауруудан аууруй эсе кеси?

447

Мен насыб излемейме бюгюннге дери.
Бир кишиден къоркъмайма, урса да Тейри.
Эсириб, мен джыгъылыб турсам да, джан бере,
Шапа аякъны толтуруб берсин бери.

448

Бу алдаулукъ дуниядан безгенме мен
Бошуна муратла, умутла этгенден.
О Аллах, кючюнг бар эсе, джангы джашау бер.
Ким билед такъыл эсе уа бюгюн кюнден.

449

Джазыу китабны табсам эд, халкъдан соруб,
Аны джангыдан джазарем, разы болуб.
Бушуу тизгинлерин джокъ этерем джашаудан,
Башым кёкге джетеред, къууанчдан толуб.

450

“Уллу акъылманды, - деб туралла, - Хайям”,
Тумакъла мени сыйлаб окъуйла тамам.
Аладан кёб билмейме кесими, джашауну,
Дагъыда дунягъа болгъанма баям.

451

Тамыз бери, къалгъан эсе къошунда джукъ.
Айланады бу Джер, бурулгъанча урчукъ.
Джер да, кёк да къаллыкъдыла бизден артха,
Биз а тас боллукъбуз, болгъанча булутчукъ.

452

Тексердим бютеу Джерни, кёкню да чегин.
Тинтдим аламны кюбюрюн-кюбюрчегин.
Сокъур тюйюмчеклени тешдим мен джашауда,
Тешалмай къалдым аджалны тюйюмчегин.

453

Ма кюн кетди, гокка ханс юэюлгенча джаз,
Къайтмаздан алыб кетгенча аны аяз.
Ненча асыл джюрек джатады джер тюбюнде?
Джерни башында джашаб киши да къалмаз.

454

Эсле: тюшме ариуну къолуна, джюгенге ,
Ариулукъ бла суймеклик отду билгеннге.
Бу дуня байлыкъны ёмюрю къысхады,
Джюреклени эки джарыб кетед кенгнге.

455

Ма джандет - ранлада шоркъала секире,
Ич тау сууладан, гараладан, кекире.
Суйгенингча тёнгере бу джашил талада,
Тарт чагъыр, хур къызлагъа да кёз джетдире.

456

Башхасы джокъду: бир неда минг элия:
Саулагъа хатерсизди джети дуня.
Джашагъанлагъа хатер этмейди тёрт зат да:
Сора джюрегинги джапсар, чагъыр къуя!

457

Джазыу хыныды, бузады муратланы,
Кёзюу джетиб, чыгъады хар кимни джаны.
Ашыкъма, солуу ал бу джашил къырдышда:
Мычымай джатарыкъса тюбюнде аны.

458

Умут юзме джашаудан, джашаргъа кюреш.
Бу джашауну джарсыу бла къууанчха юлеш.
Ётген кюннге ёкюнме, келлик кюннге ышанма,
Бюгюн кюнюнгдю насыбынг, анга илеш!

459

Джашаугъа оноу этилгенд бизге дери,
Бизден да алай къаллыкъды, кетсек кери.
Тюнене ичдик, ойнадыкъ - гюнахла этдик.
Барын этдирген Кесиди - Кёкде Тейри.

460

Бизден къораб кетгенле, аджал къампайтыб,
Бу дунягъа келмезле энди къайтыб.
Башханы къой да, Хайям айтханнга тынгыла:
Чагъыр къуй дженгилрек, къойма узайтыб.

461

Китаб окъуб, ёмюрюнгю ашырма бош.
Ариу бла олтурсанг, джюрегинг болур хош.
Джазыу джюрек къанынгы саркъытыб алгъынчы,
Гоппанда чагъырны саркытыб, энтда къош.

462

Бош умутла бла аурутхандан эсе баш,
Ашхыды чагъыр къошунну этсенг уккаш.
Джюзюмню татлы “къызын” шерият унамайды:
“Анасындан” а татлыды бу джандет аш.

463

Шапа! Бюгюн-бюгече деб, салма болджал.
Хар кимни сакълаб турад ташада аджал.
Тюненени къой, тамбланы къой, бюгюн къууан,
Бу сагъатда, бу такъыйкъада тартыб къал.

464

Тарт! Бир киши тыялмаз, тебресенг ары,
Хар кимни да сакълайд къабырны тары.
Кесек джерчикди бу дуняда юлюшюнг.
Эни - бир къарыш. Узуну - зки къары.

465

Джашауум - къыйын, дуням а - тамам тар.
Ёлсенг - къабырынг атлам джер, ортасы джар.
Байлыгъынг душманынга къалыб кетмез ючюн,
Хайырлан кесинг, бер садакъа, болма зар!

466

Бу букъучукъ кесеги эди Зухраны,
Болгъанед эки кёзю эки Чолпаны,
Къара сепкилчиги болур эд акъ бетинде,
Хыны тийме, бетингден эслеб сюрт аны!

467

Насыблыд насыбына кёре джашагъан,
Джазыуну къабынын: "Шукур", - деб ашагъан.
Уллу кёллю болмай, заманны зыраф иймей,
Адаргъы джашауун тыйыншлы бошагъан.

468

Сейирлик тюлмюдю Къудретни этгени:
Джик-джигинден айырады сюеклени.
Къаллай къаракъашланы дженгил къоратады,
Джерге кёмюб къояд суйген джюреклени.

469

Джерге тюшюрме эртдеги къартны сёзюн.
Сени джаратхан билед тахсаны тюзюн.
Джандет болмай неди бу Джерде джашил тала?
Ахыратда джандетге бош къарайд кёзюнг ...

470

Сакъланнганча теренинде кюбюрчекни,
Асыл сакълансын теренинде джюрекни,
Джылтырар-джанар ючюн чокъуракъда инджиле
Сакъланалла тюбюнде тенгизни-теркни.

471

Эсингде тут, Аллахны суйген уланы,
Къарыусузду джашауну ара дагъаны.
Къошха киргенча, джан кирген эсе тёнгекге,
Сакъ бол: чиригенди аркъауу да аны.

472

Мен - бу тутхучсуз джашауну бир шекирти,
Устазым огъурсузду, болгъанча дерти.
Чал болгъунчун дери юрендим джашаудан,
Дагъыда саналмадым устазгъа керти.

473

Кесим суююб, джашаргъа келмезем бери,
Келгенден сора, суююб кетмезем кери.
Къолумдан келиб, къымылдамазем бир джары,
Туумазем, кёрмей къалырем юсюн джерни.

474

Минг джылны джашасанг да, боллукъса джазыкъ,
Ханны, бийни да сакълайды оба къазыкъ.
Дарий, гетен кийсенг да башхасы джокъду.
Ёлсенг, къумурсхалагъа болурса азыкъ.

475

Бу джашау кёзюн къаратады Хайямны,
Зауукъ кюнле бла эсиртеди адамны.
Алай а, джашау, зем-зем сууча, саркъыб кетеди.
Ууучунга къысыб туралмазса аны.

476

Билмейме къаллай бир джашауум болгъанын.
Билмейме кюнледен ненчасы къалгъанын.
Билмейме, уртламны ызындан солуу алыб,
Ахыр кере чыгъарлыкъ эсем да аны.

477

Джашаргъа туугъан мычымай киред кѳрге.
Джукъгъа джарамай, чириб къалады джерде.
Бу не зат болду, адамны былай “эсиртген”?
Бир джыгъылса, экинчи къобмазча ёрге?

478

Къайдады биягъы, къайнатхан къанымы?
Ол ариугъа къалай бермейим джанымы?
Кѳзлерими джыламукъ кюйдюргенди мени,
Аны ючюн таныялмайма башханы!

479

Къайда ариу - къууанч бериучю кѳзлеге!?
Сора тынчмыды аны кѳрмей тѳзерге?
Кѳзлерими, тубанча, джыламукъ басханды,
Къоймайд манга къараргъа андан ѳзгеге.

480

Къуй шапа, алдыр чагъырны къолубузгъа!
Сюйгенлени тартыуун да сокъ къобузда.
Ийнан, патчахла да топуракъ болуб джатарла,
Дуняда бара-баргъан джолубузда.

481

Сюйгенлеча, къучакълашыб ёмюрлени,
Кёк бла Джер айланалла бюгюннге дери.
Джюзюмню сууу тюлдю бу джерге тёгюлген,
Адамланы къаныды джибитген джерни.

482

Залим хан болгъанды джашауну джолунда
Бу эски къошун бир джарлыны столунда.
Болгъанды гоккакёз къызны акъ кёкюреги,
Бюгюн бу чагъыр гоппан сени къолунда!

483

Бу къошун бек ушайды тынгысыз къартха,
Къычырады,къалгъанладан турмай артха:
“Къайдалла къошунчу, сатыучу эм алыучу?”
Кетгендиле бири къалмай ахыратха!

484

Сёлешиучю къошунну сордум багъасын:
“Мен патчахем, - деди, - бир адам баласы.
Энди кюл болдум. Къошунчу уа къошун этди,
Этди мени бу ичкичиле табасы.”

485

*Билимни чырагъын кѣлтюргелле ёрге,
Кюрешиб адамлагъа джарыкъ тѣгерге,
Къарыу эталмай, къарангылыкъны чачалмай,
Ёмюрлюк джукъугъа кетгендиле джерге.*

486

*Дунияда тюзлюк болсун баш муратынг.
Кирсиз джюрекде болмасын харам затынг.
Башха хакъгъа алданма, зарланма адамгъа -
Сора мени борчум болсун ахыратынг.*

487

*Ичгеним бла чагъырны кесек оздуруб,
Ууатдым къуру къошунну, джерге уруб.
“О хариб, сени боллугъунг да алайды”, - деб
Ызымдан къарады къошун, бойнун буруб.*

488

*Эй къошунчу, кюрешме хар кимни теблеб.
Топуракъдан тылданны кеблеге кеблеб,
Майна, Фаридунну къолун кюрдюм, дейме:
Тели тюл эсенг, джюрют кесинги эслеб.*

489

*Кёрюнелле Къадар кюл-кёмюр этгенле,
Къабырлагъа, кёрлеге дженгил джетгенле.
Не узакъгъа къарасам да джерни этегине,
Кёрюнелле джашаудан ёлюб кетгенле.*

490

*Не сакълайды сени тамблангы кюнюнде?
Билалмазса тюзюн аны ёмюрюнде.
Ол себебден ичейик, джукъ тамызмай джерге,
Тамчы къалгъанын да гоппанны тюбюнде.*

491

*“Ашхыды, акъыллыды”, - демезле сеннге,
Ууахтынг асыраса сени тереннге.
Джарсыйбыз! Игилик этгинчи, чирийбиз джерде.
Сора санарыкъмылла келиб кетгеннге?*

492

*Ашырма заманынгы ахсыныб-эснеб,
Турма хаман тарыгъыб, Тейрини терслеб,
Тейриге да тынч тюлдю кёкде оноу этген.
Кесинг эт кесинги оноуунгу, эслеб.*

493

*Бир Аллах сайлаб гинджиледен маджалын,
Джан салады, салыб ууахты болджалын.
Ол а, бир кесек дыгаласла эте барыб,
Узаймай, табады джашауда аджалын.*

494

*О субхан Аллах, инджитгенлей тураса,
Хаман башымдан таягъынг бла ураса.
Бу дуняда эркин айланыргъа къоймайса,
Хар атлагъан джолума къабхан къураса.*

495

*Арт кёзюуде ашыгъыб урады джюрек,
Джашауум, чагъырча, саркъыб барады терк.
Я раббин Аллах, джашауну дыккы бичгенсе,
Чомартча кёрюнгенлей, келепенсе бек.*

496

*Не эсе да, башлагъанма терк къартайыб.
Барад джашауум сылджыраб, менден тайыб.
Къартны джаш, джашны къарт этеди кючлю чагъыр.
Энтда бирчик уртларем, этмесенг айыб.*

497

Бу аламат эртденликге туруб къара.
Уртла чагъырдан - эртден алгъышгъа джара.
Гокка ханслы суу бойнунда талагъа олтур,
Гоккакёз къызланы да ариуун мара.

498

Бюгюн да келиб, гёзеннге салгъанма къош.
Иги тенгле бла ичерге джюрегим хош.
О Къудрет, биягъы биз къошулуб ичебиз,-
Чагъырдан къошарынг бар эсе, сен да къош!

499

Юлюшюнгю алыб къой бу ёмюрюнде,-
Чагъыр иче олтур къууанчны тёрюнде.
Не этсек да, бизни къайгъылы тюлдю джазыу:
Насыбны изле, кечикмей бюгюн кюнде.

500

Ынгычхаб турма джортуб баргъан заманнга,
Тагъаланма кетген кюннге, атар таннга.
Алайсыз да джалан барлыкъса ахратха,
Мюлкюнгю ашаб боша - айтырым санга.

501

Болма тынчкёл дуняда, болма мухол,
Джазыу хыныды - джетдиреди ачы къол.
Санга къашыкъны аллы бла бал къабдырыб,
Артдан арты бла къусдуруб къояды ол.

502

Окъуб тауус зауукъ китабны къалгъанын,
Мен кюсейме чагъыр аякъны толгъанын.
Бош умутланы къой, суйгенингча джаша, ич,
Билесе джашауну бир бурху болгъанын.

503

Хайям, ичдинг эсе, Аллахха шукур эт.
Ариу бла келишдинг эсе - олду джандет.
Ахырзаман келликди, бошалыб кюнлеринг,
Ууахтынг да джетгинчи, муратынга джет.

504

Патчахланы къанлары сингибди джерге.
Джарлы, патчах да бирча чирийди кёрде.
Къызыл гюлле, гокка хансла чыгъалла, чагъыб,
Къан бла сугъарылгъан къара джерден ёрге.

505

Къарачы чууакъ кечени эртденине,
Толтурчу гоппанны, джетдириб эрнине.
“Ачыды бу чагъыр”, - дейле уртлаб кѳргенле.
Джашауча ачы кѳрюндю, ичгенимде.

506

Кѳб сагъыш этдим , оюм тенгизде джюздюм.
Асталны, ауалны да тентериб, сюздюм.
Буду деб, кескин зат билмегеними билдим.
Кертиси: бу дуниядан умут юздюм.

507

Къуру джуртда бош умутланы къой да къой.
Биз да къорарыкъбыз, аджалгъа салыб бой.
Джыйгъан мюлкюнѳ суймегенинѳ табасы болур:
Андан эсе сен тенглеринѳ бла аша, джой.

508

Сакъ бол, бола тургъан джашауда болумдан:
Сен сылхыр бла демлешме - тыяр джолунѳдан.
Акъылман ёлюр от узатса, къоркъмайын ал,
Балхамны да алма телени къолунѳдан.

509

Мен - бу адаргъы дуняны джесири.
Ахыратха да барлыкъма бек эсириб.
Мен - Аллахны бир тюз къулу джашауда,
Турмасын Ол хар къуру мени терссиниб.

510

Харамды чагъыр, эт айтханын Къуранны:
Джаханимде кюериксе, ичсенг аны.
Чагъыр, тиширыу ючюн джаханиммиди юйюнг?
Сора сен джандетде табмазса инсанны!

511

Мен - Аллахны тюзлюк излеген бир къулу.
Бар, джокъ эсем да, стемейди мени уллу.
Бизге оноун этгенди эртде огъуна,
Бир тюрлю эталмаз аны адам улу!

512

Бай болдуму джашау, келдим эсе бери?
Джарлы уа боллукъмуду, къорасам кери?
Келген бла кетгенни арасы - бир такъыйкъа.
Аны эслемей къояды кёкде Тейри!

513

Эй шапа, башла ол биягъы джырынгы.
Ойнагъан, кюлген бла ашыр бар джылынгы.
Толтуруб къуй тенглеге бу залим чагъырдан,
Толгъунчу артдан башынгы бош гырыны.

514

Тарт чагъыр, олду джашаунгу игиси.
Анда - джайны кючю, джазны гюл ийиси.
Бурху болса да насыб, изле миллет бла бирге.
Ол насыб дукулчукъду джашауну кеси.

515

Безгенме бу дуниядан эм джанымдан.
Бу дамсыз джашау келди мени къанымдан.
О Къудрет, разы тюлме бюгюн джашаугъа чыртда.
Бир маджал джашау къурамасанг джангыдан.

516

Хоншу сабийле, чыгъыб къырдыш талагъа,
Топуракъ бла ойнайла, ишлеб къалала.
Патчах башны, къутас чачны топурагъыды:
Эй, акъыллы къарт, урушсанг а алагъа!

517

Джазгъы кюнню джашнай чакъгъан эртденинде,
Тарт сен! Сокъуранныкъ тюлсе ичгенинге.
Унутурукъса джаханимни, джандетни да,
Къыйналлыкъ тюлсе джашауну кетгенине.

518

Кёресе: джазгъы кюнча, джарыкъды бетим.
Чууакъ тангча, кирсиз, ачыкъды иннетим.
Бу сейир суратны нек салгъанды суратчы?
Аны ангылаялмай, сагъышха кетдим.

519

Сен несе - бир тамчы теркде - тенгизледе.
Бир букъучукъ Джерни башында, тюзледе.
Дунягъа къошулсанг, къорасанг да, несе?
Бурху бузчукъ - эриб кетген терезенгде!

520

Аллах, сабыр эт, нек къалгъанса къыстаугъа.
Къыйнайса, гюнахланы санаб сылтаугъа.
Керти да былай гызмар болгъанынгы билсем,
Келлик тюлем бу дыккы-мыккы джашаугъа.

521

Тюзлюк джокъ - тюнгюлюбме андан бюгюн мен.
 Бир кюнюм къарангыды бирси кюнюмден.
 Тюзлюкню береги ёсмейди - минме анга.
 Кесилгенди аны бутагъы тюбюнден.

522

Ичген, кюлген - ма мени ийманым-диним.
 Кючлю чагъыр кече,кюн да - джаным,тиним.
 Къой, джылаб турма, хуртдак джашаудан тарыгъыб.
 Тарт бизни бла да, тигилгинчи кебининг.

523

Джолоучу болуб баргъанбыз таугъа, тюзге.
 Айланыб джол табханбыз арбазгъа, юйге.
 Амма, бир кере кетген ахыратны джолуна,
 Экинчи къайтыб келмейди бери бизге.

524

Бир Аллахны кючю къолумда болса, мен
 Къаушатырем джерни да, кёкню да бирден.
 Сора тюзлюк дуня къурарем джангыдан.
 Бары джашарча къууанчлы - бери келген.

525

Мыдахса бюгюн - таныгъанма халингден.
Къоркъуб турма сен быллай бир джаханимден.
Кёресе: уууч топуракъ къалады джерде
“Дунияда патчахма” деген залимден.

526

Болмайды меннге межгитде кёб къалыргъа.
Келмегенме биягъы намаз къылыргъа.
Алгъын намазлыкъ къымгъанем ... эски болду.
Келгенме быйыл да аны джангыртыргъа.

527

Сен къадалыб турма керексиз адетге.
Сый бер дунияда намысха, адебге.
Тиймей джаша джарлыны хакъына, джанына,
Сора, ант этеме, барлыкъса джандетге!

528

Эй, къуй, къуярыкъ эсенг, кесинг да джылын.
Дженгил сылджыраб кетеди сени джылынг.
Хур къызны ийнакъла, гокка хансны эркелет.
Сынгар суйгенинге айт джюрекни сырын.

529

Булутдан джыламукъла тамалла джерге.
Акъыллы къауумла сюелле ичерге.
Ингил хансчыкъланы кёребиз бюгюн кюнде,
Кёрюрлеми бизни, чыкъсакъ джерден ёрге?

530

О акъылман, тур, башласа боз танг атыб...
Сабийле ойнайла, джолну букъулатыб.
Патчахланы, ариу къызланы топурагъыд:
Бир ангылатсанг а сен алагъа айтыб!

531

Акъыллы керек тюл эсе бу заманнга,
Къадар иги эсе джахилге, аманнга.
Биягъы мен тели болайым, ашхы ичиб.
Сора, Къадар кёл салыр эсе уа маннга.

532

Чагъыр къуяйым, олтур, бир кесек солу.
Бу къошун къыз эди, суймекликден толуге;
Бу гылджа сабы да къошунну бойнунда
Болгъанед суйгенин къучакълаучу къолу.

533

О Аллах, кесинг джаратдынг мени былай:
Чагъырны суюгенме, джашаргъа туугъанлай.
Кесинги муратынгча джаратхан эсенг Сен,
Къаллыкъмамы ахыратда джаннганлай?

534

Дуня - кёбледен къалгъан эски арбаз.
Былайгъа джашаргъа келген кетмей къалмаз.
Кече бла кюнча келиб кетелле патчахла.
Оюлмай къалырча къала бири салмаз.

535

Акъылманла айтханнга кёре эртдеден,
Туумагъанды джашауну тахсасын билген.
Джашил талада, чакъгъан джерде джандет изле,
Ансы къуру къалырса кёкде джандетден.

536

Бу чагъыр къошунду зауугъум, суюгеним,
Унамайма анга молланы тийгенин.
Мени чагъыр джибитгенди, молла уа - къургъакъ.
Кёрюрге джаханимде кимни кюйгенин.

537

Таукел джюрю джашауда, белинги къатдыр.
Джулдузлу кече ичген бла тангны атдыр.
Ичгенден суюгенинги кёлюне чабса,
Сууну орнуна бетине чагъыр чабдыр!

538

Булут джиламукъла агъызады кёкден.
Чагъырсыз джарыкъ кёрюрмю сагъыш этген.
Бюгюнде джашил ханслы таланы кёребиз.
Ким кёрюр назик хансчыкъны, бизден ёсген?

539

Тумакъла излейле башларына махтау.
Къарасанг а - кими эшек, кими джалкъау.
Аллайлагъа къошулсанг, алача бол, ансы
Сылхыр кереме деб, этерле самаркъау.

540

Бюгюн терсликни береги тамам чакъгъанд.
Тюзлюк джашауну чапырагъы эртде акъгъанд.
Бу болумну тюзетирмеми дейсе? Къыйналма;
Бош тутаса тюбю кесилген бутакъдан.

541

Къошунчу тылданны аяусуз теблейди.
Сора бу тылдан сырын айтыб тебрейди:
“Тюнене къыз эдим, бюгюн а топуракъ болдум,
Тebleме мени былай бек”, - деб тилейди.

542

Сени санайма джюрекде джулдузума,
Хар ким: “Джулдузум”, - дейди суюген къызына.
Сени суюгенлей, къабырдан къобарма ёрге,
Бетинге бир къараб, джатарма ызына.

543

Джазыу бойсунмай эсе иги тилекге,
Нек тутабыз бош умутланы джюрекде.
Не хайыр керексиз бушууланы этгенден,
Кечирек келиб, кетерик эсек эртде?

544

Намаз этеме деб, бош къабланма джерге,
Андан эсе юрен чагъырны ичерге.
Келлик кюнледе бизни да аджал сакълайды.
Не сен, не мен къалмай, кетерикбиз кёрге.

545

Ашхы тенгинг бла ичсенг - болма аккыллы.
Акъыллы бла ичсенг - кесинг да акъыллы.
Марданы билиб ич, ашхы тенгинги сыйлай.
Гюлерин къызладан да келсин такъылы.

546

Бир къауум Къураннга джюрегин байлагъанд.
Бир къауум а илмугъа джолну сайлагъанд.
Алай а эки къауумгъа да кёкден байча,
Тюзлюкге джол ташады деб хахайлагъанд.

547

Тюшюнгде - къой! Насыбны изле тюнюнгде.
“Насыблыса”, - дерме бек ичген кюнюнгде.
Хаман джукълаб турма, джукъу бла ёлюм бирди.
Тоярыкъса джукъудан джерни тюбюнде.

548

Бош умутлагъа кесинги артыкъ урма.
Хаман аман тюшлени игиге бурма.
Андан эсе бюгюн олтур былай, тарт, ойна.
Сен артдан ёксюнюб, сокъураныб турма.

549

Алгъын бу талада Бахрам чагъыр тартханд,
Бюгюн а кийик джаныуар кече джатханд.
Биреулен да къабхан къургъанлай башхагъа,
Ол къабханнга кеси тюшюб, аджал табханд.

550

Кёз алдайды аламны кёксюл келбети,
Учсуз-къыйырсызды, къатланыбды джети.
Бу алам тюбсюз теренди, башсыз мийикди:
Биллик тюлсе ёлчесин, акъылынг джетиб.

551

О субхан Аллах, уллу къулакъламайса,
Тюзлюкню юсюнден айтсам, джокъламайса.
“Я Аллах, къыйынлыгъынгдан Кесинг сакъла”, - деб,
Кёкге къараб тилесем да, сакъламайса.

552

Кёлюмю айтсам джазгъанымча дефтерге.
Орамда болур башым чартлаб кетерге.
Алимледен ышанырча киши къалмады,
Барын айтыб, джюрекни ачыкъ этерге.

553

Къысхады джашауну джолу, биз эшитген.

Ёлюк - къабырда, сабий джатад бешикде.

“Нек келдинг, нек кетдинг?”, - деб соргъан киши джокъду.

Бирине кириб, чыгъабыз бир эшикден.

554

Къошунчу, ёмюрлюк джатханладан кёрге,

Чагъыр къошунла этиб, сюейди ёрге.

Къулну-бийни айырмай, тылданнга къошады,

Барын да бирча ишлеб, тизеди тёрге.

555

О кючлю чагъыр, къор болайым санга, къор!

Сенден игирек тогъусам, болама гор.

Джюрегими бушуун, чарсын чачаса сен,

Ансы бу аман джашау кёрюнеди зор.

556

Къыйналма чырт, джутарыкъды деб къара джер.

Бу джарыкъ дунягъа къучагъынгы кер.

Ёзен сууну бойнунда чагъырынгдан тарта,

Акъёшюн, субай мёлекге джанынгы бер.

557

Зулму джашауда джюрекни чагъыр бла бас.
Кетген кюннге ёкюнме - кетди, болду тас.
Бюгюн кюндю насыбынг - хайырланыб къал сен,
Келлик кюнню да сакълама: къаб-къара чарс.

558

Джыласанг, джырласанг да, джашауунг кетер.
Сени ахыр-ауал кюнюнг дженгил джетер.
Дуняны юсюнде эм зауукъ джашауду.
Аны сен къалай ашырсанг, алай ётер.

559

Барад заман терк озуб, баргъанча атлы.
Туурадан учуб, ташайгъанча къанатлы.
Заманынгы хар кюнюнден хайырланыб къал.
Бу дуняда джашауду тамам татлы.

560

Джулдузлу кече джарыта келир-кетер.
Ойна, кюл! Санга кёзюу бир кере джетер.
Ёлсенг, къабырда чириб, боллукъса топуракъ.
Хоншунг андан тылдан ийлеб, юйюн этер.

561

Бош сагъышланы башынга джыйма, чач.

Аман адамны джанына барма, къач.

Иги тенгинги халал эсе джюреги,

Сен да анга джюрегинги кенгнге ач.

562

Сени тикрал ангыларча джокъду ангым,

Къартлыкъ келиб, сууб башласа да къаным.

Гюнахлыма, кечерсе деб умут этеме,

О Аллах, унутуб къойма, чыкъса джаным!

563

Эм алгъа бардыкъ окъургъа, юренирге.

Алимле болуб къарадыкъ бу ёмюрге.

Артыбыз а не болдукъ - сейирсиниб бир къара:

Джерден чыгъыб, энтда кирдик къара джерге!

564

Къоркъма, терк ётген къыйынылыкъгъа тёзе тур.

Хар зат тюрленир - иги умутланы къур.

Хуртдак заманчыгъынги той-оюн бла ашыр.

Ётгенни къой, келлик кюннге аллынгы бур.

565

*Джюрек джарсыу аяусуз къяяд санланы.
Ичмей къойсам, ёллюкме, билеме аны.
Сейир тюлмюд: дарман-дары да джарамайды.
Чагъырдан тартсам а, болмайды зараны.*

566

*Къартайгъанма, къалады къаным тыйылыб.
Джюрюмей къалама, санларым кыйылыб.
Къуй, ёлсем да, тартыб ёлейим, Аллах алгъынчы,
Хаухлукгъа берген джашауун терк сыйырыб.*

567

*Мен отда огъуна джанайым ёмюрюм,
Таб джаханим огъуна болсун кёрюрюм,-
Мен кёрюб болмагъан джахил, осал адамды.
Аны кёргенден эсе, келед ёлюрюм.*

568

*Джашау - бир такъыйкъа, дженгил учуб кетер.
Дуня зауугъун эт, анга багъа бер.
Къалай ашырсанг алайды джашауну баргъаны.
Унутма: бу джашаугъа къучагъынгы кер.*

569

*Ич, эсир, унутурча кеси кесинги,-
Эки джарылсынла суймегенле сени.
Не бард ичмесенг? Ахыр кюннге сагъышланыб,
Сен аздырыб тургъан болмаса эсинги?*

570

*Энтда джерни юсюн джасалла джаз гюлле.
Къуй, чагъыр, биягъы шапа ойнай-кюле.
Ахырат азабны сагъынма, айтма бир да -
Ол таурухдача сёзлени бюгюн кюнде.*

571

*Аллах берди, Аллах алды, ма бар хапар.
Нек алайд? Аны билирге джокъду мадар,
Ненча джашарбыз, ичербиз - бир кесек затды.
Аны да къызгъаныб, беред бизге къадар.*

572

*Киши билмейд джерни тюбюн, ачыб бери.
Джолдан чыгъаргъа мадар джокъ, джанлаб кери.
Адам туугъанлай, джарсыудан толуб башлайды -
Ма кёргеним аллындан артына деру.*

573

Бу джашау тузакъды. Тюшебиз тузакъгъа.
Уахтынг сакълаб турад - кетмейд узакъгъа.
Къадар экибизни да терслегенлей турад,
Терслик кесинде болса да, болгъан затха.

574

Кимге барырса сен тарыгъыб, ёбкелеб?
Бир солуу бермез, джазыудан кёрсенг тилеб.
Тишим былай ышара башласа къууаныб,
Къояд джазыу джюрекни бушуугъа бёлеб.

575

Ачыды джашауубуз. Андан умут юз,
Кечикмей биягъы чагъырны энтда сюз.
Джерни джазгъы чагъын тартыб къората эсенг,
Сокъуранмазса. Тюз джолну бараса, тюз.

576

Джашаугъа ышаныб турма, андан тюнгюл,
Сыртын бир бурса, бери айланлыкъ тюйюлд.
Андан эсе, иги тенглеринги чакъыр да,
Ма бюгюн аша, бюгюн джаша, ойна, кюл.

577

Къарайма ариу къызны нюрлю бетине,
Джашасын ол мени таза иннетимде.
Ичгенме, ичеме, ичгенлей да турлукъма,
Джетиб къалгъынчы къабырымы чегине ...

578

Чагъыр, сюеме, сени къолума алыб,
Бек къызарсам: "Турад, - деселе-уялыб".
Былай бек ичген кюнюмде мени кѳргенле:
"Кѳошун, къайдан чыкъдың?" - деселе, джангылыб.

579

"Джукъ кѳрмедим, - деме, - дунягъа тууб".
Тюзю: керекмид айланнган, тойну къууб?
Алай а, джетдир теркирек, уртлаб къалайыкъ,
Тылпыу чыкъмай къалгъынчы, аджалым бууб.

580

Кѳк къырдышлы талада къайнайды шаудан.
Хайырлан алайда ичгенден, ашаудан,
"Кѳресе кетиб баргъанымы, - дейди шоркъа, -
Уртла, ма менлейин, кетгинчи джашаудан!"

581

Джаратхан Аллахдан мени кѣлюм кѣалад.
Топуракъдан гинджиле этиб, джан салад.
Джашауда бир деб бир муратынга джетгинчи,
Ызынгдан джетиб, джанынгы тартыб алад.

582

Аллах, сайлаб гинджилеринден маджалны,
Тирилтеди, салыб ууахты болджалны.
Ол, бир кесек сюркеле барыб, хурттак джерде,
Узаймай, кѣолуна тюшеди аджалны.

583

Межгитни джабыб, чагъыр гѣзеннге кетдик.
Гѣзенни босагъасында намаз этдик.
Нечик зыраф ѳтдю джашаубуз межгитде,
Бюгюн а ичиб, Аллах зауугъун чекдик.

584

Кѣайдан чыкѣгъанбыз, кѣайры барабыз? Муну
Адам ийсаннга ачыкѣ тюлдю чуруму.
Джарсыуну кѣара джарасы кѣалад джюрекде,
Бош оджакѣда кѣалгъанча отну кѣуруму.

585

Айланганма, кеси кесими булджутуб.
Къадар а чалдыу салат манга, джунчутуб.
Джангыз муратыма джеталсам деб тургъанлай,
Думп этиб бизни, къояды аджал джутуб.

586

Биз небиз? Кёкню кенгинде бир булутчукъ.
Биз небиз? Джюрекни ичинде умутчукъ.
От алгъанча, бир кесекге келдик джашаргъа.
Дженгил тас болдукъ, ёчюлгенча учхунчукъ.

587

О субхан Аллах, нексе Сен былай къаты?
Нек къойгъанса этген ишинги джарты?
Бизни топуракъдан гинджи этиб сюейсе,
Мычымай кёмесе джерге джашны, къартны.

588

О Кёк! Нек сюесе осалны хар къуру?
Игилеге бересе гырджын умурну.
Аманлагъа уа - тирмен, къала эм хамам.
Аллай Кёкге тюкюрюрме халкъгъа туру!

Къошун баш ашхыды патчахны башындан,
 Чагъыр уртлам ашхыд джандетни ашындан.
 Эсириб мурулдагъан да игид зикирден,
 Неда, китаб ачыб, таш салгъан ташчыдан.

Туралла хаман да бир джырны айтханлай:
 “Сууаблы ахыратда турлукъду саулай.”
 Биз а суюгенибиз бла, чагъыр бла биргелей -
 Сейирд, къобсакъ ахыратда да алайлай.

О къудрет, чагъыр къошунуму ууатдынг!
 Аны бла бирге къууанчымы да атдынг!
 Къызыл джаннган чагъырны барын джерге тёкдюнг,
 Кесингсе эсириб тургъан, мени сартын!

“Джандет толуду, - дейле, - чагъырдан, балдан”.
 “Барсагъыз, ашарыкъсыз, - дейле, - аладан.”
 Сора, бюгюн ичсенг, суюсенг да, гюнах тюлдю,
 Ахыр аны кёрлюк эсе ары баргъан.

593

О джюрегим, джырлайыкъ, тынгыла бери:
Ичиб, эсириб, къучакъласакъ да джерни,
Намазлыкъны да сатайыкъ аякъ чагыргъа,
Молланы, муфтийни да къыстайыкъ кери!

594

Урлама, алдама - бар эсе ийманынг,
Кечиучу кечер гюнахынгы къалгъанын.
Басар тышингы таныб, эсгериб джюрю сен,
Унутуб къойма Къуранны борч салгъанын.

595

Джукъ айтсам, манга бедишлени санайса.
“Аллахынг джокъду”, - деб бетиме къарайса.
Хо, мен ассы огъуна болайым, айтыргъа,
Сен кесинге къара, кесинг а къалайса!?

596

Билмейме мен, не боллукъ эсем да артда,
Джаханим юйюм эсе да ахыратда.
Джандет юлюшюм бар эсе, санга береме,
Джашайым ансы ариу бла чагъыр тарта.

597

Турсун джюрегиме сүймеклик кѳошула,
Турсун кѳайнагѳанлай чагѳыр да кѳошунда.
Кѳудрет гюнахлыны тобагѳа кѳайтарады,
Мен аны ючюн джарсымайма бошуна.

598

Мен кѳолум бла джасам джазыуну китабын,
Бу джашауда болуб керти да хыйсабым,
Китабдан джарсыу тизгинлени джокѳ этерем,
Этерем хар кимге да джашауну табын.

599

О джазыу, туугѳанлай башлайбыз ёкюнуб,
Кѳалабыз джашауда джилтинчикча сёнгуб.
Бир муратыбызгѳа джетгинчи дуняда,
Кѳояса бизни дагѳыда джерге кёмуб.

600

Тюненеми келгененг ойнаргѳа, кюльорге?
Кетмей, джашаб кѳаллыкѳамы дейсе ёмюрге?
Кѳыйналма, оноунг эртде этилгенди сени:
Тамбла сени да кёзююнг джетер ёлюрге!

601

Айталмам, кетсек, ахыратдан къайтырбыз деб,
Хапарла айтырча, эски тенглегге тюбеб.
Джашауну хар такъыйкъасын багъалы кёр,
Сокъуранмазча, къыямагъа кете тебреб.

602

Биягъы чагъырны толтуруб къуй гоппаннга.
Сагъышха сингиб турма, киргенча тубаннга.
Ич, ойна, кюл! Аджал босагъада сакълайд,
Кеси табарыкъды сени, ашыкъма анга!

603

Джаратханса Сен адамны Джерни юсюне.
Аджалны уа нек къурагъанса биргесине?
Кем джаратыбмы къойгъанса? Кимди да терс?
Айыбны саллыкъ болурса Кеси Кесинге!

604

Чагъыр аякъны джетдир, не айтама санга?!
Джаз келгенди, алгъыш айтыб чыгъайыкъ тангнга.
Тынгысыз акъылымы бир джукълатайым, -
Энтда аякъны толтуруб къуйчугъуз манга!

605

*Къолубузгъа бир чагъыр, бир Къуран алабыз,
Кесибизде айыбны джазыугъа салабыз.
Кимбиз, кёкде айны тюбюнде джашагъанла?
Не гяур, неда муслиман болуб къалабыз.*

606

*Хылеу ишленгенди дуняны меямы:
Джюз джылны джашасанг да анда, джокъду дамы.
Насыб - джангыз бир такъыйкъа заманчыкъды.
Туумай къалгъан насыблыды, тейри адамы!*

607

*Кёбмю турлукъма къыйынлыкъны сынаб, арыб.
Зор джашауну ачы суун ичгенлей барыб?
Бу ачы суудан, чагъырча, толгъанлай къошунум,
Ол кюн огъуна къоярма джерге къантарыб.*

608

*Къайдан да келгенем джашаугъа - джаханимге?
Не къычырыкъ этейим, тарыгъайым кимге?
Насыблыд ол дунягъа теркирек кетген,
Андан да насыблыды келмей къалгъан бизге!*

609

*Джазгъы кюнледе гокка хансла - джашнайды Джер.
Бу гокка хансланы джыйыб, суйгенинге бер.
Джарсыма сен, сокъураныб ётген кюнлеринге,
Къууан бюгюн кюнюнге, ансы ол да кетер.*

610

*Биз - бу дуняны нюзюрю эм тёреси.
Биз - бу хаух джашауну келбети эм иеси.
Бу алам учсуз-къыйырсыз джюзюк эсе,
Биз а - аны юсюнде джаухар ташны кеси.*

611

*Къайдан келиб, къайры барабыз мындан ары?
Бармыды джашауну магъанасы, хайыры?
Ненча асыл джанны кюйдюргенди Тейри?
Топурагъын да табмай къалабыз ахыры.*

612

*Къарты-джашы да, джашаргъа келген бу джерге,
Бирем-бирем къарангы чунгургъа тюшерле.
Дуняны артына киши къалмайды,
Биз да кетербиз. Энтда келирле-кетерле.*

613

Аллах, кесинг басдынг тылысын хар санымы.

Джанны Кесинг салгъанса ичине санымы.

Аман-иги къылыкъ этерге буюрдунг,

Сора къалай къоярма этмей айтханынгы?

614

Джашауубуз барад тайыб, болуб къарангы,

Аджал къаушатады джюреклене, санланы.

Ахыратдан къайтды деб, кишини билмейбиз:

Кимге барыб сорсун, ахыры адам аны?

615

Заманны зорлугъу хазыр д бизни теблерге.

Чагъыр келтир, кесинг да хазыр бол ичерге.

О сылхыр, сары алтын болмагъанса сен,

Къазыб чыгъарырча, бир басдырылсанг джерге!

616

Мен эрними къошунну эрнине тиредим,

Чагъырдан, джашауну узун эт , деб тиледим.

“Ич, оноунг эртде этилгенд”, - деди къошун.

Мен а, экинчи джукъ айталмай, симсиредим.

617

Бизге - суююмеклик, чагъыр. Сизге уа - минарет.

Бизге - ахыратны азабы. Сизге - джандет.

Бизге не айыб, алай эсе Кёкден буйрукъ.

Алай эсе бу джашауда джюрюген адет.

618

Къошунну ууатдым, чагъырны тёкдюм джерге.

Ким билед, ичген болурем турмазча ёрге.

“О насыбсыз”, - деб манга сынгсыды къошун.

“Сени болурунг да былайды, кирсенг кёрге”.

619

Сау элни алыр джарсыууму къызыл къаны,

Бир кюнню тёксем да ачы джыламукъланы.

Кёзлерими джабсам, суу болад дуниям.

“Ахырзаман келди”, - дейме, сынасам аны.

620

Ах, ненча кере ант этгенем кесиме,

“Энди ичмем”, - деб тюшюреем эсиме.

Бу джол а антымы бузмай къалай чыдарма,

Джашнаб джаз келди эсе джерни юсюне?

621

Гюлеринни джаратдынг, ышарырча ариу.
Биреуге бердинг ёмюрлюк суймеклик ауруу.
Бир кыйынлыны уа этдинг насыбсыз,
Манга да бердинг аз-буз кечинирча къарыу.

622

Кюрешебиз келишмеген затны этерге,
Бир къолда - Къуран, бирсинде - чагъыр: ичерге.
Алай бла джашайбыз бир кёкню тюбюнде,
Джарты муслиманла, гяурла, келиб джерге!

623

Огъурсуз Кёк тутуб турад бизни ышаннга,
Ийнанма сен тенглегге, ийнанма душманнга.
Ийнанма тамбла кюнюнге, бюгюн джаша.
Кесинги бир кесек эсгер - айтырым санга!

624

Не этеме дуниялыкъгъа джанымы атыб?
Менми кетерикме, аз джашауну ууатыб?
О мубарек, чагъыр келтирчи теркирек,
Билмейме, тылпыуум чыкъмай къалса уа, къайтыб.

625

Джаханимни джети эшиги сакълайд мени,
Чагъыр ичиб ашыргъаным ючюн кюнлени.
Чагъырны да Аллах джаратхан шойду да -
Бир къарамай къуй, шапа, ненг кетеди сени?!

626

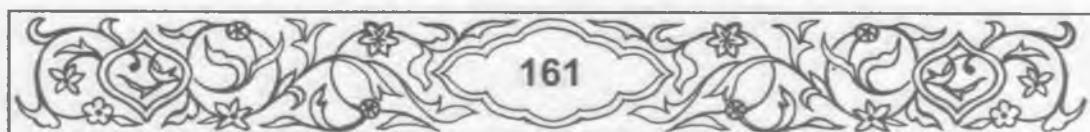
Шукур Аллахха, чагъыр аякъ алдынг эсе,
Сюйгенинге тюберге болджал салдынг эсе.
Дуниягда джашауунгу ахыр ызы -
Аджал кёзюу сени джокъламай къалдынг эсе.

627

Сюйгеним, чагъырыбыз да барды, къобуз сокъ.
Аллахны кеси къады болгъунчу - къайгъым джокъ.
Бютеу байлыгъымы чагъыргъа джойгъанма,
Джерсиз-кёксюз, отсуз-суусуз да джюрегим токъ!

628

Кюнюмю тас этмегенме, тынчайыб сабыр.
Джъыламугъум къошулмай, ичмегенме чагъыр.
Мангылай тер сюртмей, къабмагъанма къабын:
Ичими кюйгенин бетимден ким да таныр.

629

Ёмюрюм барад, кючлю чагъыр кюсегенлей,
Зурнаны, кьобузну тауушун излегенлей.
Ёлсем, ишлесинле топурагъымдан кьошун:
Турлукъма, чагъырдан толтуруб, сюегенлей.

630

О шапа! Кенг ёзенде - гокка ханслы тала,
Бу джай чилледе башлагъанды саргъала
Ичерикбиз, джыртарыкъбыз гоккаладан,
Къууурулуб, мууал болуб акъгъынчы ала.

631

Бош адетлени унут да кьой, таукел джаша.
Аллах бергенден хоншулукъ эт, сен да аша.
Тийме джарлыны мюлкюне, не кесине, -
Сора джандетлисе сен. Шапа, къуюб боша!

632

О сыйлым, манга къулагъынгы сал, ийилиб,
Тюрленед огъурсуз Кёкню бети билиниб.
Джазыуну бергенине разы бол, олтур,
Ансы турлукъду къайгъы чыгъарыб, илиниб.

633

*Зор джашауну джапысы джюрегими джарад,
Зыккыл юсюмю джыламугъум джуууб барад.
Баш акъылдан, гоппан чагъырдан толгъунчу,
Аджал джетиб, башынгы тютюне къантарад.*

634

*Ич кючлю чагъыр, ёмюрюнге ёмюр къоша,
Ойнаб-кюлюб тояр ючюн, кесинги бошла.
Джарсыуну кюйдюрюб, джюрекден кетеред.
Джан салыучу бу зем-зем сууну ичиб боша!*

635

*Шапа,къалай этеме джюрегиме, къалай,
Ёлген тынчд: къайгъынг тохтайд, кёрге джатханлай.
Ичмезге антымы бузуб, гюнах алама, -
Энтда юренчек аурууум тохтамаз алай.*

636

*Тынгылама: “Тейриге къуллукъ эт”, - деселе,
Къууан, ариу къызла чагъыр къуюб берселе.
Джашаргъа келгенле седиреб кетелле,
Кёрлюк эдик, ахыратдан къайтыб келселе.*

637

Габрай бла джабыб кьошунну исси кюнледе,
Топуракъ бла абдез алалгъанбыз тюзледе.
Чагъыр гёзенде ууатханбыз джашауну,
Энтда табарбызмы джашауну гёзенледе?

638

Ауруйд джаным, бармыд мадар ауругъаннга,
Ёлеме деб, джукъламай чыгъама тангнга.
Кёб дарман-дарыны сынай келгенме,
Бир чагъырдан башха дарман джокъду манга.

639

Ич,ички бла къайгъынг-джарсыуунг бары кетер,
Ол душманынгы да башын сагъышлы этер.
Ичмесенг, не бард? Бош сагъышла этесе.
Ёлмезлик джокъду, кёзюую бизге да джетер.

640

Гюнахлыма, кесими насыбсыз этеме.
Джолну юсюнде межгитге къайтмай ётеме.
Алкъын аязымай турсам да эртденде,
Энтда къаракъашла бла ичерге кетеме.

641

*Кюн сайын ичерме чагъыр, салмай ёлчени.
Эмда Рамазан айда хар сыйлы кечени.
Эрнин эрниме, кесин кесиме тиреб,
Ычхындырмам, тауусхунчу чагъыр бёчкени.*

642

*Сейир кетиб барад джашауну кериуаны,
Насыблыса, кюлюб-ойнаб ашырсанг аны.
Билмейбиз, мындан ары къалай боллугъун:
Къуй, шапа, ачылгъынчы башымы тубаны.*

643

*Сюе эсем, сени гурушханга къарамам.
Джахиллеге къошулуб, ичерге баралмам.
Чагъырны суююб узатхан саулукъ берир.
Суюмей берсенг а - эркишиге болур харам.*

644

*Терекни тамырын алыб атханча джерге,
Мени да джазыу къоратса къарангы кёрге,
Сора къабыр топурагъымдан къошун этселе,
Экинчи да джан кириб, сюелирме ёрге.*

645

Гокка ханс суу бла джибитирсиз кѡабырны юсюн.
Ёлсем да, махтаб турурсуз чагъырны кючлюсюн.
Аллах кѡады болгъан кюнде мени излеген,
Чагъыр гёзенни босагъа тубюн чучхуб кёрсюн.

646

“Ичгенни кѡойдум.Керекмид энди ичерге,
Нек тёгеме джюзюмню кѡызыл кѡанын джерге?”, -
Дедим. “Кёлюнгмюдю ?” - деб сорду акъылым.
“Огъай! Андан эсе мени ёлгеннге терге! “.

647

Суюуб тёлейбиз чагъырны хар тюрлюсюне,
Джашауну багъасын да кѡоша бар юсюне.
Джашау бошалса, кѡайры суюсенг, ары бар.
Манга чагъыр кѡуй ансы, кѡараб кючлюсюне.

648

Ичкини кѡойсам , джылыталмайма кѡанымы,
Ичиб эсирсем,джюрюталмайма санымы.
Эки ортада бир сейир кёзюучюк барды -
Мен аны ючюн берлик болурма джанымы.

649

Энтда бир кюнню джашады эсе Джерде,
Джаратхан Аллахны кесине шукур де.
Энтда бир уртлам чагъыр ичгенинг ашхыды,
Джюз кюнюнгю ашыргъандан медреседе.

650

Бу дуня - бир эски арбаз эм базар.
Биреу излегенин табмаз, биреу - табар.
Кёзюнг къараса да бу дунягъа,
Джокъду мында къалыб кетерча бир мадар.

651

Чагъыр ич, алай а акъылынгы этме тас.
Ичилген джерде бузукъ чыгъармай эсенг, бас.
Сакъ бол кесинге, бир адамны кёлюн къалдырма,
Алай тюлмюд, сора ичме сен джаман, начас!

652

Джашлыкъны сейир китабын окъудум саулай,
Чакъгъан джазым да ызындан терк кетди алай.
Къууанчымы чыпчыгъы къайры учханды, къайдам.
Къайры букъгъан болур, къайры барайым даулай?

653

Ол санчагъа барыб, бир эсгертчи теркирек:
Нек теблейди топуракъны аягъы бла, нек?
Бабабызны къабыр топурагъын теблейди -
Ол топуракъдан къошунланы тюеди бек!

654

Излегенлей турама чагъырны татыуун.
Аны орнуна джашау ашатады ууун.
Хар ким бла да эки этеме туз дамны,
Киши кетералмайд джюрегими джарсыуун.

655

Къоркъарыкъ тюлме ёлюмден, джетсе аджалым:
Табыб къойсам а анда джашауну маджалын.
Билеме: болджал бла берилгенди джашау,
Ызына къайтарлыкъма, джетгенлей болджалым.

656

Не барды ол дуниядан къайтыб келгенден,
Энтда муратынга джеталмай термилгенден?
Къадар игилени алгъа къоратады -
Аллах сакъласын джаханим отда кюйгенден.

657

Къоркъма бу джашауну огъурсуз кюнлеринден,
Джашауну келгени алайды ёмюрледен.

Кетген кюнню къуума, сакълама келликни,
Бюгюн кюндю къууанчынг, аны ангыла сен.

658

Биз - бу дуняны башчысы эм башы.

Биз - аламны билим кёзлеую эм джашы.

Джерни джюзю тёгерек джюзюк болсун,

Биз - аны юсюнде накъут-налмаз ташы.

659

Джашауну джарыта алимле, чыракъ этиб,

Къарангы чарсны чачалмайын, къарыу джетиб,

Тынкайдыла, тюрлю таурухчукъланы айтыб.

Къайтмадыла бизге, ёлюр джукъугъа кетиб.

660

Джарсыма, неди джарсыб тургъанынг сени,

Бизге бирчады бюгюн кюнню тийгени.

Тамбласында ызларындан джетерикбиз

Джети минг джыл мындан алгъа кетгенлени.

661

Аллах, огъурлуса, гюнахланы кечерча,
Чомартса, къабарыкъ юлюшюм да джетерча.
Къыямада тирилиб, аллынга келсем,
Джазыуумда къара кийгеним да кетерча.

662

Шыкъыртсыз межгитге кирдим - сакъдыла мында.
Намазлыкъ урлагъанем, алгъын къайтханымда.
Ол а джылтыргъанды, атханем эшикге,
Джангы излеб келгенме, таблыкъ табханымда.

663

Джашауунгу насыблы эт, чагъырдан тарта,
Дыккы ёмюрюнгю къыйырындан къысхарта.
Алай а акъылман бол: къалгъан зат бошду,
Аны да кесинг ангылай барырса артда.

664

Ах! Джюрегим джарылыб къалад, къаным къайнаб,
Джазыу артыкъ аяусуз некди, мени сайлаб?
Таза муслиман тюбемейд - ыйлыгъама.
Кесим да айланмай эсем зуннарны байлаб.

665

Джашауну, межгитни да сыйлаб сёлешебиз.
Джаханим-джандет деб, экиге юлешебиз.
Не боллугъубуз джазылыбды Къуранда:
Аны тюзюн ангылаялмай кюрешебиз.

666

Бу джалгъан дуняны тинтиб аулагъанла,
Аны ючюн бюсюреу излеб даулагъанла,
Сынагъан болурламы джашауну тамам,
Тюз бизнича джик-джигине джетдириб ала?

667

Тексердинг дуняны саулай, къоймай таша,
Бары Аллахны буйругъуд - бойсунуб джаша.
Байма, джарлыма деб къууанма, къыйналма,
Аллахны бергенине, шукур де да, аша!

668

Къыйыным бла джашайма, тёрт санымы туююб.
Бир суюгеними жангырта, жангыдан суююб.
О Аллах! Башханы суюмю, дейсе? Огъай!
Андан эсе къаллыкъ болурма кесим куююб.

669

Джарсыуланы таулача къалаб беред Къадар.
Бирибиз туугъунчу, бирибиз кёрде джатар.
Билселе уа хапар энди тууарыкъла -
Келмезелле бу дунягъа, табыб мадар.

670

Ариулукъ болсаед дуняны иеси,
Ариу затны болмаучанды тюзю-чюйреси.
Аны джуруну да багъалыд хар неден.
Айтыб къояргъа: ариулукъ - насыбны кеси...

671

Сен сырынгы ачма, адамлагъа ийнаныб.
Тилчи болгъанын билмезсе, бетинден таныб.
Аман иннет тутма Аллахны къулуна,
Ансы джетер кесинги башынга айланыб.

672

Къайдан билгин суюмекликни къабхан къургъанын?
Бек азабды менден айырылыб тургъанынг.
Къалай къайтмазса сени ючюн ёлгеннге,
Бюгюн огъуна болайым сени къурманынг?!

673

Джарыкъ бол, джарсыу болса да тенгизден терен:
Бу терс джашау къалгъанды бизге ёмюреледен,
Тамбла хоншу юйню кырпычы боллукъса,
Экинчи къараб танымазча сени керген.

674

Биле тургъанлай Аллахны этген буйругъун,
Былай нек къыйналаса, чабыб, этиб къуугъун.
Дунялыкъ юлюшюнгю санаб бергенди -
Аны къораталлыкъ, къошаллыкъ тюлсе джугъун.

675

Джерни тёгереги къуршоу - болмаз юзерге.
Джокъду къуршоуну учу-къыйыры излерге,
Адам дунягъа джаратылгъанлы билмейд:
Не ючюн келиб, нек кетгенибизни джерге.

676

Ма бюгюн да джукъланды дуняда бир кюн.
Ол бизни джашауубуздан кетеди бютюн.
Энтда келиб кетерле кюнле-кечеле,
Мен а мыдах болмайма чыртда аны ючюн!

677

Къандыралла мени бу махтанчакъ байла.
Къуйчу, тенгим, чагъырны ачысын сайлаб!
Намазлыкъны тюбюме джайыб ичейим,
Гюнах-сууаб эсе да, белими байлаб!

678

Хакъды: багъалыды джазылгъан Къуранда.
Алай а окъуйла Аны анда-санда.
Татлы чагъыр! Сени уа сакълайдыла ичерге,
Эртденнгиде, ингирде эмда ашхамда!

679

Тарт! Джашауунг юзюлгюнчю, тюшюб къабыргъа.
Аджал келир сени да джанынгы алыргъа.
Ёлсенг, къабыр топурагъынгдан кырпыч къуюб,
Болур биреулен къапакъгъа юйюн салыргъа.

680

О къошун! Ариу къыз болгъанса эртделеде.
Сюйгенинги менича суююб, эркелете.
Ол назик сабынг - субай къолунг болуред,
Къучакълагъан эм суюгенинги унна эте!

681

Бек сейирсинеме, шохум, къадар кючюнге:
Топуракъдан ишлеб, къошунла этгенинге.
Была да болур эдиле инсан тёнгекле -
Айырылгъанла джангыз джанларындан кенгнге!

682

Бир къолунгда - къызыл гюлле, биринде - чагъыр.
Зауукъ эт къаракъашынгы къатында сабыр.
Бу дуняда тындыр этер ишинги,
Сени ичине джутуб, джокъ этгинчи къабыр!

683

Дефтер, чагъыр, гырджын да алыб эртденнгиде,
Ой, иги сагъын, къаракъашым да биргеме,
Бир кетеред адам, дорбунлагъа чыгъыб,
Сора кёрюренг патчах зарланмаса меннге!

684

Биреу дин тутад, биреу къаршчыд Къураннга.
Биреу ийнанмайд не Аллахха, не инсаннга.
“Тюзлюк джокъду”, - деб къычырады бирси да,
Бек ачыуланыб джашауда бола тургъаннга!

685

Чагъыр узат, джукъуму къыстайым кери.
Тюбейим джазгъа, биринчи салам бериб!
Алай а бу къартны эсиртиб джукълатхынчы,
Толтуругъуз кьошунну эрнине дери!

686

Джаз келди. Къайгъылы джюрегинг рахат болуб,
Олтурсанг, джашил тала гоккаладан толуб,
Сюйгенинг бла ушакъ эте, чагъыр тарта,
Насыблыса, ашырсанг кюнню, бирге солуб ...

687

Къытайны ариу къызындан нюрлюд къууатынг,
Акъ гюллеча, тюрлене турады сыфатынг.
Вавилон патчахны кёзюн къаратаса:
Таб, анга да сюймекликни отун сынатдынг!

688

Ичме! - деб кескин джазылгъанды Къуранда.
Иче эсенг, хар тюбешгенинг бла орамда,
Ким бла иичгенинги, марданы билиб ич:
Ол акъылманны шартыды хар заманда.

689

Эрикгенбиз къуджур джашауну тузагъында.
Джашарыкъбызмы бир ёмюрню узагъына?
Кесибиз да болгъунчу топуракъ къошунла,
Тамыз чагъыр - алма башханы къулагъынга.

690

Кёбле келелле бу дуняны кёрюрге.
Зауукъ этерге, джыйын тойлагъа джюрюрге.
Алгъыш аякъдан бир “бисмилля” этгинчи,
Кёзюу келиб, кетелле къабыргъа кирирге.

691

Бир кюн къошунчуну юйюне бардым, сынаб,
Топуракъдан, тылдан ийлейди кесин къыллаб.
Патчах, къойчу топуракъды деб айырмайды,
Экисин да бир кебден чыгъарады, сыйлаб ...

692

Джюз, минг джылны джашасанг да тургъан юйюнгде,
Бу дуниядан кетериксе бир кюнюнгде.
Патчах, факъыр эсенг да гырхы джашауда -
Багъабыз бирчады кёрде, джерни тюбюнде!

693

Къарт-джаш, бай-джарлыды, деб айырмайды аджал.
Ол кюн, бу кюн, деб айтырча салмайды болджал.
Джанынг саулукъдан насыб юлюшюнгю ал,
Андан сора джокъду сен этерча бир амал.

694

Джар башында ойнайды биреуню баласы,
Алайда бар эди ёхтем ханны къаласы.
Бюгюн а къара сен: хан да - джокъ, къала да джокъ,
Болгъанчады бир суюмегенлени табасы.

695

“Гюнах ишни этме, этме адамгъа заран”, -
Деб юретгенлей Тураса мени хар заман.
Бир джангылмай, гюнах этмей турлукъмуду
Бу тар джашауда кесин адамгъа санагъан?

696

Джан салгъанса Кесинг, адам этерге деб,
Сора нек тураса меннге хар болгъанны кюреб?
Кем джерим бар эсе - сени ишингди ол:
Айыб Кесингде эсе, турма мени терслеб.

697

Ма чагъыр аякъ! Бармыды иги зат мындан?
Юлюш этериксе сен да, ичсенг, джанынгдан.
Алгъын адам баш эди, Аллах джаратхан.
Бюгюн а къошун болуб айланад джангыдан!

698

Джолоучу къайтханча джолдан, келдик къонакъгъа.
Кесекден кетерикбиз къайтмаздан узакъгъа.
Кёзююнг джетгенлей, ашхыды кетгенинг.
Инджилиб тургъандан эсе джашау тузакъда.

699

Кёк - къабланнганча юсюбюзге кёксюл табакъ,
Башыбызгъа тийдиргенлей турады таякъ.
Кёремисе: къанча тёгюлсе да чагъыр,
Шохлукъну бузмай туралла къошун бла аякъ.

700

Аджалдан къоркъмайма туугъан кюнюмден бери,
“Джаша къыйынлыкъда “ - дегенди меннге Тейри.
Джан салгъан эсе Ол меннге “хаук” тутаргъа,
Къоярма, сыйырыб Алса, ызына бериб.

701

Хар кюнюнз батмайды зауукъда, ойнай-кюле,
Уллу кёллю болма джашауда, биле-биле.
Булбулла да джырларла, таралыб мыдах,
Джаз келгинчи да чагъарла гоккала-гюлле!

702

Кюнню ызындан ыхтырылыб барады кюн:
Къууанчдан, тойдан къалмай джюрю насыб ючюн.
Джашауду эм багъалы Джерни юсюнде,
Алайчыгъын ангылагъанлай тур, эм тюшюн!

703

Бир кюн тынчлыкъ бермей къойду манга бу ёмюр.
Джюрегим кюйгенден болгъанды къара кёмюр.
Келдим-кетдим джашаугъа, джукъ тюрлендими?
Аны керти алай болгъанын хар ким кёрюр!

704

Кёб мычымай, ахыр джолгъады мени джолум.
Джюрегими бир кесек къыйнайды бу болум.
Къалмагъанды, джелча, джетмеген бир джерим,
Энди, кёрге кирсем, табарыкъма мен солуу.

705

Ичгеним ючюн, мени кечерикди Къудрет.
Мен, ичмей, тѣзюб турмазымы эртдеден билед.
Ичмей турсам а, кѣрлюкме да терс ишин?
Анга шагъатлыкъ этерикди саулай миллет.

706

Дуняя рысхыдан тоймайды адам, ийнан.
Бир къолунда чагъыр тутад, биринде - Къуран.
Бу масхабда джашайбыз бюгюннге дер,
Кимибиз кяфыр болуб, кимибиз - муслиман.

707

Ал Египетни, Римни, Къытайны да бютюн,
Бойсундуруб кесинге саулай Джерни юсюн.
Болмаз узун-кенг къабырынг къабырымдан -
Эки атлам джер бла сынгар кебинди юлюшюнг!

708

Телиле бла демлешме, кесинги къайырыб.
Джарашыу бол, ала къайгъыргъанча къайгъырыб.
Ансы: "Чий тели кереем", - дерле сеннге,
Башха телиледен сени энчи айырыб.

709

Кёкге аралыб, биреулен тартады салах.
Тюшгенчады башыбыздан бир уллу палах.
Къой джолдан узагъыракъ кетиб, кеси джангыз,
Эшеклени кютед иебиз - Сыйлы Аллах.

710

Бюгюн төре къауум, асыры джахилликден,
Кесин мийикге санайды къалгъан миллетден.
Онгсуналла, эшекча тынгылаб къойсанг,
Ассыгъа санарла, айланыб джууаб этсенг!

711

Халкъгъа “халал” къуллукъ, этгенле, арыб-тозуб,
Айланалла орамлада, къолларын созуб.
Асламыракъ улху бермесенг алагъа,
Самаркъау этерле артынгдан, сени къозуб.

712

Керекмиди тургъанынг Аллах бла “сёлешиб”?
Хыйны-халмеш этгенинг, Аны бла бирлешиб?
Аллай дыгаласланы мен да этгенем,
Алай а кёбге чыдаялмадым, келишиб.

713

*Къалай ашхыды болса адамны тѣзюмю,
Ийнанма кишиге, айтма ичги сѣзюнгю.
Кесинги ахлунг да сени джауунг болур:
Кѣресе сѣлешгенин, алырча кѣзюнгю.*

714

*О ашхы улан! Аллах джаратхан бир адам,
Хурметинги кѣрюб, береме сеннге салам!
Бир иблис, бир бѣрю, бир мелек боласа,
Бу болум къолунгдан къалай келеди тамам?*

715

*Джилтин болсанг да, букъгъан къаяны тюбюнде,
Аджалынг табар сени излеген кюнюнде.
Бир учхун, бир тылпыу - джашауну заманы.
Сора къуй! Тарт чагъыр! Тенсе Джерни юсюнде!*

716

*Хазырды джауаргъа: джашнайды кѣк джашнаудан,
Чагъыр къошунну келтир! Башлайыкъ башлаудан.
Ангылаймыса, сылхыр?! Киши джокъламаз
Бизни къабырлада, кетсек бюгюн джашаудан!*

717

*О Къудрет! Этгенмеми кишиге бир хата?
Сора нек огъурамайса, башласам тарта?
Зарлана болурмуса дейме, тартсам,
Ариу къызны къатында, анга да узата?!*

718

*Къууан тенълеринги ичинде джаш кюнюнгде,
Къойма бир тамчы чагъыр къошунну тюбюнде.
Суу ахырзаман басхан шойду да Джерни?
Биз да батайыкъ сора чагъырны кёлюнде!*

719

*“Ичме”, - деб нечик къатышдыраса ангымы?
Андан эсе чыгъарыб берликме джанымы!
Къалай турлукъма мен ийнаннганлай диннге,
“Чагъырны ичме” деб, бузуб турса къанымы?*

720

*Къуран тюлдю, суюмекликди осият меннге.
Мен, бир мискин, къайдан джетейим Сюлеменнге.
Кюпселеча киймейме сахтиянла, дарийле,
“Уфф” десенг, ауарча, джетгенме быллай кюннге!*

721

*Байлыкъмы? Огъай, акъыл багъалыды андан.
Алай а Аллах сакъласын джокъ джашагъандан,
Къарачы: гокка хансчыкъ турады мыдахланыб,
Гюл а къызыл нюрюн тѣгеди джашнагъандан!*

722

*Бар эсе гырджын, къошун бла суу да ичерге,
Керекмиди къараргъа мугур болуб джерге?
Керекмиди кесингден кемге, не кесингчагъа,
Джалыныб, джуюсхан” деб, аллына тюберге?*

723

*Иги сагъын, кюн сайын табыб гырджын сыннган,
Джашасам, бир ышыгъым да болуб, тегаран.
Кечинсем, джалчы болмай, джалгъа да тутмай,
Разы эм Къадаргъа, келгинчи ахырзаман.*

724

*Кѣбдюле эшекбашла: тюрсюнлери - адам,
Сѣлешгенлери - кука, ичлери уа - харам.
Атынг чыгъа башласа миллетде, онглу болуб,
Таб, аягъынгы тюбюн да джаларла тамам.*

725

О Уллу Аллах! Сен бирсе, Сенсе Къудретим!

Къачан да тазады Сеннге мени иннетим.

Алай а джахилни, санчаны джакълайса:

Не ючюн эсе да барды меннге бир дертинг.

726

Эслеб джашар ючюн, сёзюмю ал эсинге,

Халал шохум, ангылама мени терсине:

Аузунга тюшгенни ашаб барма, аш айырмай,

Хар тюбегенни тос этиб, бурма кесинге.

727

Суймейме къыйын ишден артыма къачаргъа:

Къолумдан келсе, таукелме Кёкню чачаргъа.

Сора Кёкню-Джерни джангыдан ишлерем,

Ашхы адамлагъа зауукъ джашау ачаргъа.

728

Ит ыйлыгъын сынаб турсанг да, тёзюб джаша,

Тарыгъыуларынг бла ачыуунг къалсын таша.

Къадарны буюргъаныды сени рысхынг -

“Бисмилля” деб, буюргъанындан алыб аша.

729

Татлы-ачы джашасакъ да, ёллюкбюз, билсенг.
Нишапурдан, Балхдан не барды саннга, ёлсенг?
Ич кёб! Кёб кере толуб чыгъар джангы ай!
Биз къорагъандан сора да джарытыб кёкден!

730

Излесенг зауукъну шоркъасына батаргъа,
Керекди, тенгим, ашхы чагъырдан тартаргъа.
Сагъыш сени да джесирге алгъан эсе,
Чагъыр болушады бир кесекге къачаргъа.

731

Къууандырады чагъыр, кеф къоша кефинге.
Ийнанмайма джашауда андан башха диннге.
“Кимлени сюесе?” - деб сордум джазыудан.
“Къууанч тыбырлы джюреклени”, - деди меннге,

732

Болмаз игиси дуняда ёсюмледен,
Къара кипариследен эмда акъ гюлледен.
Кипарисни минг къолу - тюртмейди сени,
Акъ гюлню да джюз тили - тил этмейди сенден.

733

*Игилик излеме бу хатерсиз джазыудан:
Бычакъ алыб, айланыб турады ызынгдан.
Сакъ бол: ёлюр от ичирмесин джашыртын,
Татлы къабдырса да, тюкюрюб ат аузунгдан.*

734

*Кёб кыйынлыкъ джауады юсюбюзге Кёкден,
Аны салгъан джарасы кетмейди джюрекден.
Къаллай къаракъашланы, къара кёзлени
Кемгенди ол джерге, энди къайтыб келмезден.*

735

*Джашау азабды бери джашаргъа келгеннге.
Джан аурутмайды Тейри не сеннге, не меннге,
О энди тууарыкъ! Тууарыкъ тюл эдинг,
Билсенг эд бизни джетгенибизни бу кюннге.*

736

*Бай болдуму дуня, келгенимде бери?
Джарлы боллукъмуду, кетсем а мындан кери?
Киши ангылатырмы, джерден нек чыгъыб,
Экинчи да нек киреме тубюне джерни?*

737

Кишиле, билимни чырагъын тутуб ёрге,
Джарытхандыла бу джахиллик басхан Джерге.
Не келсин, къарангы кече джол табмай,
Кетгендиле терен джукъугъа, кириб кёрге.

738

“О адамла! Барама чыкъмай бу болумдан,
Бурулгъанлай турама, алджамай джолумдан.
Меннге да алайды джазыуну буйругъу, -
Деди Алам, - тохтарыгъем, келсе къолумдан”.

739

Ким болуб келгенсе дуниягъа? Аны бил:
Джашауунг бир кесекден - чарс, бир кесекден - кюл.
Эки дуниянг да джалгъанды, ийнансанг,
Эки ортада сен кимсе? Чибинчик да тюл!

740

О джашау! Меннге да аурутханса джанынгы,
Аман къатыд шапа - къыяды хар санымы.
Чагъырды деб, ичирмесин ачы сууну,
Ансы тегюб иерме чагъыр гоппанымы.

741

Джюрегим, тынчлыкъ табмайса не кече, не кюн.
Кёргюнчю джашауда бушуу аякъны тюбюн.
Джаным а, нек киргенсе, чыгъарыкъ болуб?
Кетген кибик оджакъдан чыгъыб кёксюл тютюн?

742

Бармыды джаханимге не джандетге кирген,
Къайтханмыды бу дунииягъа ары кетген?
Быллай алдауукъ затла тюлмюлле бизге,
Тохтаусуз джарсыу келтириб, заран джетдирген.

743

Ангыларыкъды тюшген биз кёрген азабха:
Къууанч-джарсыу да бармайды алай узакъгъа.
Бир такъыйкъача кетеди джашау ёмюрюнг.
Сора нек къыйналаса, тюшгенча тузакъгъа?

744

Турма, джашау къысхады, къууанчы азды деб.
Турма, хар айыбны барын Къадаргъа кюреб.
Мадаргъа кёре, къайгъынгы кесинг эт.
Къадар да айланад, башына мадар излеб.

745

О джашлыкъ! Окъуб чыкъдым сейир китабынгы.
Алыб кетдинг джюрек къууанчымы-тынгымы,
Энди уа къайда гокка хансла джыяса?
Тансыкълайма, эштмейин къанат къакъгъанынгы.

746

Джангыз бир уртласанг да чагъыр, тенгисме сен.
Джан кийириб, бетими толтураса нюрден.
Ёлсем, джюзюмле бла бирге асырагъыз,
Къабырыма чагъыр бюркюб, сингерча терен.

747

Ёлюмсюз Лагъымчы аш атады къабханнга.
Бизни, хаман терилтиб, тюшюреди анга.
“Джаныуарлача, келиб нек тюшесиз?” - деб
Кеси этген аманлыкъны салады санга.

748

Билмейме, ишлегенмид мени топуракъдан,
Джаханимни-джандетни Иеси ахыратда.
Мен билген - чагъыр той-оюн биргемелле.
Сеннге уа джандет саугъала болурла артдан.

749

Къуй теркирек - чачайым кёкюрекни чарсын!
Джашауну тыялмазса - баралгъанын барсын!
Насыблы джашлыкъны къысхады ёмюрю:
Чагъырны къачын кergen джашлыгъында тартсын!

750

Джабрайыл келиб, чыгъарса мени тыбырдан,
Топуракъгъа къошуллукъма терен къабырдан.
Ол топурагъымдан къошунчу къошун ишлеб,
Сау боллугъем, толтурсала къызыл чагъырдан.

751

Джашаугъа келдик: тюшебиз кёмеуюлlege.
“Тюу” дегинчи, болджал джетед, алыб кетерге.
Нек келдик, нек кетдик - джууаб джокъду мынга.
Алайын ангылагъынчы, тюшебиз кёрге.

752

Биз - нюзюрю эм уллу мураты Аламны.
Биз - аны джашнагъаны, ёмюрлюк тамалы.
Тогъай эсе бу Джерни джюзю, джюзюкча,
Биз джюзюкню юсюнде ташыбыз багъалы!

753

Къуллукъну мухуру эсленеди Кябада:
Биреу салах тартады мийик минарада.
Барды къуллукъну къара тархы хар къайда -
Мынчакъ тартханда, медреседе, кёз туурада.

754

Кюрешелле, чыкъмай медреседен, межгитден:
Къоркъа джаханимден, умут эте джандетден.
Джаханим-джандетден да тюнгюлюб биреу -
Джашауну тахсасын билген - къарайды кенгден.

755

Кёкню джети къатындан къарайд кёксюл къабакъ:
Башыбыздан къакъгъанлай турад къаты таякъ.
Чарламай, эрининги эринине сал,
Айлана келиб, сеннге джетсе кёзюу аякъ!

756

О Хайям! Джан турад кесек, сенде къош салыб,
Джолоучу къонакъча, солургъа кече къалыб.
Ол танг ата энтда чыгъарыкъды джолгъа,
Аны, узайгъынчы, кетерир аджал алыб.

757

*Ма тауусулады ораза ай - Рамазан.
Иги кюнле кёрлюкбюз тенгим, этме аман.
Толгъан ай да, бели бюгюлюб, азгъанды.
Анга да джетиб, оразадан къачар заман.*

758

*Алай залим ичерим келеди чагъырдан,
Ёлсем, аны ийиси чыгъарча къабырдан,
Озуб баргъанла ёлюк болуб ауарча,
Кёлтюралмай ол чагъыр ийисни, ауурдан!*

759

*Окъ тийиб тюшгенча мийик кёкден илячин,
О аджал, тыпырдаб къолунга тюшсем энчи,
Тирилирем, топурагъымдан къошун ишлеб,
Чагъырдан къуюб, толтурсагъыз аны ичин!*

760

*Дуня билсе, былай начас болгъанымы,
Ярабби, ышанама, кечерсе деб аны.
“Бек инджилсенг, джазыкъсынырма”, - дегененг,
Мени хаман сакълатыб, къыйнама джанымы.*

761

Окъугъан бла джашлыкъ джылларыбыз кетдиле,
Биз башхаланы окъутур заманла джетдиле.
Бу илмудан къаллай оюмла этебиз?
Топуракъдан келдик, энтда ары элтдиле!

762

Кёлюме келгенни тизиб барсам дефтерге,
Болур орамда башым тёнгереб кетерге.
Сеземе алимлени кир иннетлерин -
Сора керекмид ичими ачыкъ этерге?

763

Излеб, къаджыкъмай айландым Джерни тёгерек,
Джамшидни чын аягъын табаргъа теркирек.
Бир акъылман тюз хапар айтды манга:
Ол - кесими кёкюрегимде таза джюрек!

764

Халал тенглерим, осият этеме сизге:
Келиб олтурсагъыз биягъы тепсибизге,
Мени ючюн ёрге туруб бир ичерсиз,
Терк унутуб къоймай, тюшюрюб эсигизге.

765

Дуня - шахмат канга, боллукъса кёрюрге:
Баргъан заманны кечеге-кюннге белюрге.
Биз а ? Шахматла. Теберелле, тюртелле,
Сора асырайла да къоялла кюбюрге.

766

Ичме! Сагъыш эт. Гюнахлыды аны иши.
Ёлсенг да, айтылгъанлай турлукъду бедиши.
Тиширыу, ичгени ючюн - джаханимгеми?
Сора джандетде болмаз не эркек, не тиши.

767

Чабакъ: “Тар болады илипин экибизге,
Къачан чыгъарыкъбыз бир кенгирек тенгизге?”
“Арауунда къуурсала, - деди бабуш,-
Суу алса да Джерни, башхасы неди бизге?”

768

Тукъур-чунгур джерледе барады джолоучу,
Алай этгенди джашауну бизге Оноучу.
Къарайма да, джазыкъсыныр къаны джокъду,
Бир тынчлыкъ бермей, тынчлыгъыбызны тоноучу.

769

Шыкыртсыз медресеге кирдим ингирде,
Намаз кылыб кайтыр кайгы джокьду менде:
Алгын бир намазлык кымыб кетген эдим,
Джылтырганд. Джангыртсам, джарар керек кюнде.

770

Калай ашхыды, аулак джерге урлук бюрксенг,
Андан игиди, джюреклеген кюнча кирсенг.
Игиди кулланы бошлагандан эсе,
Азат каяуумну бир игиликге юретсенг.

771

Эски каланы теппесине конду каргъа,
Махтанчак патчахны баш сюегин ашаргъа:
“Кайда патчах, даурбазла, кюдучула?” -
Деб сорду, баш сюекни кемириб бошаргъа.

772

Бош олтурма ныгышда, джыламукула тегюб,
Хайям, гунахларынг ючюн кесинги сегюб.
Гунахынг болмаса, кечим сынамазенг.
Сакланырса гунахладан сен,кетсенг сэнгюб.

773

Сакъ джюрю халкъны арасында - табарса джол.
Тынгыла, керексиз демлешмей не сен, не ол.
Кёзлеринг, къулакъла, тилинг - сау эселе,
Джукъ кёрмеген, эшитмеген, сёлешмеген бол!

774

Ёлеме бу къуджур джашауда эрикгенден,
Къутулур кюн болурму джарлы кюнлеримден.
Сыйлы Аллах, джокъдан бар этгенсе мени,
Энди бардан джокъ эт да къой, тилейме Сенден....

775

“Сен джашса, сен къартса”, - деб айырмайды аджал.
Бири бирин ызлаб барады, джетсе болджал.
Дуняны мюлкю дуняда къалад:
Бар - кетди. Джокъду къайтыб келген, табыб амал.

776

Зар ибилисни джандетден къысдадынг кеннге,
Ийнанмайын, къаршчы баргъаны ючюн Сеннге.
Мен а бойсунама, кючюнге табыныб,
Субхан Аллах, тилейме: Ачыуланма меннге.

777

Эй, шапа, къуй, къуярыкъ эсенг, турма джанлаб.
Бизми къаллыкъбыз джашауну артына джашаб?!
Бир кесек кёл кенгдирсенг, чагъырдан тогъуб,
Бу дуня кёрюнеди тургъанча джашнаб!

778

Дуня тюлдю мекам, къалырча ёмюрге,
Джандет, джаханим да сынатыб, кёмер кёрге.
Заман а - лагъымчы - топракъ этед бизден,
Топракъдан да къошунла этиб,сюейд ёрге.

779

Тенгинги, джауунгу айырмай, бирча джараш.
Огъурлу эсе, болур санга татлы къарнаш.
Тенгинги кёлюн къалдырсанг, джаулукъ этер.
Джауунг а сени тенгинг болур, этсенг уккаш.

780

Алма бачха, шаудан, чагъыр къошун тепсингде,
Гюллю тюзле - ушайла джандетни кесине.
Ай тауусулад, кече къарангы болад, -
Кюсерсе джарыкъ айны, тюшюрюб эсинге.

781

Гокка хансла джангыдан чагъадыла, кюлсенг.
Башханы кьолундан ичме, кьой, мени билсенг.
Сынгар эрнинг кьошунну эрнине тийсин.
Бек багъалы чагъыр! Андан да багъалы - сен!

782

Джашаудан кетерикбиз халкъ да, сен да, мен да.
Айырыллыкъса джангыз джандан, тенгингден да.
Джан тылпыуунг кёк хауагъа сингиб кетер,
Не кече ай джарыкъ бла, не джарыкъ эртден бла.

783

Неди амалынг, келмей эсе сеннге насыб!
Кетмей эсе кыйынлыкъ, турма былай джарсыб.
Бу осал джашаудан гыл юзерге кюреш,
Кьойгъунчу къабырда сени топуракъ басыб.

784

Джан тебгенлей турад джюрекни къазанында:
Ичерикме чагъыр, къарамай заранына.
Ёлсем, топурагъымдан кьошун этсин саудюгер,
Сора, чагъырдан кьюуб, сатсын базарында.

785

Тынгысыз джюрек манга нёгерлик эталмайд,
Къыйналад, инджилед, муратына джеталмайд.
Эки кёзюм эки къара тенгиз болгъанд,
Дагъыда джюрекден джашар умут кеталмайд.

786

Аджалынгы ырджысына тирелгинчи сен,
Игуед, джангыз джанынги къайгъысын кёрсенг.
Ансы джукъ табмазса, джалан аязынг бла
Барыб, Уллу Аллахны аллында сюелсенг.

787

“Джангыз менме акъыллы, - дейсе, - акъыл берген”.
Зауукъ этесе, адамланы этиб тёбен.
Уллу кёллюлюкню азабын чегерсе:
Чий тели кесид, къалгъанлагъа тели деген.

788

О гокка ханс, бир бек ушайса суюгениме.
Джаухар, чагъыр да ушайла сени нюрюнге.
Хар инсаннга болгъан боллукъду манга да.
Джазыуум а - ёге ана болады меннге.

789

Кюл-кёмюр болуб турлукъма къачаннга деру?
Сюймеклик азабдан кетерме къачан керу?
Билсем а ариуну къолунда болгъанын
Хаман сюймеклик къыйынлыкъны чыкъгъан джеру.

790

Нек ачаса Китабны, джетмей эсе ангынг,
Джокъ эсе анда джазылгъаннга тюз ийнамынг?
Намаз бла мангылайны тешгенден не хайыр?
Джокъ эсе джюрегингде Аллахха ийманынг?

791

Шапа, тилейме,этме мени былай сансыз.
Джюрекни кюйгенин тохтаталмам уртламсыз.
Отча къызыл чагъыргъа тазад иннетим:
Уртламагъан кюнюмю ашырама дамсыз.

792

Учсуз узун джашау...къысхад адамны джолу.
Джашауну татыуу - джюзюм суу, гоппан толугу.
Шапа, танг ала эшикни бек бегитейик,
Этейик зауукъ кюн узуну, сен да солугу.

793

Ай джарыкъ, чыракъ джанад. Чагъыр кёб, ичалсам.
Къаракъаш азчыкъ ичиб, къалкъыйд, уяталсам.
О шапа, сууукъ суу келтирсенг а бери,
Айыб тюлмюд джюрегим кюйюб, ёлюб къалсам?

794

Шапа, къуй, эрий, къуюла тургъан накъутдан!
Толтур, ичейим, сюелирча кючден-бутдан.
Джансыз борбайыма джангыдан джан салыб,
Кёлюмю джарыкъ эт, къыйналмазча бир джукъдан.

795

Шапа, ёлюр отча, чагъыр турсун тепсимде:
Бушуулуду бу джашау - барады терсине.
Ийнан, дамсыз дуниямы унутайым,
Таныйым бар татыуун чагъырны кесинде.

796

Ал къобузну, къууанч бла тюбейик эртденнге.
Шапа, уятчы, джукълаб къалмасынла тенгле.
Чагъыр, суймеклик - татыууду джашауну.
Айт, андан сора не джууаб берейим сеннге?

797

О Аллах, джашайбыз умутчу болуб санга.
Зикир айта, тилек тилей, чыгъабыз тангнга.
Кючюнг кемсиз уллуду, Сен буюргъан болад.
Гюнахлы шыйыхха эм гюнахсыз инсаннга.

798

Чагъыр! Баш урама, аллынга тобукъланыб.
Джан берирме, сенден тогъур ючюн, мен къаныб.
Чагъыр аякъны тута, талады къолум, -
Энтда ичеме, эрнине эрними салыб.

799

Кюрешме мени бла, диннге ийнанмайса деб.
Турма гюнах ишлени барын манга кюреб.
Тюз иннетим бла ассы эсем Аллахха,
Сора гюнахсыз адамны табмазса, излеб.

800

Бир къуджур тегерек айланад аламда Джер.
Бу Джерге къууанч кюн тиерми? Аны эсгер.
Андан эсе джан салгъан зем-зем суудан ич,
Ансы бюгюн кюнюнг кетди, кеченг да кетер.

801

Къалай къууанч беред чагъыр, тенгле бла ичсенг!
Аны уа джашырад хар къуру джазыу бизден.
Мени къалай ичгениме къарама да,
Кесими къалай джюрютгениме къара сен.

802

Аллахны бирлигине ийнанаса бютюн,
Ангылайса Къуранны эджигин-сюдюнюн.
Езге, не дыгалас этсенг да билирге,
Бир Аллахны кесиди билген къадар кючюн.

803

Айсыз кече...табды джашыртын суюгенлеге,
Тосларыны юйлерин излей келгенлеге.
Алай а ала эшиклерин ачмазла,
Тенгинг а ачыкъ къояр эшигин тенглеге.

804

Тизесе сансыз санаусуз бушуу кюнлени,
Къуру джарсыу бла гернеюл этесе мени.
Джаным саулай джылауум этилирчад чотум.
О джазыу! Айыралмазма кесимден сени.

805

Иги адамгъа, аман деб, бурма терсине,
Махтау бериб, табынма сен кеси кесинге.
“Бай, акъыллыма”, - деб болма уллу кёллю.
Къысхасы : къылыкъ этме - салама эсинге.

806

Бу дуняны тунгучу - Адам чыкъгъанд джерден,
Бушуу, зауукъ да джаратылгъанд аны бла бирден.
Къан тамырынга джан бла киргенд суюмеклик,
Джюреги да тебиб тебрегенди суюмекликден.

807

Зыраф этме саналыб берилген кюнлени,
Аджал дженгил джокълайд джашаргъа келгенлени.
Экиджюз джылдан не боллугъундан не бард ?
Андан эсе энтда джашау тиле, сен тели!

808

Сюнгюча къаты болсанг, сынарча бюгерле.
Балауузча джумушакъгъа къаты тиерле.
Джаяча бюгюлген эсенг, тюзетирле.
Садакъ окъча, тюзню да атылтыб иерле.

809

*Къачхачла чыкъгъандыла, тюзлени джашната,
Джаздан, суймекликден сейир хапарла айта.
Кел, китабланы сатайыкъ да, тартайыкъ.
Межгитни джумушун этербиз андан къайта...*

810

*Джашау Китаб эсе, джашайбыз аны джыртыб.
Къачаннга дери джашарыкъбыз, сынгсыб-сытыб ?
Джокъмуд мадар зауукъдан толурча гоппан -
Джарсыу орнуна аны къуярча, саркъытыб ?*

811

*Хо, кёк хауада джарытайым, отча джаныб,
Джангыдан сау болайым, ёлюмден уяныб.
Дагъыда топуракъ боллукъма, джел элтирикди.
Алай эсе, тартыб къалайым, кёлюм къаныб,*

812

*Туугъанды кюн. Бетибизге къызыл нюр урур.
Бюгюн кёлюбюз джарыкъды - Аллахха шукур.
Уллу Аллахны чомарт къолу бергенди. -
Бир ишексиз, бир кереге барды ушхууур.*

813

Аллахны джаны болур, дейме, бу Алам.

Анга кърман-кър болад мелек эм адам

Суу, от, джер, хауа - төрт зат барды джашауда.

Къалгъан затны бары джалгъанд, джалгъан тамам.

814

Накътча, кыб-кызыл кызаргъанды бетибиз.

“ Ичмегиз, болду “, деб кыджырайд Къудретибиз.

Бармасанг, аллынга келмейд чагъыр гоппан.

Энтда барыб, тамам ичергед иннетибиз.

815

Шапа, сенден огъурлу болмаз, бир ишексиз:

Хар кимден эсе, мен сени сюеме кемсиз.

Джарсыууму джангыз сен ангылайса тюз,

Бир кюнню да кечинааллыкъ болмазем сенсиз.

816

Сен сыйлы эсенг, сыйлы къачынгы этейим.

“ Чагъыр ичир “, - дей эсенг, келюнге джетейим.

Бу гынтдылы джашауда къалгъандан эсе,

Чагъырны суюб ичгенден куюб кетейим.

817

*Бир къарайыкъ дуняда джашаугъа бютюн:
Къошулсунла анга джулдузла, джер, ай эм кюн.
Барын тюрлендирир умутунгму барды?
Къой! Андан эсе кюреш аз насыбынг ючюн.*

818

*Кёк къабакъны тюбюнде джашайбыз, унутулуб.
Терен тазгъа тюшген къумурсхача, тутулуб.
Кёзюбюз - байланыб, джюрек да - къоркъуулу:
Ындыр басхан ёгюзча, кеталмайбыз, къутулуб.*

819

*О шапа, тур ! Ай да кёлтюрюлгенди ёрге.
Тейри къатылгъынчы, олтурайыкъ тёрге.
Кёресе: сабанланы кюл этгенди ол,
Къоратырыкъды бизни да къара джерге.*

820

*Бу сууукъ кече къаракъашым менде къалды,
Манга жангыдан жан салыб, къойнуна алды.
Ай батханды. Сюймегениме ачыугъа,
Къууанч чыракъны джандырыб, аллыма салды.*

821

*Тюбедим деб турсам ариу адам инсаннга,
Кеч эследим ушагъанын къара шайтаннга.
Къыш тыбырымы джылытыред деб турсам,
Джаз келгенинде да, тон кийдирди ол манга.*

822

*Сау шахарны айлансанг, бир ийне табылыр.
Ол да бир джарлыны аягъына чанчылыр.
Базарны ичинде тюз чекген базман да,
Джарлы адамгъа чеге башласа, джангылыр.*

823

*Нек дыгалас этеди джаным, болуб онгсуз?
Нек болду джазыуум манга былай огъурсуз?
Ол къой эсенг, юйде ушхууур этилсе,
Бирде тузсуз болады, бирде уа - къуру туз!*

824

*Айда-джылда иче эсенг, тюлсе адам,
Кюн сайын ичсенг да, адамгъа санамам.
Патчах, акъылман, къонакъла да ичелле,
Сен а аланы бири болмазса тамам.*

825

Джокъду дуняны учу, кыйыры, чеги.
Джокъду кыт дуняны адамгъа джюреги.
Ёмюрлюк джашаб кылыргъа умут этме :
Билмейсе джашауунгу кыалгъанын кесеги.

826

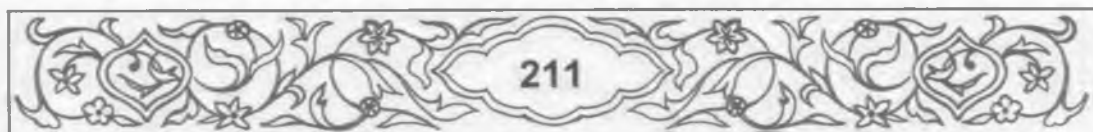
О шапа, танг атханды, турлукъ эсенг, тур.
Такыйкъа зауукъду джашау - тепсини кыр.
Джазыуну буюргъанын ал - олду юлюшюнг.
Къуй манга чагъыр, толтуруб, кесинг да ур!

827

Джаным чыкъды : кетди сени излей, айланыб.
Тёнгегим кыалды орунда, кеси сойланыб.
Джаным джанынг бла - кёкде, кесим а - джерде.
Джашайды джаным, сени джанынг бла байланыб.

828

Кюпсе болсанг да, алдаялмазса аджалны:
Билмей тургъанлай, терк джетиб, джанынгы алды.
“ Кёб джаша, джатар кюнюнг кёбдю “, - деди къарт
Ичген джерде. Къарт айтхан сёз эсимде кыалды.

829

Нек кърутаса мыйынгы, мадарла излеб?
Бир муратынга джетдингми, Аллахдан тилеб?
Дин тутаса, кече-кюнюнз да намазгъа уюб.
Бармыды андан джарлы джанынга бир себеб?

830

Эркишисе, тѣзюб къойсанг, кѣзюне къараб.
“Телисе”, - деб сындырмасанг, адамгъа санаб,
Джангылгъанны кълдырмадынз эсе кѣлюн,
Абыннганны кълбардынз эсе, анга джараб.

831

Мадар джокъду, Аллахдан келди эсе аджал.
Джазыу сеннге азаб берди эсе, аны ал.
Отда кюйюб кълсанг да, алма кълундан,
Бал аякъны, ич деб, узатса да бир осал!

832

Чагъырды джашаууму тутхучу - къуй бери!
Къууанчым да - кетгинчи дуниядан кери.
Джарыкъ бетлиди, ышаргъанча суюгеним.
Къуйчу, шапа! Акъылымдан шашханма, Тейри!

833

Кетген кюннге ачыма - кетди, аны унут.
Келлик кюннге ышанма, асыры болма джут.
Ма бюгюн кюндю сеники - бюгюн джаша.
Бу джарыкъ кюндю джюрегингде ашхы умут.

834

О мубарек, бу дуняда джашай бара,
Тынгыла сен, джазыу энтда салгъынчы джара:
Разы бол джазыуну берген юлюшюне,
Мындан ары оюнуна да сынаб къара.

835

Сюймекликни туралмам джашырыб ёмюрге,
Тыйыншлыды ортабызны ачыкъ этерге.
Санга сюймеклик бла джатарма къабыргъа,
Санга сюймеклик бла къобарма андан ёрге.

836

Сансыз этме берилген кюнлени, саналыб,
Джазыу турады, бёрюча, санга къадалыб.
Джазыу сеннге халыуа кесиб къабдырыр.
Къабма: береди ичине ёлюр от салыб!

837

Аджал ташагъа бугъуб, бычагъын билейд,
Хар тюбегеннге: “ Джанынъы бер “,- деб тилейд.
Эштирге суймей, джанлаб кетерге излесенг:
“ Суйсенг, суймесенг да, тартыб аллыкъма”,- дейд.

838

Суймекликсиз дуняда джашау джокъ манга:
Сыйсызла бла олтуруб чыгъалмазма тангнга.
Эркиши суймеклик ючюн таукел ичер,
Алайсыз а къошулалмаз эркиши саннга.

839

Бош умут этме, келликди деб иги заман.
Кетген заманнга да, ахсыныб, этме аман,
Мюлкюнгю бюгюн хайырлан тенглеринг бла,
Ансы ахыратха барлыкъса джаппа-джалан.

840

Субхан Аллах, энтда сорлугъум барды Сенден:
Бир къулунгу къуууб къыстармыса джандетден?
“Бузукъчугъа кечим джокъду аз да” , - дейсе.
Мени кечерсе деб, энтда умутчума мен.

841

Турургъа излей эсенг Джерде рахат джашаб,
Телиле бла тели бол сен, алагъа ушаб.
Джангыз джанынгдан умут этер ючюн,
Эшитмеген бол, кѳрмеген бол, аузунгу джаб!

842

Мени къолумда болсаед бу эски алам,
Башындан тѳбюне дери оярем тамам.
Сора, джарашдырыб, джангыдан ишлерем,
Муратына джетиб джашарча иги адам.

843

Бар эсе уртлам сууунг, бир къабынынг, аша.
“Ач къарным, тынч къулагъым”, - де да, эркин джаша.
Кишиден тилеме, къуллукъ этме эшекге,
Джашауунгу ашыр, адамлыкъгъа тырмаша.

844

Чырт къоркъуб къоймагъанма чагъыр ичгенни мен
Неда, къоркъуб, ичкичид, деб айтхан бедишден.
Джюрек къууансын деб, ичиученем чагъыр.
Энди къойгъанма, джюрекде джашайса да сен.

845

Джазыу мени тюшюргенлей турад тузакъгъа.
Келир кюнден тюнгюлюб, къарайма узакъгъа.
Мадарла излерге дыгаласла этдим,
Дагъыда юренмедим джашауда бир затха.

846

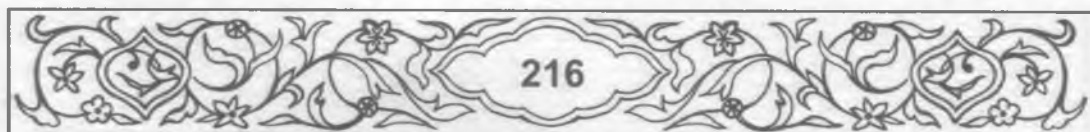
Сюйюб киши джашамайд - билебиз аны.
Ачыуланмайын,джарыкъ ашыр заманны.
Букъу, джел, тамчы эм джилтин - тамалынг.
Ол төрт затдан къуралгъанд адамны саны.

847

Айтханма да: былайды тюзлюкге элтген джол.
Огъай, терс айтаса: “Ма алайды” , - дейди ол.
“О сылхырла, алай, былай да тюлдю” деб,
Хахай этеди биреулен а, кёлтюрюб къол.

848

Джаратылгъанма джашауда азаб чегерге.
Бушууладан толгъанма, къобалмазча ёрге.
Кёлюм чыгъыб, кетерикме дуниядан.
Нек келгенем экен мен бу къайгъылы Джерге?

849

Осалланы джакълайд башыбызда Тейри,
Ашхылагъа къаршчыды бюгюннге дер.
Игиге джарсыу, аманнга къууанч беред,
Къылыгъында джокъ эсе бир осал джери.

850

Зыраф кетди дейме джашауум, менден джанлаб.
От тюшюб кетергенча, джугъун къоймай, джалаб.
Кюн сайын “кеф” алыб, къууанч этиученем,
Чынты, тынгысыз джаныма себебге санаб.

851

Къыйнамагъыз: кючден сюелеме, тентиреб.
Юретмегиз: “Ичме, ичгенинг боллукъду” , - деб.
Не этгеними кесиме мен билеме, -
От джюрегими басаргъа излейме себеб!

852

Рысхыгъа джанынгы бериб турма ёмюрюнг.
“Джазыуду, - де, - аманлыкъ, игилик кёрюрюнг”.
Ёмюрлюк зат джокъду: бюгюнде ойна-кюл!
Ахырзаман келир, келмесе да ёлрюрюнг!

853

Алгъын суу къуруб, саргъалыб атылгъан джерле,
Бюгюн суу къайтыб, бек чагъыб, джашнайла элле.
Джыйгъан хапчюгюнгю джашау сыйырады,
Джалан келгенсе, джалан кетериксе кѳрге.

854

Билмез адам адамны не сауун, не шауун,
Ючджюз джыл болса да, юзюллюкдю джашауунг.
Халиф, факъыр да тенг болурла, ёлселе.
Тыйылыб экисини да джерде ашауу.

855

Кѳбмю джашарыкъбыз, джашаугъа джутланыб.
Сингир келген къыйынлыкъланы къатланыб?
Келиб кетгендиле, биз да кетерикбиз.
Муратыбызгъа джеталмай, мыдахланыб.

856

Кѳбгеми келгенбиз, бир кесекчик къыйналдыкъ.
Джыламукъ, ачыу, зауукъ - ма барын сынадыкъ.
Кюйген джюрекледѳ джарсыу къуругъунчу.
Къысха джашауубуз къуруб, дженгил къорадыкъ.

857

*Бир айтханынг болмайд, къарасакъ тѣгерекге.
Бир нюзюрюбюз толмайды мыдах джюрекде.
Арсар болабыз: кеч келиб, эртде кетсек мындан,
Аз кѣрюнѣб, думп болуб кетгенча кѣлекке.*

858

*Экинчи къайтмаздан кетебиз, ѣлсек.
Бир къан тамчы, уууч топуракъбыз, билсек.
Андан уллу къазадан Аллах сакъласын,
Ахыратда Аллына айланыб келсек.*

859

*Къайдалла бизге дери джашаргъа келгенле?
Къайдадыла къаракѣзле, ингичге белле?
Ашыкъ джашаргъа, топуракъ болуб джатхынчы:
Сенден да къошунла этиб, чагъыр ичерле!*

860

*Джашаб къаллыкъма, дей эсенг, джангыласа бек:
Кетгенлени ызларындан кетериксе терк.
Сени топурагъынгдан да кырпычла къуюб,
Юйню къабыргъасын ѣрге сюйер мубарек!*

861

Бу къалада джашагъанд залим патчах - тёре.
Энди уа тёгереги ханс - чыгъанакъ ёре.
Оюлгъан хуналадан гугук къычырад.
“Кимди келген, кимди?” - деб, келсенг муну кёре.

862

Хурметли Аллах бар этгенд бизни джокъдан,
Джарсыуубуз джалыныды джюрекде отдан.
Мен - бир букъучукъ айланган, джелчик къакъса.
Букъучукъча учарыкъма топуракъдан.

863

Тюзлюкню береги чакъмагъанд бир заманда,
Тюзлюк джокъду бу дуняда бир адамда.
Бюгюн кюнюнз тюнененгча кетерикди,
Тамблангы джангы кюннге терге танг алангда.

864

Уртласам, алтын бетли кёрюнед Джуртум, -
Джандет-джаханым хапарланы унутдум.
Кёргенмисе ахыратха барыб келгенни?
Мен ары кетсем, джокъду къайтыр умутум.

865

Къайдасыз шохла, джаула, хур къызла - мёлекле?
Къайда джарсыу-къууанч? Къалдыламы джюрекде?
Сора къууанайыкъ бюгюннгю джашаугъа.
Алай буюрулгъан эсе хар мубарекге!

866

Джеталмады джаным бу аламны тюбюне,
Не джюрегими муратына, не кёлюне.
Энтда айтама: багъалат бюгюн кюнню,
Джеталлыкъ тюлсе къайтмаздан кетген кюнюнге!

867

Джарсыб турма, джарыкъ кёллю джаша, къууаныб.
Бу терс джашауда джюрю тюзлюкге, къулланыб.
Бош къайгъыланы джюгюн джюрегингден ат,
Рахат джюрюр ючюн, джолгъа чыкъсанг къуралыб!

868

Гырджынынг къалгъан эсе, къабаргъа ингирде,
Тыгъырыгъынг бар эсе, ичине кирирге,
Къул тюл эсенг биреуге, къул джекмей эсенг,
Сора насыблыса сен - керексе билирге.

869

Аман хансча, басыннганд медресеге миллет.
Ким джаханимден къачад, кими излейд джандет.
Билемилле экен Аллахны билгенин
Кимни джюрегинде болгъанын къаллай иннет?

870

Ашхыла бла джюрю, айырылмай, къадалыб.
Аманлагъа тагъылма сен, амалын табыб.
Аман адам бал аякъны берсе, алма!
Уу берсе да ич, ашхыны къолундан алыб.

871

Махтаналла, къутуралла байла, кюпселе,
Алтын окъадан кийимле бла джюрюселе.
Турсунмайла адамлагъа, адамлыкъгъа,
Къызбай болалла ала, тёрени керселе.

872

Ётюрюкню, хыйлалыкъны кёрюб болмайма,
Джарым молланы чыртда къатыма къоймайма.
Аллахны аты бла адамны алдайла, -
Аллай налатлагъа такъыйкъаamy джоймайма.

873

Мени джаллы джокъду, даулашсам тангнга дери.
Тыхсыб джылайма - ахсыннганды сёз нёгерим...
Бушууну тенгизинде джюземе, батсамед :
Тынчайырем, бу дуниядан кетсем керу!

874

Ич, тас этмейин акъылынгы, адамлыкъны.
Осалладан къоркъ! Джюрютме осал къылыкъны!
Таза иннет тут хоншулагъа-тийреге!
Ачы сёлешме, этме аз да аманлыкъны.

875

Тышында къалыб, ит йылыгъын кёрдюм тамам.
Термилеме Джуртума, алай а къайталмам.
Бу джашау кетди, насыб бермеди манга.
Ууахтым да къалайда джетерикди,къайдам?

876

Къалам бла джазылгъанды кюнлерими саны,
Не аз, не кёбюрек эталлыкъ тюлсе аны.
Ахсыннганны, ёксюннгенни къой да, олтур:
Ол затла бла къыйналады адамны джаны!

877

Къоркъмайма, джюз джыл джансам да, джаханим отдан,
Къыяма кюнледен, гюнахдан, ахыратдан.

Къоркъама мен джангыз джахил дюргенледен -
Ала бла сёлешгенден алдан не да артдан.

878

Сауса. Джаз келди суймеклик бла биргесине.
Чагъыр да келтирт, къайнай тургъан ёресине.
Алтын тюлсе, кёмюлсенг, къазыб алырча.
Ангылаб къой, кетмеген эсенг телисине!

879

Акъыллы-акъылман кишини магъанасы -
Бюгюнде джокъду сохан джартыны багъасы.
Телилеге къошулуб, сен да тели бол,
Ансы болуб къалырса телиле табасы!

880

Рысхы джыяса, арымай-талмай, кече, кюн!
Ёлмей джашаб къаллыкъмыса сен ёмюрюнг?
Джашау ёнгкюч берилгенди болджалы бла.
Къайтарлыкъса, ёнгкюч алгъанынг тюлд мюлкюнг.

881

*Кемликлерим кёбдюле, боллукъма тизерге,
Этген гюнахларымы бютеу къошуб бирге.
Аллахдан тилесем - кечер, билеме.
Не этейим, уялгъандан киреме джерге!?*

882

*Адамланы джаратыргъа ишлегенсе кеб,
Къошунчу къошунланы чыгъаргъанча, кеблеб.
Амма, кемликле кёбдюле адамлада:
Кимдед айыб, Кесинг джарата эсенг эслеб?*

883

*О джаным, ашхы шартланы джыйгъанлай тур бек,
Къууанч джашауну таласы болсун кенгирек.
Чыкъ тюшюучю къырдышха олтур ингирде,
Тангнга дери ойна-кюл, къаныкъгъынчы джюрек.*

884

*Кийиб турма джарсыуну , сагъышны къарасын:
Хар кюн сайын зауукъ эт - джанынга джарасын.
Ич, ансы джашау, кирпич къакъгъанча, къысхад.
Айыра бил эки дуниянгы арасын!*

885

Тынгым аздан аз, бек мыдах къарайма джерге:
Мадар джокъ хар ишими артына джетерге.
Тегеран, бир Аллахха махтау салайыкъ:
Тыйыншлыбыз барыбыз да азаб чегерге!

886

Муратынг бар эсе, зауукълу джашайым деб,
Джерни башын аякъ тюбюне атыб, теблеб,
Мени диниме кёч, айтханымдан чыкъма:
Ичме аламны ачыуун, ич чагъыр, излеб!

887

Гяхиник къырдышда чайкъалсала гоккала,
Аязчыкъ ийислерин джая, солуу ала,
Акъылман чагъыр ичер суйген къызы бла,
Чагъыр аякъны да ууатыр, аз къыйнала.

888

Джашлыгъымдача, толтуруб тартсам ичкиден,
Энтда насыблы болама аны кючюнден.
Сейирсинмегиз, ачыды деб чагъыр бек -
Бар джашаууму ачысы аны ичиндед...

889

Бютеу дуняда билгенибиз - джукъ да тюл.
Сёлешгенибиз, эшитгенибиз - джукъ да тюл.
Къан багъа бериб алгъаныбыз - джукъ да тюл.
Шагъат болгъаныбыз, кёргенибиз - джукъ да тюл.

890

Дуняда джашау бизни дуркъугъа джыяд.
Джазыу, узакъгъа иймей, аллыбызны тыяд.
Бир деб бир муратынга джетгинчи талпыб,
Аджал джетиб, турмазча, борбайынгы къыяд.

891

Хайям! Джилтинчиксе Аламны кюзгюсюнде,
Кёмюкчюксе къайнагъан чагъырны юсюнде.
Мингле бла Хайямланы бар да, джокъ да этед,
Бизни Джаратыучу бу Джерни бет джюзюнде!

892

Эртденнги чыкъны кёлтюралмай, кюн тиерге
Гокка хансла, терлеб, бюгюлгендиле джерге.
Ичлеринде акъ гюлню мен джаратама:
Ол, этеклерин джыйыб, башын тутад ёрге!

893

Уян! Эртден, алыб кюнню алтын къамасын,
Терк айыргъанды кече бла кюнню арасын.
Юркютгенди джулдузланы чууакъ кёкде,
Джашнатыб Шаркъ джаны солтанны къаласын!

894

Барады ёмюрню ызындан ёмюр кетиб,
Джазыу да къаушатады бизни, джесир этиб.
Бюгюн къырдышны юсюнде къууанайыкъ:
Тамбла тюбюне тюшерикбиз, кёзюу джетиб.

895

Биз - Сен джаратхан дуняны къабыл джашы.
Биз - аламны да, джашауну да акъыл башы.
Джерни джюзю тёп-тёгерек джюзюк эсе,
Биз а - юсюнде джылтырагъан асыл ташы!

896

Ёмюрле барадыла, ёмюрлени къуууб,
Джазыуу бизни эзеди, ууучунда уууб.
Хар зат тебмей, тюрленмей турса джашауда,
Сен да келмезенг бу Джерни юсюне туууб!

897

Уллу Аллах, кѳргенлей тургъанма рахматынгы,
Ийнанмай да джашагъанма, сагъынмай атынгы.
Гюнахлыкъ, сууаблыкъ ишле да этгемне.
Не базманнга саллыкъса, табсам ахыратынгы?

898

Бир такъыйкъа - кяфырлыкъдан диннге-ийманнга.
Бир такъыйкъа - къарангылыкъдан джарыкъ тангнга.
“Джашауунгу къууанч этиб ётдюр”, - дейме.
Джашауунг да бир такъыйкъады, ийнан анга!

899

Танымазса къарангыда акъны, къараны,
Айырмазса керти бла джалгъанда араны.
Къайдады аламны тахсасы, ачхычы?
Алифден башланады аны къуралгъаны!

900

Бир кере берсе къадар рысхынгы, ёлчелеб,
Къошаллыкъ, къораталлыкъ тюлсе анга, тилеб.
Къолунгда болгъан затха къууаныб джаша,
Сеннге джокъ затны кюрешме бошуна излеб.

901

Дин тутхан сылтауланы кьой, Къуранны да джаб,
Ач адам бла кьабынынгы тенг юлешиб кьаб.
Харам хакь ашама, дерт тутма кишиге, -
Ахыратда сени ючюн берирме джууаб.

902

Насыб берме да, миллетни ууучха джыйыб,
Бир джюрекни кьууандыр сен, бушууун тыйыб.
Дуняда кьуллукъну азат этме да,
Джангыз кьулну башына бош эт, кёзюнг кьыйыб.

903

Кёлюн кьалдырма бир кишини, заран салыб.
Джюрегин джапыр хар адамны, кёлюн алыб.
Тынчлыкълы джашаргъа суйсенг дуняда,
Къыйналсанг да, турма башхагъа ачыуланыб!

904

Бир кере ичмегенме чагъырны, кьууаныб.
Ууучум толу бушуудан ичгинчи, кьаныб.
Кишини тузуна гырджын басмагъанма,
Мен да къыйналгъынчы аны джарсыуун таныб!

905

Муратынг толур, узакъ джолланы къатласанг,
Къайгъылы джюрекни къанын сыгъыб атласанг,
Сюйгенлеча, кесинги барамта этсенг,
Керексиз сагъышланы башынгдан аталсанг.

906

Джашау тохтаусуз барад, бекден бек тюрлениб,
Бир зат да турмайд орнунда, тебмей, сирелиб.
Бар затынг - кезбауду, тюшюнгдеча - джокъду.
Джокък затынг да бар болады, къолунга келиб.

907

Тенглеринги ортасында чагъыр ич, Хайям,
Сюйгенинги уккаш эте, болсанг да баям.
Кирпик къакъгъанча бирди джашауну джолу:
Бюгюн - бар, тамбла - джокъса. Къууаныб къал тамам!

908

Кюн къыздырыб башласа - сүймекликди ол.
Джерни бети джашнаса - сүймекликди ол.
Сүймекликмиди да булбулну тарыгъыуу?
Джюрек джара ашланса - сүймекликди ол!

909

Джюрегими урлаб кетдинг, менден-къутулуб.
Сеннге суймеклигим кетмейди унутулуб.
Сейир тюлмюд: баргъан суудан ичалмайма,
Ёле турсам да, сусабдан тилим тутулуб?

910

Къайдан чыкъдынз? Нюр къошаса айны нюрюне.
Къайдан чыкъсанз да, кюнча, джарытыб кёрюне.
Дуняда къызла джасаналла тойгъа.
Сен кесинз, тойну джасаб, чыгъаса терюне!

911

Байчаны къычыргъаны къулагъыма келди,
Бир ариуну ариулугъуну сырын берди.
“Джылны узунлугъу кечени ашырсанз
Ариуну къучагъында, насыблыса сен”, - деди.

912

Бал аякъгъа алгъышла этед акъылман къарт.
Уппа эте ичелле суйгенле, сен да тарт.
Бу кёзюу аякъны къадар джерге урад:
Нек урду? Нек ууатды? Нек бурду бизге арт?

913

Тамблабыз тубандады, къарайды ташадан,
Ма бусагъатда ал аллыгъынгы джашадан.
Ич, ай бетлим, бу айлы кече, тилейме.
Бир кетсек, бизни табмаз ай, къараб башладан.

914

Къаракъаш умут этдирди, ышарыб манга.
Аллах, бушууумча, кеб джашау берсин анга.
“Игилик эт да, суугъа ат” , - деб айтыу барды.
Аны ючюн болур, къайгъырыб чыкъдым тангнга.

915

Джашау джолунг тауусулуб, тирелсенг жаргъа,
Умут этме, артха къайтырча, джол табаргъа.
Бу джут дуняда джукъ къоймай, ала кет,
Ансы заманынг болмаз ызынга къараргъа!

916

Башхалагъа да ышара эсе ариуунг,
Кенг бол андан, не этесе аны аурууун.
Андан эсе, факъырча, азатлыкъ изле:
Бир да болмаса, сакъланыр сыйынг, къарыуунг!

917

Сокъуранырса, заманынг бошуна кетсе.
Къыйналырса, сени къартлыгъынг дженгил джетсе.
Сени къайгъылы тюлдю Тейри кёкде,
Сора ариуну эркелет - ойна, кюл, тепсе.

918

Тул-тубан миллет бизге дери болгъанды тас,
Бу дуняда къалыргъа этсе да дыгалас.
Ариуланы кёзлерилле зыгъырчыкъла:
Тилеб айтама, джюрюсенг, джерни эслеб бас!

919

Джерде бу букъучукъ къалгъанды умметингден,
Джансыз болуб юзюлгенд жанлыны этинден.
Айджаякъны себкили огъуна болур:
Букъучукъну сюртсенг, эслеб кетер бетингден!

920

Джашау келинди дунягъа эм инсаннга,
Къошулмайма башха диннге эмда ийманнга.
“Къалыннга не береме?”, - дедим келиннге.
“Джюрекни къууанчын”, - деб джууаб берди манга.

921

Бар джашауну Джерден Кёкге дери сюзгенме,
Илмуну, билимни тенгизинде джюзгенме.
Бары да джукъ тюлдю чагъырны къатында.
Алайын, ичиб, кеф алгъанымда, сезгенме.

922

Болмайды ичерге! Ички харамды, харам.
Мени уа чагъыр бла бек джарашыуду арам.
Тюздю: тумакълагъа ичерге гюнахды.
Ичмей къоярмы эсли киши - алим адам?

923

“Джаханим сакълайд, - дейдиле, - эшиклерин кериб.
Сюйгенлени, чагъыр ичгенлени, эсириб”.
Тюздю. Ала джаханимге барсала,
Джан болмаз джандетде, кёрсенг ичине кириб!

924

Шапа, джюрек “тесукъагъа” барад, “ич” десенг,
Къууанчха, бушуугъа да батад, тенгизча, кенг.
Тарджюрек суфий, тамчы ичсе да, кёбдю.
Сора биз къалай болайыкъ аллайлагъа тенг?

925

*Къарт, даулашаса Тейри бла, ичинги тѣгюб.
Стемейди Ол, махтасанг да, турсанг да сѣгюб.
Кѣлкъалды болма, азды деб бар “бернеси”,
Бир кесек сейирге къара, ныгъышха чѣгюб.*

926

*Тюнене алимлебиз дегенле, кѣллениб,
Бюгюн тентекле боладыла, кѣзюу келиб.
Андан эсе, джюзюм суу ичселе уа,
Кеслери да къатхынчы, джюзюмлеча, кебиб!*

927

*Кимни да джолу юзюллюкдю, джашай барыб.
Шапа, чагъыр келтир! Бир ичейим, ышарыб.
Алтын тюлсе, сен сылыкъ, бир басдырсала,
Экинчи къазыб алырча, джерден чыгъарыб.*

928

*Турмушунгу огъур бла башладынг - сора уа?
Харакет-хадек джыйдынг, джашнадынг - сора уа?
Апчымай, абзырамай, джюз джылынг кетди,
Экиджюз джылгъа джете джашадынг - сора уа?*

929

Эки бетли кюрешед, Аллахха джол салыб.
Иймансыз тырмашад, хапчюгюне кьадалыб.
Къычырад, о телиле, аджашхансыз деб,
Джахил муадзин минарадан, тили чалыб.

930

Бу дуняда азабын чегед биреулен -
Биреулен да суюмекликге сингенгенди терен.
Бирси Аллахха джол излей аджашханды.
Кетгенди башха орам бла, къырккыб кенделен.

931

Сыркыулукъ этиб айланыр ючюн кьоймадым,
Дагъыда бу адаргы джашаудан тоймадым.
Субхан Аллах, бирсе деб ийнаныб турдум,
Бир кере да, эки бетлича, бет джоймадым.

932

Эки дуняны ортасында - тюбсюз джар.
Биз билмейбиз, ары джанында не джокъ, не бар.
Джазылыбдыла джашауда ишлерибиз,
Алагъа бизни Джаратыучу кеси кьарар.

933

Бир, эки, юч кюн - кетед джашауну заманы.
Бокъланыб, гузаба баргъаныча къобанны.
Тюнене, тамбла кюнлени бошха сана,
Къууаныб джаша - бюгюндю сеннге къалгъаны.

934

Джюрюйбюз, Кёк къабакъны тюбюнде сюркеле,
Тар дунияда бир-бирибизни тебере.
Терсликни Кёкге кюреб турма, аралыб:
Сенден эсе анга къыйынды джюз-минг кере.

935

Джашлыгъым келиб кетди, кетгенча джаз, чагъыб.
Атылгъанма, къалгъанча чапракъ джерге агъыб.
Кетди учуб джюрекни къууанч булбулу.
Ай медет, къайры кетди экен, къанат къагъыб!

936

Джарлы гокка хансчыкъ кеси джангыз къыйналад,
Эртденнгиде дюрген аязчыкъ онгун алад.
Джазыкъсынмай къалай къоярма мен аны?
Чагъыб, джашнаб, аз айныгъынчы,къуруб къалад.

937

Бу кьошунну эрнине эрними тиредим:

“Джашауну, аджалны тахсасы неди? “ - дедим.

“Мени уппа этиб турсанг - олду джашау” -

Деб шыбырдады. Сора алайгъа тюзелдим.

938

Бу Джерни башын, Кёкню тюбюн тинтдим кескин,

Айырдым адаргы джашауну тюзюн-терсин,

Кёб тахсала ачдым, туюмчекле тешдим.

Ай, медет, тешалмадым аджалны кюрмесин.

939

Билеме, джаратханса дуняла, кёкле.

Алай а джараладан толалла джюрекле.

Ненча акъылманны, ненча гюлеринни.

Кёмгенсе Сен джерден ишленнген кюбюрчекге!?

940

О хатерсиз Тейри, Сени барды хапарынг:

Нек джутады бу къаты джер джанланы барын?

Аз кёб накъут, налмаз чыкъмаз эди бери,

Эки джарсанг джукъдан тоймагъан Джерни къарнын!

941

Биз - бурху джашауну топуракъ гинджилери.

Джазыу тебереди, тюртеди ары-бери.

Сюркеле, айлана бир иш тындыргъынчы,

Бизни асырайла кюбюрге, къазыб джерни.

942

Джашау эшик бегитед - ачхыч джокъ ачаргъа.

Болгъанны тубан басханд, мадар джокъ чачаргъа.

Экибиз бир такъыйкъаны ушакъ этгинчи,

Ууахты джетед, къабырла таба къачаргъа.

943

Умут этесе, игилик келсин деб Кёкден.

Кёзюнг къыймайды кетерге Джерни юсюнден.

Кючден сюрреб джюрюйсе кеси кесинги:

Тамбла не болурса, айырылсанг кесингден?

944

Келгенме дунягъа, илячинча учуб.

Ачыкъ айтырча киши джокъ, ичими чучхуб.

Келгенимча, ызыма кетсем, таб болур,

Джашагъандан эсе бу тар джашауда, джунчуб!

945

Акъылманладан джыйдым билимни урлугъун:
Себгенме келлик тёлюге, къоймай бир джугъун.
Сейирге къара, артыбыз къалай болду:
Джангур бла келдик, джел бла кетдик, келиб къуугъун.

946

Джашау - эски стауат, къалгъан къалапеледен.
Кече - тору ат, Кюн - акъ ат, кёзюлеб кетген, келген.
Залим Джамшидле, Бахрамла да кетдиле,
Сыйыныб джаталла тар къабырлада терен!

947

Кимсе? Бир тамчы тюбсюз кёгюнде аламны.
Бир ызчыкъ - чертгенинде Джазыуну къаламы.
Бош къыйналма: ызчыкъ - кетди, тамчы - кебди.
Олду Бериучюню бизге берген саламы.

948

Аллах берди, Аллах алды - алайды хапар.
Джазыуну тахсасын билирге джокъду мадар.
Ашарыкъ, ичерик береди бир кесек,
Аны да джутланыб, берирге сылтау табар!

949

Зауукъну кёзлеуяндан бир тойгъунчу, уртлаб,
Джашаудан кетесе, чыкъгъанча тойдан чартлаб.
Джазыуунг айланыб турады ызынгдан,
Къараб къарагъынчы, кетеди сени урлаб.

950

Биз туугъунчу, айланыб тургъанды Джер джангыз.
Бизден сора да турлукъду, джатсакъ да джансыз.
Келсек-кетсек да, джукъ хата-хайыр джокъду.
Тамчы акъгъанча тенгизге, атылдыкъ сансыз.

951

Хайям! Джан тёнгегинг, башхасы джокъ, къошду, къош!
Джолоучугъа бир кече къалыб, солурча шош.
Къайгъылы джанынгы аджал алыб кетсе,
Ёмюр ёмюрлюкге боллукъса башынга бош!

952

Джолоучубуз тохтаусуз - боллукъмуду солуу?
Не болад экен, бошалса инсанны джолу?
Хансчыкъ болуб да къайтырбызмы минг джылдан?
Ким берликди бу соруулагъа джууаб толугъа?

953

*Кёзюуюнг джетиб, кирсенг топуракъ “кюбюрге”,
Умут этме экинчи айланыб келирге.*

*Минг, эки минг джылдан къайтырбызмы бери?
Бир чёбчюк болуб сюелирча джерден ёрге.*

954

*Джашау - шахмат оюн, кесек заман джояргъа.
Ай медет, мадар джокъ бу оюндан тояргъа.
Джазыу а бир хазыр, бирем-бирем къымыб,
Бизни къарангы чунгургъа быргъаб къояргъа!*

955

*Къарачы башында къантарылгъан “гоппаннга”,
Тюбсюздю, не къуйсанг да, сыйынады анга.
“Ич”, - деб узатса Бериучю, чарламай ич!
Ансы къоймайын Кеси ичирликди санга.*

956

*О джаным! Джаша, джашаугъа кесинги бериб.
Къууан бу дунягъа, къучагъынгы кериб.
Кёрмеймисе: былтыргъы къар эриб кетди.
Тоюб къал джашаудан, сен да кетгинчи эриб.*

957

Топуракъдан адамны Сюегенсе ёрге.
Андан да тукъумла къураб, джайгъанса Джерге.
Хар инсанны мангылайына Джазгъанса:
Къыяма кюнде Аллынга барыб тюберге!

958

Бир кюн бошлукъ табмадым джазыуну къолунда,
Бир кюн къууанч кёрмедим джашауну джолунда.
Ёмюрюм бу джашауну сохтасыма мен,
Дагъыда уста болалмадым бу болумда.

959

Джарсыу болмаса, болмагъанд бир да къууанчым.
Чагъыр болмаса, болмагъанд мени джубанчым.
Бу мени болсун деб, бир тилегим толмагъанды.
Джашлыгъым муал болду, терк агъарды чачым.

960

От бла джел, суу бла топуракъ - къуралгъаны санланы.
Ахыратда къобарыкъбыз, унутуб джарсыуланы.
Нек аяйды адам чархын, тебленник эсе?
Сыйлы Аллах сакълар джаханимде къауум джанланы.

961

Бурху джашау кюл-тубан болады аламда.
Кеслерин терилтиб нек джашайла адамла?
Джелни кърнашыды адам - чырагъын джандырад.
Дагъыда межам ишлейди джелли орамда.

962

Ийнакъларма эртденнгиде кюнню таягъын.
Къучакъларма джарыкъкёл бийчени аягъын.
Къошакъ сёзлерине да: “Хо” - дерме, бирге болуб.
Уппа этгенден эсе санчаны джаягъын.

963

Акъылынг бар эсе, ырысхыгъа хорлатма.
Къызгъанчлыкъгъа табыныб, сыйынгы къоратма.
Джана тургъан от да бол, бара тургъан суу да бол,-
Топуракъча, кесинги бораннга боратма.

964

Чыгъанакъдан къоркъа эсенг, гюлге узалма.
Баш ауруудан къоркъа эсенг, чагъырны алма.
Сейирлик суймекликни сынаргъа сую эсенг,
Джюрекни бошуна кюйгенине къыйналма.

965

Санга да: “Мурдар” , - деди эсе, кеси мурдар,
Айтханына ийнаныб, джанынгы кыйнар.
Кесини харам иннетин кёрюмю кюзгюде?
Санга да гюнахла салыргъа лагъым табар.

966

Акъылман, патчах, ринд - белгилилле къадаргъа.
Умут этме сатыуда джазыуну алдаргъа.
Кеси миллетинги хыйлалыкъ бла тонай эсенг,
Бош кюрешме Къадарны кёзюнден джалларгъа.

967

Айыб тюлмюдю, чыкъгъандан сора ёлюр тюгюнг,
Джангыдан юй ишлеб, кёлтюрсенг ауур джюгюн.
Бу джашау джелди деген шоек да: келди - кетди.
Ышангысызды джелге таяныргъа бютюн.

968

Оюмсуз джашауну танысанг, этме дыгалас,
Къалгъанланы ичинде акъылынгы этме тас.
Акъылман джарсыуун зауукъ бла джабсарады.
Сен да, иги умутлагъа бёлеб, джюрекни бас.

969

Оюмсуз джашауну сюзгенбиз - халкъгъа туруд.
Сен а акъылынгы къурутма - башында тут.
Акъылман джарсыуларын зауукъ этиб кетеред.
Сен да, чагъыр тарта, къайгъыларынгы унут.

970

Сыйынгы мийик тутар ючюн къалгъанладан,
Башынгы мийикге кёлтюрме адамладан.
Ашны, аджалны юсюнден къайгъылы болма,
Болур аланы татыуларын сынар заман.

971

Киши билмейд джазыуну джоругъун-джолун,
Акъылманда да джокъду аллай болум.
Насыб излеген чагъырын къагъышдырыб ичсин,
Энтда ичерча, узатсын ары къолун.

972

Минг джыл джаша, кючлю бол обурдан, ибилисден,-
Юмюрлени терени чарсда джокъ боллукъса сен.
Джазыуубуз таурухлада джылтыраргъа болур.
Насыблыса сен, джилтинча джарытыб билинсенг.

973

Болушлукъ излеб, казийге муфтийге да келдим:

“Тюз джол кёргюзтюб, джюрекни сёнгдюрюгюз”, - дедим.

Джылым келгенинде, “ билгичлебиз” дегенле

Джашауну менича аз билгенлерин эследим.

974

Джюрек, сорушуб, джандетни юсюнден билгенд,

Акъылманладан да джууаб табмай, тюнгюлгенд.

Къайтара да айта туралла нарт таурухланы :

Барын да сезиб, джюрегим ичинден кюлгенд.

975

Чакъгъан гюлlege, чагъыргъа, узатаса къол.

Гызмар болсанг а, зауукъгъа табмазенг джол.

Дуняда мюлкледен ким сайлаб ала эсе

Чагъырны, гюлню да тахсасын биледи ол.

976

Харх эте, кюле тарт, аякъны таукел тутуб,-

Къобуз, зурна тартыула къоялла къутуртуб.

Ахырзаман тамбла келиб къаллыкъ болмаз, эшта?

Келсе да, къоярла аз гюнахны унутуб!

977

*О насыбсыз, не излейсе бу эшекледен?
Акъял юретеде десенг, къачалла сенден.
Ёле тебресенг, уртлам суу къуймазла аузунга,
Бедишлени санай, санга къарарла кенгден.*

978

*Бу кюлкюлюк дуняда - джюрегинг такъыр.
Къошун сынды эсе, гоппанда толуд чагъыр.
Джюрекде джарсыуунгу ууун алады, уртласанг.
Гоппанны къантармагъан тюлмюд джарлы-факъыр.*

979

*Эсли бол, телича ит ыйлыгъын сынама.
Чомарт тургъанлай, къызгъанч тенглени унама.
Кесинг халал эсенг, тенгинг да халалды санга:
Игилик эт, хыйлачы адамгъа ийнанма.*

980

*Гокка хансла да мууал болурла,къурурла,
Кёгет терекле да къурукълача турурла.
Мени да бир тилли эсине тюшюрмез чырт,
Бизни барыбызны да эртде унутурла.*

981

Сюйгенми эринлери - къызыл джаухарла.
Накъут-налмаз ташладан багъалылла ала.
“Сюйгенимча субайсыз” , - дедим кипарислеге.
Кипарисле, къууаннгандан, ёсюб башлалла.

982

Шапа, кече къанатларын кёлтюргенд ёрге,
Сен а ичибсе, кюн джарыкъ тийгинчи джерге.
Нарциссча, алас-булас кёзлеринги ач бери,
Чакъыр къалгъан тенглени да - ичейик бирге!

983

Турлукъду айланнганлай кёк бла джер да бирге.
Турлукъду урлукъ да сакъланнганлай бу Джерде.
Турлукъдула джарытханлай аламда джулдузла.
Турлукъду къарагъанлай къадар да сейирге.

984

Зауукъ эт, тарта чагъырны тамам кючлюсюн,-
Олду дуня байлыкъдан аллыкъ юлюшюнг.
Билмей тургъанлай юзюллюкдю джашауну джиби.
Джашаб къаллыкъма дегеннге уа ким да кюлсюн.

985

Джазыу, ичиб кьойдунг да кьашыкъ бла кьанымы.
Ёлюр от бериб, алыб кьояса джанымы.
Нелляй бирни айланлыкьма кьабын ётмек ючюн,
Кече-кюн деб аямай, тьююб тёрт санымы?

986

Бир - зурнады адам, бирде уа - тьюбсюз джыккыр.
Бир - чагъыр бёчке, бир да - джырлана тургъан джыр.
Не зат бла тенгleshдирсин Хайям адмна джанын?
От бла. Аны да харам ичинде джашырыр.

987

Кёк! Тьюбсюз теренсе, джокъду учунг, кьыйырынг.
Кёбдю джашауда тынчынгдан эсе кьыйынынг.
Джюрегимде джарама тузну себгенлей тураса,
Берген джашауунгу да ызына сыйырдынг.

988

Кьыйнайса джанынгы, джыяса гюнахланы,
Къайтмайса тобагъа, суймейсе адамланы.
Къабырынг кьычырыр, джер да кёлтюралмаз сени.
Аллах нек джаратад сенича джаманланы?

989

*Кечени къара дарийинден бичеди Кёк
Хар кече сайын, адамлагъа тигиб келек.
Джазыу, мурукку зат этмей, суудан чыгъарыб,
Къайтарыб, джерни теренине кёмеди бек.*

990

*Джашау ачyd. Сора бушуудан бармыд хайыр?
Андан эсе чагъыр тартыб, ортаны айыр.
Джаз келгенди, гокка хансла чакъгъандыла бютеу.
Бу чакъда артыкъ да джарыкъ этеди чагъыр.*

991

*Джюрегинги инджитиб турма, болма мухол.
Биягъы чагъырдан тарт да сен, тынгылы бол.
Джарсыуну джюгюн ат, чагъыр къошун таба атла:
Кёремисе, къалай къысхады насыбха джол?*

992

*О джюрек, хыйлалыкъчыла сеннге тюзелиб:
“Чагъыр заранды” , - деселе, аллынга келиб.
Ийнанма, алагъа ачыугъа кеф алгъанлай тур,
Алгъынча джарыкълай тур, къалма сен тюрлениб.*

993

Оджагъындан тюшсе аджал Хайямны, табыб:
Юзсе джашаудан мууал чапракъны, узалыб.
Боллукъду уууч топуракъ, сыйыныб аязгъа.
Сора элерле аны да, элекни алыб.

994

Бурма чачларынг - неден да багъалыла.
Тюшде - мингден, кюндюз бир кёрюнселе ала.
Аланы бек ушатама суйген джюреклеге,
Бири бирин ийнакълай, къошула турсала.

995

Шахматла ойнайбыз. Сен - сюнну бийчеси.
Ат бла джюрюйме, ашыкъча, онгсузду кеси.
Менде - къарала, Сенде - акъла: - ёшюнлешебиз.
Ахырында - манга мат... Ма джашауну дерси.

996

Мен тюлмем чагъыр ичген бла болгъан баям.
Гюнахсызем, гюнахладан толгъан тамам?
Чалдышлада эсириб, атылыб джатсам да,
Намаз къылмай, тынгы табмагъанды Хайям.

997

Джашауда джылларым тауусулсала, кьоркъмам.

Неда ёмюрге кьалырча букъучукъ болсам.

Ахыр кюн келликди, сора не затха кьоркъаса?

Алай а, зауукъ джашау этдим, деб кьоялмам.

998

Умутланы, муратланы тыярыкъма дыб,

Хар кимге да джюрегими эшигин джабыб.

Суфий шыйыхмамы, буддий монахмамы сёзде:

Мен - менме. Танымай кьоярсыз да джангылыб?

999

Джашауну азыгъындан энтда бир къабсам,

Энтда бир чагъыр аякъ бла алгъыш айтсам,

Энтда бир кере тылпыуум чыкъсаед мени,

Энтда бир эшикден ююме сау къайтсам...

1000

Ораза. Гюнахды ичген бу сыйлы айда.

Аны ючюн ачы болурму чагъыр, къайдам.

Аллах, кесинг джаратханса чагъырны да, Сен кеч.

Татлы эт, бир тогъусакъ - андан насыб къайда!

1001

Джокъду хатанг. Насыбды, къалсанг акъылынг къыллы.
Алай а джарты билим бла къалмасын акъыллы.
Джазыугъа ышаныб да атланма: къаушатыб,
Джашаргъа юретируине болма сен аккыллы.

1002

Майна, келед афенди - башында сархы.
Намаз къылгъандан мангылайында тархы.
Не башхабыз бард, Аллахны къулларыбыз,
Экибизни да теблер заманны чархы.

1003

Магъанасын ангыламай, джашаудан кеттем.
Ичиб, гюнах иш эте эсем,энди эттем.
Не келсин, бу антымы бузмай къоялырмамы?
Алайсыз а джашауда муратыма джеттем.

1004

Кесинги тыя тур зийналыкъдан, бедишден,
Шериат дурус этмей, унамагъан ишден.
Дуния сеники болса да, кетериксе сен,
Бир эшикден кириб, чыкъгъанча бир эшикден.

1005

Джаш! Къартха тынгыла, ашхы шартны къурутма.

Джаш тёлюге айтханын ангыла, унутма.

Осал ишни башлама, тилейме сенден.

Джахил адамны къатынга джууукъ джуууртма.

1006

Байлыкъны къой. Хар кимге да джетерик тюлд ол.

Шыйыхны бош табалама, анга да къой джол.

Хар джанны Аллахы барды. Хоншунгу терследе.

Кесинги терслигинги да эсгер - адам бол.

1007

Сени сайладым дуняда ариуладан,

Джюрек джылыуум, кёз джарыгъым сенсе, ийнан.

Джашаудан багъалы болмаз бу дуняда,

Сен а багъалыса меннге джерде джашаудан.

1008

Сыныкъды, махтаныб башын кёкге тиреген.

“Хар кимден акъыллыма, акъылманма”, - деген.

Къарачы кёкге, джерге, дунягъа, аламгъа -

Бир бурхучукъса, чымыртачыкъса сюелген.

1009

Ич джана тургъан кызыл отну-накътну,
Ариугъа къарай, жарыта бетни-кътну.
Джюзюм: “Аямай ичигиз къанымы, - дейди, -
Къыйынлыкъ сынама, къулакълама джукъну!”

1010

“Кюнюнг къарангы болуб тие эсе джерге,
Болмай эсе джазыуну кишенин юзерге,
Сора хар тюбегенинге соруулаб кёр сылтаун:
“Бизни джашауубуз да тамам алайд “, - дерле.

1011

Аягъынга къоннган букъучукъну сюрт эслеб:
Ол къалапеледе болгъан болуред гёджеб.
Неда чемер уста болуред агъачха.
Сёзсюз : ким эсе да болуред - къойма теблеб.

1012

Чакъырмайма сёз нёгерге, кетсин деб заман,
Эрикгеними кетерсин деб, келиб инсан.
Къалай бек кюсейме кесек тынчайыргъа!
Кюсесенг да: джокъду джашауда тынгы, ийнан.

1013

Джашау! Тураса мени кесингден чиркитиб.
Хур джюрегими сескекли, илгиздик этиб.
Ызымдан игилик келликмиди, кетсем?
Алайын кезюме тюртесе хаман, чертиб!

1014

Хар адамны къайгъысы керекмиди сеннге,
Аманны, осалны тартма кесинге теннге.
Къайтарыб айтама: бедишлик этерле,
Керек кюнде къыстарла кеслеринден кеннге...

1015

Къайсы джолда сакълайды мени да аджал?
Къайсы кюннге салгъан болур манга болджал?
Къайсы уртламымда къалыр тылпыуум, тыйылыб?
Болурму бир кюнюм бир кюнюмден маджал?

1016

Къайдан чынъгъанбыз, къайрыды адамны джолу?
Бу соруугъа бюгюн да джууаб джокъду толугу.
Ненча акъыл башны, ненча асыл джюрекн
Думп этеди Аллаху тагъаланы къолу.

1017

Кече-кюн демей, сагъыш тенгизде джюздюм.
Асталны-ауалны да тексериб сюздюм.
Дагъыда мен бир зат билмегеними билдим -
Ахыры бу дунядан умут юздюм.

1018

Джюзюмню къызы бу чагъырды манга бийче,
Экибизге неках этилсин ма бу кече.
Къалайым, къууанчым къойнума сыйынмайын,
Мен башлагъынчы башха дунягъа кёче.

1019

Ах, бармыды дуняда къалырча себеб?
Джерге асырайды Джаратхан, бизни чёблеб!
Аллахны къулу эсенг, тилейме энтда:
Джюрюме бу джазгъы чакъда кырдыкны теблеб!

1020

Джыгырам, даулашыб турма джазыу бла, жараш.
Болмайды ол сеннге не эгеч неда къарнаш.
Андан бир затны сайлаб алаллыкъ тюлсе:
Бушууну, къууанчны да береду аралаш.

1021

Къан къазауат этгенме кечинирге,
Аджал джетсе, болмайды кечигирге.
Бир кесек аязырымы излесегиз,
Кюреширсиз чагъырдан ичирирге.

1022

Адамлыкъ бла, акъылманлыкъ бла, о Хайям,
Эки дуниянга да болгъанса баям.
Джерде джашау тарлыкъ этгенди санга,
Къол аязынга сыйыннганды бар Алам!

1023

Тарт чагъырдан, ансы джукълаб къаллыкъса кёрде.
Суйген тенглеринг болмай огъурлу джёнгерле.
Тахсаны къулагъынга айтыб къояйым:
Гокка ханс къуу болса, экинчи чыкъмаз ёрге.

1024

Толгъан айны ызындан чыкъса джулдуз - Зухра,
Бурундан адет: кесинги ичерге къура.
Сатыучу телиди - бир уртлам этмейди,
Насыбы къолунда болса да - анга туура!

1025

Джарсыб турма, мангылайынгдан чыкъгъынчы тер,
Джазыуну берген бушууун джюрекден кетер.
Сен шоркъулдаб баргъан сууну джанында тарт.
Тойну бардыр, сени да къабхынчы къара джер.

1026

Джюрекни къылларындан тамыб, агъады къан,
Бюгюн да башымы алалмайма бушуудан.
Бушууну тамырын кюйдюреди чагъыр:
Ариу бла тартайым, юсюме атхынчы танг!

1027

Джазыу джаныу этгенлей турад къамасына,
Илинибди хар адамны да джагъасына.
Эки дуня - эки ортада къалабыз,
Бегиннгенча эки къаяны ортасына.

1028

Джашау - эки халы: бири - къара, бири - акъ,
Аны кеч ангылайбыз, джашаудан къорасакъ.
Ким биледи, бошуна келе болмазбыз,
Бу дунябызда бир затчыкъгъа джарасакъ...

1029

*Кёрюб-зат этиб болмайма бир молланы.
“Не берелле”, - деб джайыб турур къолланы.
Аллахны аты бла алдаб, ол сатыу этер,
Къалайыды сора муслиман болгъаны?*

1030

*Шериат унамайды чагъыр ичгенни.
Ол а дуняда джашауумду мени.
Ачыды чагъыр - дагъыда ичеме:
Аламатды хар зат ичинде гёзенни.*

1031

*Бюгюн алтын, кюмюш кийиб сирелгенле,
Дуня амалгъа джанларын бергенле,
Алача, бийлеге къуллукъ этмесенг,
Бар адамладан сени эрши кёргенле.*

1032

*Эсингде тут, унутмай джашауну дерсин,
Айыргъанлай тур, ангылаб тюзюн, терсин.
Къайгъысыз, рахат джашаргъа излесенг,
Башханы къыйнама, къыйналсанг да кесинг.*

1033

Тур, ариуум, чагъыр аякъны бери узат:

Насыблыма сени бла, мынга джетмейд бир зат.

Бер къызылджаякъ чагъырны, нюр бетингча.

Джолларым да, бурма чачынгча, гылджа-мылджад.

1034

Кёзююунг келсе айырыллыкъса джанынгдан.

Бизден таша кетиб, джашармыса джангыдан..

Ич чагъыр, билмей эсенг, къайдан келгенинги,

Къайры баргъанынгы да билмей эсенг мындан.

1035

О мубарек! Хайямны айтханын эт къабыл:

Бу къуджур дуняда акъыллыгъа тагъыл.

Кир иннетли джахилден кенгде джюрю,

Халал тенглеринге керек кюнледе табыл.

1036

Къобуз таууш, чагъыр, джыр - мени билгеним,

Сеннге береме джашауда башха кюнлени.

Кабусну, Тусну мюлкюнден багъалыд

Тюз тенглерим бла бир кере ойнаб кюлгеним.

1037

Къатыша келгенме аманнга, игиге,
Эритесе бушуу бузну джюрегимде.
Дертлиме бу джашаугъа: тамам ичиб,
Джетмей къоярыкъ тюлме аны джигине.

1038

Къачан къоярыкъды джазыу мени тюйгенин,
Къуй! Эртдеден тургъан чагъыр - эски суюгеним.
“Ичген иймансызды”, - дегенле десинле!
Къуйчу, джукълатайым джюрегими кюйгенин.

1039

Эй, шапа, огъурлу танг къарайд терезеден,
Къантар къошунну, джукъ къалгъан эсе кечеден.
Ичерикбиз энтда, алгъынча къууаныб,
Сыйынсын джангыз такъыйкъагъа джашау бирден!

1040

Сюймеклик азабды - сынагъан эсенг аны,
Кече, кюн да къайнатад джюрегингде къанны.
Ол джандетден, джаханимден бошду башына,
Алайды Сюймеклик Китабда джазылгъаны.

1041

Ёсдюреди ол джазыкъ бушууну бутагъын,
Андан эсе кенг джашаугъа керсин къучагъын.
Къууанч болгъан джерден къалма, тойгъа бар,
Минг кере айтама, эште эсе къулагъынг.

1042

Къуру да ичеме бушууну кёзлеуюнден,
Джыламукъларым къурумайла кёзлеримден.
Этиллик ишлерим юч къатха кёбдюле,
Дагъыда Къадаргъа бюсюреу этеме мен.

1043

Дыккы джашау барады терсинден терсине,
Къалмагъанды бюртюк умутну гюрбесинде.
Ол дунягъа тебреб тургъан бар эсе,
Мен да къошулуб кетерчама биргесине.

1044

Тюрлендирмезсе джазыу къаламны чертгенин,
Ал джашауда юлюшюнгю - сеннге джетгенин.
Керексиз бушуугъа кесинги хорлатма,
Керекмид джюрекни бошуна инджитгенинг?

1045

Турма джыламукъла бла кёзлеринги джууб,
Турма тенгим бу джарыкъ дуниядан сууб.
Сен да ич чагъыр, къыздыр кече тойланы,
Ышаргъынчы кюн терезеден, джангы тууб.

1046

О Чомарт! Къошун бла келгенинги кёреме,
Сеннге къууаннгандан къучагънмы кереме.
Шапа, сен келтирген бир чагъыр къошуннга
Эки дуниямы бирге къошуб береме.

1047

Джазыу турады бизни китабына джазыб,
Ай барады тауусулуб, азгъандан азыб.
Тауусулгъан ай джангыдан чыгъар, къайтыб,
Къуй! Биз къайтмазбыз, басдырсала джерни къазыб!

1048

Тейри адамы! Тургъанын ючюн джарсытыб,
Ичерикме бу ачы чагъырны балсытыб.
Шапа, тилейме сенден, къуй экибизге,
Къошунну тюбюнде къалгъанын да саркъытыб.

1049

Ичмеймисе, сора бешиш этме ичгеннге.
Къуру ётюрюк, фитналыкъ джарашады сеннге.
Сен харамдан толгъанса, мен а - чагъырдан,
Бюгюнден ары келме къатыма, кет кенгнге.

1050

Кёзбау джашауунг, тюшдеча, къалыр джукъланыб,
Акъылы болгъан ичеди, чагъырдан къаныб.
Былай чёк, сен да ич, къууанч эт тамам,
Джанынгы къыйнаб турма, артдан сокъураныб.

1051

Терк баргъан замандан юлюшюнгю юзюб къал,
Къууанчынгы тёрюнде чагъыр аякъны ал.
Сени къайгъылы тюлдю кёкде Тейри,
Бар насыбынг Джердеди, аны эсинге сал.

1052

Тюшюнде юзалмазса къууанчы гюлюн,
Джюз кере тюш кёргенден ашхыд бир кюнюнг.
Джукълаб турма, джукълагъан ёлюмдю,
Уян! Джукълаб къалгъынчы ёмюр ёмюрюнг.

1053

Гокка хансчыкъны джарытад кюнню таягъы,
Болур эди ол къаракъашны нюр джаягы.
Джазгъа чыкъсанг, кенг тюзледе эслеб джюрю,
Басыб къоймасын чакъгъан хансчыкъны аягъынг.

1054

Биягъы джазыу этгенд мени энтда сансыз.
Хурметли шапа, джугъунг къалгъан эсе, тамыз!
Ол джарсыуларымы отда кюйдюреди,
Мыдах джюрегиме джарагъан олду джангыз.

1055

Бир къолда -гоппан, бир къолда - ариуну чачы.
Терек салкъында ичебиз, болса да ачы.
Ичебиз: джазыуну харам этгенбиз.
Джазыудан эсе мийикди чагъырны къачы!

1056

Джылтырайды, къарачы, къошунну башына,
Ийнанма, шохум, джазыуну салгъан ташына.
Бюгюн, кука сёлешиб, бетинге къарар,
Тамбла кюнюнгде салыр сени да къашынга.

1057

*Бу джашау бир такъыйкъады, айтыргъа сёзде,
Ичмей, былай тургъанны санамайма тюзге.
Ёмюрлюкмюд дуняда джашау, тюлмюд,
Бир кетсек мындан, не башхасы барды бизге?*

1058

*Тенглерим, ант этейик барыбыз да бирден,
Айырылмазгъа бар-джокъ кюнледе бир-бирден.
Ичейик, бюгюн чагъыр эртденнге дери,
Келгинчи, биз кетгенден сора, башха эртден!*

1059

*О Къурдет, тураса мени хаман джунчутуб,
Алдайса, джашауда бош затла бла булджутуб.
Билеме, мени джелкемден тюрте барыб,
Атарыкъса чунгургъа, къоярыкъса джутуб!*

1060

*Къаст этгенме джарсыуну башын кесерге,
Хаб-хазырма антда ичерге, тепсерге.
Ичгеним ючюн тюлме тобагъа къайтырыкъ,
Керексе сен бюгюннге дери эслерге.*

1061

Сёкме джюзюмню къызын, келсенг ичерге,
Самаркъау эт, ичиб кетселе бедерле.
Эки минг аманны къанын тёксенг, гюнах тюлдю.
Чагъырны уа тамчысын агъызма джерге.

1062

Телиме, сюеме чагъырны кюндюз-кече,
Бедишден къркъмайын, салмай ёлче.
Алай ичеме, озуб баргъан сорурча:
“Биягъы сен къайдан келесе, чагъыр бёчке?”

1063

Кёк - къучакъды. Къучакълайды, турсакъ арыб.
Кёз джыламукъла - Джейхунну толкъунлары.
Джаханим - ахсынсакъ чыкъгъан джилтинле,
Джандет бир такъыйкъады, солурча барыб.

1064

Минме ышаныб джазыуну арбасына,
Тюшюрюб кетмесин джолну арасында.
Эсле! Барыб джаргъа тирелир,
Сен дженгинчи муратынгы къаласына.

1065

Минг джыл джашасанг да, аджал сени алыр,
Акъ кебиннге чырмаб, къара джерге салыр.
Джашауунгда рысхынгы тенглеринге чач ,
Ансы къанлы джауунг чабыб, тюбге къалыр.

1066

Атханды чууакъ кёкге кюн кызыл аркъанын,
Чачханды кечени эртденнгиде тубанын.
“Шапа, ичигиз!” - деб келеди кёкден зин,
Къуй, тартыб ашырайыкъ джашауну къалгъанын.

1067

Турама джашауну гюхунда тюйюлгенлей,
Кече, кюн да джюрегим джаннганлай, кюйгенлей.
Ичгенден башха гюнахым джокъду дейме,
Аны да кеч деб барлыкъма, Аллахдан тилей.

1068

Чагъыр гёзеннге кирсегиз, эшигин къагъыб,
Къууанч эте олтурсагъыз, бетигиз джарыб,
Кюнню нюрюча, чагъырдан къуйса шапа,
Бир сёз айтырсыз, мен джарлыны да сагъыныб.

1069

Ёмюрлени джатханла-унутулгъанла
Болгъандыла къабырлада топуракъла.
Не ичгендиле, къыямагъа дери джукъларча,
Эки дуняны да унутуб ала?

1070

Сюйген къызым, кеталмам мен сенден кенгнге,
Джашауулу бол деб тилек тилейме сеннге.
“Игилик эт да, суугъа ат”, - дегенча,
Бюгюн да бир сюйюмлю къарадынг меннге.

1071

Бурху джашауум къыйындан къыйын болду,
Джюрегим жарсыудан, умутдан да толду.
Тарлыкъ этед манга дуняда джашау,
Табармамы ёмюрлюк джашаугъа джолну?

1072

Солуу джокъду манга бу къыйын кюнледен,
Къайгъым джокъду джашауда, деб къууанма сен.
Тамбла не буйрукъ боллугъун билмейбиз,
Тейри бизге зарланыб къарайды кёкден.

1073

Къайда, ким бла, ненча - бу масхабны билсенг,
Ашхы тенгим, айыб тюлдю сеннге ичген.
Алай тюлмюдю, эсириб сойлансанг,
Адамланы ичинде бедишликсе сен.

1074

Кюнню ашырыр ючюн, оюмлу джашаб,
Мухар болма, аллынга тюшгенни ашаб.
Аллынга тюбеген бла да джюрютме тослукъ,
Бир зат айырмагъан хайыуаннга ушаб.

1075

Ауруйду джюрегим, ауруйду джангыз джаным,
Джюрегим тохтарыкъды, тохтаса тартханым.
Сейир тюлмюд: дарман-дары джарамайды,
Джангыз кючлю чагъырды мени джан дарманым?

1076

Кюнджаягъым, турайыкъ эртден бла эртде,
Тартайыкъ бир-бирибизни эркелете.
Сюйген, ичген ючюн джаханимгеми?
Сени къоюб къалай кетерме джандетге?

1077

Зыбыр кьолу бла аджал бойнуму бууса,
Мени да ахыр кере бетими джууса,
Сез айталлыкь тюлме, тилим тутулуб,
Кет деб, ашыкьдырыб, ахыратха кьууса.

1078

Бурху джашауум кёмюкчады чагъырында,
Ич чагъырны хаух дуняда, тыбырында.
Зауукь этерик тюлсе ол дуняда,
Джаз гокка хансла чакъсала да кьабырында.

1079

Бюгюн теблейле акъылны аякь тюбюне,
Сукъланаса акъылсызны джашау кюнюне.
Чагъыр бла бирге акъылымы ичейим:
Ким билед, насыб келсе уа мени юйюме?

1080

Келсин чагъыр аякь, чайкъала-тёгюле,
Келсинле огъурлу тангла, чууакь кюнле.
Ёлюр отча ачыды дейле чагъыргъа,
Мени уа джангыз чагъырды джетген кёлюме.

1081

Эки эшиги барды джашауну, билсенг,
Бирине кириб, терк чыгъабыз биринден.
Тууарыкъ туумагъаны иги болгъанд:
Керекмиди анга бизнича инджилген?

1082

Аллах, Сен кеч къыйынлы джанымы мени,
Кеч суюмекликден кюл болгъан джюрегими.
Гюнахха элтген аякъларымы кеч,
Кеч, къолума алыб, чагъыр ичгеними.

1083

Бир кюн кириб бардым биягъы харабатха,
Тюбедим анда джыгъылыб тургъан бир къартха.
“Уялмаймыса сен Аллахдан”, - деб сордум:
“Ич, Ол кечиучюдю”, - деди, дагъыда тарта.

1084

Джашарбызмы ёмюрню артына дери,
Чагъыр келтир, кетгинчи мен сизден кери!
Алтын тюлсе сен, багъалы джыгырам,
Бир басдырсала, къазыб алырча бери!

1085

Эркинсе бу джерде ичерге, ашаргъа,
Кемсиз суюмеген эсенг, суююб башларгъа.
Къул джекмеген эсенг, джегилмеген эсенг,
Андан сора не керекди тюз джашаргъа?

1086

Суюмекликге джанын бергенлени бириме,
Суюгеним ючюн тар къабыргъа да кириме.
Суюгеним айланыб, мени кёре келсе,
Мен къабырымдан ёрге къобуб, тирилirme.

1087

Къуру сагъыш эте, бушуу эте безгенме,
Джарлылыкъны, джаланнгачлыкъны да кёргенме,
Джаратхан хар затны джокъдан бар этгенди,
Меннге уа чомарт тюлдю, алайын сезгенме.

1088

О асыл адам, сакъла намысны-адетни,
Къулагъынга алма джаханимни-джандетни.
Алай-алайсыз да кетериксе ары ...
Бу дуниянга джюрют сен иги адетни.

1089

Ёле башласым, чагъыр беригиз манга,
Чыгъар эсем а энтда бир джарыкъ тангнга.
Чагъыр суу бла джууарсыз санларымы,
Джабхынчы мени юсюмю къабыр къаннга.

1090

Сууну бойнунда чагъады джашил тала,
Ич суюгенинг бла, чачын тарай, узала.
Берилген джашаууму бошарыкъма,
Хар кюн сайын чагъырны къолума ала.

1091

Биреу джашайд, джашауда джашауун сёгюб,
Биреу да къояд чагъыр юлюшюн тёгюб.
Хайям, тарт сен, сыннгынчы чагъыр аякъ,
Тынгыла джарыкъ джыргъа, кетгинчи ёлюб.

1092

“Экибиз да ишленнгенбиз бир тылдандан”, -
Дейди къошун, таб, киргенча анга да джан.
Алай а эсиргеним бла ийдим джерге:
Къызыл чагъыр тёгюлдю, тёгюлгенча къан.

1093

Джыламукъ тѣкме, айырылсанг суюгенингден,
Дыккы джашауунг сылджыраб кетсе да сенден.
Тюш кѣргенча, бошалыб баргъан джашаууну
Тыялмазса, къолунгу къаты къыссанг да сен!

1094

Ичкичи тюлме, чагъырны бек суюсем да,
Дамын ангыласанг, ичеригенг сен да.
Чагъырны аллында тобукълансам да,
Тобукъланмам сеничагъа мен, ёлсем да.

1095

Къысха джашаугъа джюрегим атылады тарс,
Тамблабыз бизден ташады, басханды чарс.
Андан эсе тынгыла Хайямны сѣзюне:
Бюгюн эт тоюнгу, мен да урайым харс!

1096

Сени да айландыргъанлай турлукъду Джер,
Шохум, бу дунягъа къучагъынгы кер.
Тангны бурну къарагъынчы, ийнакълай,
Къаракъашынгы къойнунда джанынгы бер!

1097

*Бу тюрклю кызла - кыарауашла, кыаракёзле,
Бармыд джашауда ариулукъ аладан ёзге!
Тепси бла аллынга берселе берекет,
Кыалай кыойгъун айтмай алагъа омакъ сёзле?*

1098

*О, мени Джаратхан, тураса сопалаб,
Джарсыуларынг кыыйнайла, джюрекни талаб.
Дагъыда разыма берген джашауунга,
Бермесенг да насыбны башы бла кыалаб!*

1099

*Бу джашау тепси тюбдю, патчахладан кыалгъан.
Ангылар аны чагъырны кыолуна алгъан.
Киши да кыалыб кетмез дуняда,
Тюзюча хапар айтыр кыабырлагъа баргъан!*

1100

*Кюнча тийсе суймеклик - джюрекни бийчеси,
Учуб келгенчады джандет чыпчыкъны кеси.
Булбулну таралгъаны тюлдю суймеклик,
Джюрегингде отду суймекликни иеси!*

1101

Джюзюмню суууду чагъыр - халалды халал.

Алай а ичиреди кимге уу, кимге бал.

Аны мардасыз ичсенг, харамды сеннге,

Ёлчесин билиб иче эсенг, къолунга ал!

1102

Биреулен болады чагъырдан эсиререк,

Биреулен а эсириб къалады теркирек.

Акъылы болгъаннга къошады акъыл,

Телини уа этеди андан да телирек.

1103

Бу дуняда джашай-джашай арыгъанбыз,

Дагъыда джашау къысхады деб тарыгъабыз.

Бош этебиз Аллахха гурушха-гууа:

Къайсыбыз да чагъырдан уртлаб, джарыгъанбыз.

1104

Джашау кюнлерибиз барадыла седиреб.

Бир кюнню артыкъ къошаллыкъ туююлсе, тилеб.

Къуйчу, бал аякъдан “бисмилля” этейим,

Бюгюн да ичиб къалайым, Аллах, Сен кеч деб!

1105

*Тийиб турад сыртыма джазыуну джаркъасы,
Кёлтюралмаз муну бир инсанны аркъасы.
Сора нек келгенме джашауда джашаргъа,
Меннге зауугъундан аслам эсе хатасы?*

1106

*Булбулчукъ таралады гокка хансына,
Бек сукъланама чачынгы къутасына.
О, къаракёзюм! Джолну озуб барсанг,
Мен ызынгдан къарайма терен ахсына.*

1107

*Ауушладан аууб кетди энтда бир джаз,
Анга къыйналгъандан бетим болгъанды саз.
Не бек къадалсанг да джашауну бутагъына,
Дунияны артына киши къалалмаз.*

ОМАР ХАЙЯМ

РУБАЙЯТ

в переводе
на карачаевский язык
Батчаева
Альберта Мусаевича

ЛР №040420 от 01.04.1992 года
Подписано в печать 26.04.1997 года. Формат 60х90/8
Бумага офсетная. Гарнитура Ариал.
Печать офсетная. Объём 35 усл.-печ. л. + вкл.;
6.4 уч.-изд. л. Тираж 500 экз. Заказ 365.
Диaposитивы изготовлены ЗАО «СветБалтРепро».
Отпечатано на ОАО «Светоч».
197198, С.-Петербург, ул. Б.Пушкарская, 10

ISBN №5-85952-069-7

© Перевод на карачаевский язык -
Батчаев А.М., 1997
© Оформление суперобложки худ.
Н.Решетниковой, 1997

